

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

**ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“
ВО СКОПЈЕ
ПОСТДИПЛОМСКИ АКАДЕМСКИ СТУДИИ**

ГОРАН РИСТОВСКИ

**ЛАЖНИТЕ ПАРОВИ
КАКО ПРИЧИНА ЗА ИНТЕРФЕРЕНЦИЈА
ПРИ КОНФЕРЕНЦИСКОТО ТОЛКУВАЊЕ
ОД ИТАЛИЈАНСКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
И ОБРАТНО**

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

**Ментор:
Проф. д-р Лучана Гуидо Шремпф**

Скопје, 2015

Содржина

ВОВЕД	5
1 ТЕОРЕТСКИ ДЕЛ	9
1.1 Детално објаснување за стручната и научна оправданост на истражувањето.....	9
1.2 Пристап и методологија.....	13
1.3 Содржина на трудот.....	13
1.4 Конференциско толкување.....	15
1.4.1 Поимање на дејноста.....	15
1.4.2 Комуникациски тријаголник.....	16
1.4.3 Работни јазици.....	16
1.4.4 Начини на толкување.....	17
1.5 Консекутивно и симултано толкување.....	18
1.6 Тешкотии во конференциското толкување.....	19
1.6.1 СОДРЖИНА НА ПОРАКАТА.....	20
1.6.1.1 Кохерентност.....	20
1.6.1.2 Целовитост.....	21
1.6.1.3 Прецизност.....	21
1.6.2 ЈАЗИК.....	21
1.6.2.1 Квалитет.....	21
1.6.2.2 Терминологија.....	22
1.6.3 ТЕХНИКИ НА ТОЛКУВАЊЕ.....	22
1.6.3.1 Аналитички вештини.....	22
1.6.3.2 Време на испорака.....	23
1.6.3.3 Техники на бележење.....	23
1.6.3.4 Надзор врз толкувањето.....	23
1.6.4 КОМУНИКАЦИСКИ ВЕШТИНИ.....	24
1.6.4.1 Флуентност на испорачаното толкување.....	24

1.6.4.2	Говор на тело.....	25
1.6.4.3	Издржливост.....	25
1.6.4.4	Дисциплина при употреба на микрофон.....	26
1.7	Од јазични тешкотии до јазични грешки.....	27
1.8	Лексички грешки.....	29
1.9	Дефинирање на предметот.....	30
1.9.1	„Именување на лажните парови“.....	33
1.10	Најчести грешки предизвикани од лажните парови помеѓу италијанскиот јазик и познати светски јазици.....	34
1.11	Најчести грешки предизвикани од лажните парови помеѓу италијанскиот и македонскиот јазик.....	36
1.12	Лажните парови во контрастивистиката.....	38
2	<u>МОДЕЛ ЗА АНАЛИЗА НА ЛАЖЕН ПАР</u>	39
3	<u>ЛАЖНИ ПАРОВИ</u>	42
	AFFERMARE / АФИРМИРА.....	43
	ALIMENTAZIONE / АЛИМЕНТАЦИЈА.....	45
	BATTERIA / БАТЕРИЈА.....	47
	CAMERA / КАМЕРА.....	50
	CAMPIONE / ШАМПИОН.....	52
	CANTINA / КАНТИНА.....	54
	CAPITALE / КАПИТАЛ.....	57
	COLLEGIO / КОЛЕГИУМ.....	59
	COLLOQUIO / КОЛОКВИУМ.....	61
	COMPASSO / КОМПАС.....	63
	COMPOSIZIONE / КОМПОЗИЦИЈА.....	65
	CONDUTTORE / КОНДУКТЕР.....	68
	CORNETTO / КОРНЕТ.....	71
	CORSO / КОРЗО.....	73
	COSTUME / КОСТУМ.....	77
	DECANO / ДЕКАН.....	79
	DENARO / ДЕНАР.....	82
	DIPLOMARI / ДИПЛОМИРА.....	85
	DIRIGENTE / ДИРИГЕНТ.....	87
	DOTTORE / ДОКТОР.....	89

EDUCAZIONE / ЕДУКАЦИЈА.....	90
ELABORATO / ЕЛАБОРАТ.....	93
EMISSIONE / ЕМИСИЈА.....	95
FACOLTÀ / ФАКУЛТЕТ.....	98
FIRMA / ФИРМА.....	100
GABINETTO / КАБИНЕТ.....	102
MAGISTRATURA / МАГИСТРАТУРА.....	105
MATURARE / МАТУРИРА.....	107
MORBIDO / МОРБИДЕН.....	109
OGGETTO / ОБЈЕКТ.....	112
OPERA / ОПЕРА.....	113
PAROLA / ПАРОЛА.....	117
PATENTE / ПАТЕНТ.....	118
RAPPRESENTAZIONE / РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА.....	120
RESERVAZIONE / РЕЗЕРВАЦИЈА.....	122
SONNO / СОН.....	124
STIPENDIO / СТИПЕНДИЈА.....	126
STUDIO / СТУДИО.....	128
TEMA / ТЕМА.....	130
TITOLO / ТИТУЛА.....	132
<u>ЗАКЛУЧОК</u>	135
<u>Индекс на лажните парови со нивни преводи</u>	139
<u>Користена литература</u>	143

ВОВЕД

Се решивме да ги проучуваме италијанско-македонските лажни парови пред сè поради две гледни точки. Првата е јазичната, односно контрастивна призма низ која го гледаме совладувањето на странскиот јазик, додека втората е постручна и се однесува на толкувањето, бидејќи и лажните парови можат да бидат причинители за интерференција, односно контрастивно кажано, причинители за грешки во таа интелектуална активност.

Значаен предизвик за нашиот обид да ги истражуваме лажните парови претставува и фактот што оваа лексичка и интерферентна појава е ретко проучена како во општи рамки, така и во италијанскиот јазик, додека во македонскиот јазик појавата е проучена во уште помала мера.

Создавањето лексички грешки се должи, меѓу другите причини, и токму на појавата на лажните парови кои доколку не се отстранат уште во првите фази на изучувањето на странскиот јазик, ќе имаат тенденција да опстојат. Тие зачестено се присутни во јазици кои се од иста јазична група и затоа подобро е да се учи новиот јазик преку разликите отколку преку сличностите, нешто што и претставуваат лажните парови. Исто така, особено во симултаното толкување, за да не се направи грешка од тој вид треба да се внимава при користењето на заемки познати и како интернационализми, односно при нивно калкирање, бидејќи многу пати тие имаат различни значења во однос на оние што ги имале во јазикот од кој потекнуваат.

Имено, со несоодветното користење на одредени поими може да се создадат значајни семантички грешки. Така, говорникот или толкувачот може да се доведе во непријатна состојба користејќи лажен пар со целосно различни значења што би го измениле исказот, па за него тоа ќе

претставува поука бидејќи ќе биде дополнителна мотивација за подобро совладување на странскиот јазик.

Во однос на толкувачите, од суштинска важност е доброто познавање на работните јазици, на пример преку лажните парови и затоа за нас претставува голем предизвик тие да бидат истражени, а на тој начин се залагаме да им ја олесниме на толкувачите во одреден дел комплексната интелектуална работа што ја извршуваат. Дополнително, може да истакнеме и дека е возможно и некој трет јазик да интерферира во двата работни јазици со кои моментално се служи толкувачот.

Интересот за истражување во оваа област се должи на претходно споменатите причини, посебно бидејќи лично сум ја почувствувал тежината што може да ја предизвикаат лажните парови и поради реткоста на научни трудови што се занимаваат со нив како во нашите простори, така и пошироко.

Токму затоа, ретко се наоѓаат специјализирани поимници од овој вид и речиси да нема такви посебно во помалите јазици, како што е македонскиот. Во практичниот дел на овој магистерски труд ќе биде референтен и еден од ретките речници за лажни парови. Со претходно искажаните причини, сметаме дека со теоретскиот дел ќе стане појасна оваа јазична појава, додека пак, со практичниот дел преку најчестите лажни парови во италијанскиот и македонскиот јазик ќе се потрудиме да им помогнеме со ова дело на толкувачите, но и на преведувачите и на обичните говорители на италијанскиот јазик.

Инаку, контрастивната анализа е научна дисциплина што ни помага да ги откриеме овие јазични феномени што во спротивно би останале затскриени, покрај тоа што ни помага и да го проучиме подлабински сопствениот јазик.

Со теоретскиот дел каде што ги претставуваме тешкотиите кои можат да се појават во текот на конференциското толкување, важноста на лажните парови, нивното дефинирање и особено со практичниот дел каде што детално се проучени некои од најчестите лажни парови, се надеваме дека читателот ќе ги зголеми своите познавања и особено ќе

му се намалат нејаснотиите поврзани со одредени значења на некои поими.

Во поглед на пристапот и методологијата, во овој труд истражуваме со посредство на контрастивната анализа и семантиката наоѓајќи релевантни италијанизми кои би можеле да предизвикаат проблем. Споредбениот приод, на еден систематизиран начин ни овозможи лексичките единици да ги проучиме најпрецизно во сите нивни значења.

Инаку, во дефинирањата во теоретскиот дел, како и во практичниот дел во објаснувањата го користиме индуктивниот метод, како и синхронискиот метод, со оглед на тоа дека станува збор за контрастивно проучување. Имено, преку контрастивната анализа може да ги предвидиме проблемите при користењето на италијанскиот јазик во овој случај, бидејќи така доаѓаат до израз негативните трансфери или интерференции што тука се претставени преку лажните парови.

Содржински овој магистерски труд е поделен во три главни целини, односно теоретска, практична и заклучна целина.

Во теоретскиот дел прво се објаснува научната и стручна оправданост преку важноста и начинот на кој може да ги збогати познавањата на читателот, а потоа следуваат пристапот и методологијата со кои се истражуваше во овој труд и се дава детален опис на неговата структура. Следува општо претставување на толкувањето, тешкотиите кои може да се јават, јазичните грешки, односно оние од лексичка природа во кои припаѓаат лажните парови, потоа тие се дефинирани преку повеќе научни и стручни области. Следуваат значеан број на примери кои ја илустрираат појавата која потоа е опишана и со современа контрастивна терминологија.

Пред практичниот централен дел се наоѓа моделот за разработка на лажен пар преку кој можеме да увидиме на кој начин тие ќе бидат анализирани.

Корпусот од лажни парови се наоѓа во практичниот дел во кој се разгледани некои од најчестите заемки од италијанскиот јазик присутни

во македонскиот јазик, кои заедно со италијанските лексеми, за кои се дадени сите значења, ги формираат лажните парови.

Во последниот, заклучен дел, пак, се почнува со едно општо согледување на анализираните лексеми, потоа следуваат совети за тоа како да се надминат овие лажни парови и како да се справиме со нив при толкувањето, за на крајот да се посочи што би можело понатаму да се доистражи во оваа научна област, со што уште отсега се надеваме дека ова истражување ќе продолжи понатаму и секако ќе биде од полза за толкувачите, но и за сите други читатели.

1 ТЕОРЕТСКИ ДЕЛ

1.1 Детално објаснување за стручната и научна оправданост на истражувањето

Може да се каже дека истражувањето на лажните парови како причина за интерференција при конференциското толкување од италијански на македонски јазик и обратно е мошне интересна област, општо земено, од два аспекта. Првиот е поопштиот јазичен, односно контрастивен аспект во однос на совладувањето на странскиот јазик, додека вториот е постручен кој се однесува на конференциското толкување, поради тоа што меѓу другите фактори и лажните парови се причинители за пречки, односно интерференција во процесот на толкувањето.

Голем предизвик да се истражува во оваа област претставува и фактот што општо земено во науката за јазикот недоволно се проучени лажните парови, во нашиот случај во италијанскиот (Cattana-Nesci 2000, Marelllo 1996) и во македонскиот јазик (Арсова-Николиќ, во Македонски јазик: Билтен... 1988).

Во процесот на создавање лексички грешки поради лажните парови, друга причина од особена важност е тие да се осознаат уште во раната фаза на формалното изучување на странскиот јазик поради тоа што, доколку навреме не се отстранат, ќе имаат тенденција да опстојат. Претходно кажаното може да го илустрираме со конкретни примери. Па така италијанскиот, поради својата особена сличност со шпанскиот, го поседува и најголемиот број лажни парови токму со тој јазик. Тоа може да се увиди на пример со италијанскиот *equipaggio*, што значи „персонал“ во превозните средства, додека шпанскиот *equipaje* значи „багаж“. Затоа слични јазици од иста јазична група умно е да се

изучуваат повеќе по нивните разлики отколку по нивните сличности, на пример токму преку лажните парови. Поради овие суштински значенски разлики, треба да им се посвети многу поголемо внимание особено на оние почести лажни парови кога се изучуваат странските јазици, или пак во толкувањето, посебно во симултаното да се внимава со користењето на еквиваленти, односно различни видови заемки како што се интернационализмите. Во нашата толкувачка област многу добро знаеме дека, по завршувањето на одредена мисла, враќање назад нема и затоа треба да посветиме големо внимание да не се изразиме погрешно и со тоа да создадеме чудна и нелогична порака.

Имено, погрешното користење на одредени термини може да придонесе за создавање на значајни семантички грешки. Па така, говорникот може да се доведе во засрамувачка, но истовремено и поучна и интересна ситуација при употребата на лажни парови кои имаат целосно спротивни значења и го менуваат контекстот. Како последица на тоа, тој секогаш ќе се сеќава на направената грешка и тоа за него нема да претставува само поука, туку ќе биде и една од позначајните мотивации да го научи подобро јазикот цел (Marello 1996).

На гореспоменатото би се надоврзал и со лична анегдота во која можеме да увидиме како создава интерференција и претходно научен јазик, различен од мајчиниот, во формулирањето на исказ во јазикот цел. Во овој случај, повторно ја согледуваме сличноста на италијанскиот со шпанскиот јазик. Имено, на прием кај шпанскиот амбасадор каде што, покрај другите, беа присутни и мои колешки, тој ме праша зошто тие не сакаат да зборуваат. Јас на тоа му одговорив дека можеби се срамежливи, но се изразив со лажниот пар *embarazadas* кој не значи „срамежливи“ како во италијанскиот *imbarazzate*, туку означува дека тие се „трудни“. По ова имаше голема смеа меѓу присутните, но со амбасадорот се разбравме, бидејќи тој се сети дека во шпанскиот јазик тој збор го има значењето на италијанскиот, но само како второ-трето кое веќе не се користи. Тоа ни укажува, дијакхрониски гледано, на заедничкиот еволутивен пат што го имале двата јазика, каде што во конкретниов случај согледуваме дека овој термин добил различно значење во шпанскиот и во италијанскиот јазик. Но, тоа значенско менување има

секогаш своја причина, па така социолингвистички и семиолошки гледано, може да заклучиме дека во шпанската култура за срамежливи се сметале оние жени кои биле трудни откаде што преовладало второво значење.

По оваа дигресија, се навраќаме на областа од интерес на овој труд. Доброто познавање на лажните парови, во овој случај со италијанскиот јазик, е исто така од суштинска важност и за јазичните толкувачи и затоа голем предизвик е тие парови да бидат истражени за да им се олесни и систематизира, во одреден дел, комплексната интелектуална работа што тие ја извршуваат. Токму на постдипломските студии по конференциско толкување практично увидовме колку е суштинско одличното познавање на работните јазици во секој поглед. Дополнително, се појавуваше и една чудна интерференција која може да се поврзе со погоре споменатите примери. Имено, бидејќи студентите работеа со различни јазици, се случуваше некој студент да се досети прво на превод на зборот на некој од работните јазици на другите колеги, а потоа на неговиот работен јазик. И во овој случај, можеме да заклучиме дека некој трет јазик може да ни интерферира со нашиот јазик цел, на пример преку одреден лажен пар.

Всушност, интересот за истражување на лажните парови се должи на сите претходно споменати причини, посебно поради фактот што лично сум ги доживеал проблемите што тие ги создаваат, како што видовме во анегдотата, и бидејќи овој труд е меѓу првите од оваа област посебно бидејќи е од специјализиран карактер и се однесува на италијанскиот јазик. Имено, општо земено, по исцрпните истражувања за подготовка на ова дело може да констатираме дека во пошироки рамки нема голем број на трудови кои се занимаваат со оваа проблематика, а особено не во македонската наука за јазикот.

Можеме да кажеме дека лингвистичката интерферентна појава која ја проучуваме, освен тоа што во општи рамки е малку истражена, речиси и да нема специјализирани поимници или речници чиј предмет на интерес се лажните парови. Од таков вид, посебно тешко се наоѓаат во помалите јазици како што е македонскиот. Во изработката на

практичниот дел на овој труд, покрај досегашните познавања, референтен ќе биде и еден од ретките речници за лажни парови. Тоа е речникот за лажни парови меѓу францускиот и англискиот јазик (Van Roey, Granger, Swallow 1998). Затоа, со оглед на погоре кажаното, сметаме дека во рамките на овој труд со помош на теоретскиот дел ќе стане појасна оваа појава, додека пак со практичниот дел, преку најчесто користени и најсуштински италијански лажни парови во македонскиот јазик кои ќе бидат исцрпно анализирани, ќе целиме кон тоа на еден прагматичен начин да им излеземе во пресрет на толкувачите и преведувачите кои го имаат италијанскиот како работен јазик, но и пошироко на оние што само го изучуваат или го употребуваат тој јазик со тоа што би посакале ова дело да им биде навистина од полза.

Инаку, познато ни е дека контрастивната анализа, како мошне корисна и применлива дисциплина, ни овозможува да откриеме некои јазични феномени кои во спротивно би останале во сенка, во нашиот случај тоа се лажните парови и интерференцијата што ја создаваат. Најважната карактеристика на контрастивното проучување се состои во тоа што, покрај совладувањето на предизвиците во странскиот јазик, придонесува и за подлабинско проучување и доградување на познавањата на сопствениот јазик.

Со овој теоретски дел каде што некаде поопшто, некаде подетално ќе ги претставиме тешкотиите што може да се јават во конференциското толкување, потоа со значајниот број причини и оправдувања ќе ја објасниме сериозноста и важноста на лажните парови како јазичен феномен, со додефинирање на оваа интерферентна појава, предмалку со претставување на целите и преку важни италијански лажни парови присутни во македонскиот јазик кои се детално проучени се надеваме дека читателот ќе ги зголеми своите познавања, како и тоа дека ќе му се намалат нејаснотиите поврзани со одредени значења на некои зборови и ќе го прошири својот вокабулар.

Се надеваме и дека ова лексикографско истражување во иднина ќе се надогради со други теоретски сознанија и нови термини кои сега не се присутни.

1.2 Пристап и методологија

Сега може да преминеме на објаснување на пристапот и методологијата која ја користиме. Во овој магистерски труд се служиме со контрастивната анализа и со семантиката во истражувањето на релевантни италијанизми кои создаваат лажни парови во македонскиот јазик. Споредбеното проучување ни овозможи детално да ги проучиме лексичките единици во целиот спектар на нивните значења. Впрочем, таквиот вид анализа ни помага во систематизирањето на пристапот што го имаме во обработката на термините, како што и генерално ни помага во совладувањето на различните јазици.

Во објаснувањата како во теоретскиот дел, така и во практичниот, во дефинирањето на значењата најчесто го користиме индуктивниот приод и бидејќи ова истражување е од контрастивен карактер, се служиме со синхронискиот метод во проучувањата на значењата на секоја лексема. Имено, контрастивната анализа, преку синхронискиот приод, успева да ги предвиди проблемите кои би се јавиле во користењето или изучувањето во овој случај на италијанскиот јазик. Токму преку контрастивистиката доаѓаат до израз трансферите и, доколку се погрешни, интерференциите што кај нас се претставени преку лажните парови.

1.3 Содржина

Генерално, овој труд е поделен на теоретски дел каде што се објаснуваат карактеристиките на конференциското толкување и оние на лажните парови, потоа следува централниот дел каде што систематизирано се претставени италијанските лажни парови присутни во македонскиот јазик, за во последниот дел да дојдеме до конечните согледувања.

Во теоретскиот дел најпрво детално се објаснува научната и стручна оправданост за изработка на овој труд каде што е искажана важноста на проблематиката, со што трудот всушност ќе ги збогати познавањата на читателот, како и тоа за кого тој е наменет. Следуваат пристапот и методологијата кои се користени во ова дело, како што и описно е претставена неговата структурата. Потоа, покрај запознавањето со тоа што претставува конференциското толкување, на еден општ, но и опсежен начин, се објаснува кои се тешкотиите што се јавуваат во конференциското толкување за да се премине на јазичните грешки каде што многу важни се оние од лексичка природа во кои припаѓаат токму и лажните парови. Понатаму, следува детално и теоретско претставување на темата на трудот преку различни научни гледишта, но сепак се проткаени и забележителни примери на италијански лажни парови присутни во главните европски јазици, како и во македонскиот, што е во наш домен на интерес. Тие практично ги појаснуваат теоретските објаснувања. Лажните парови дополнително се дообјаснети и со помош на најсовремената контрастивна терминологија. Многу важно е тоа дека добро е дефинирано што е лажен пар, а што не е во тематскиот дел. Исто така, преку анегдота посочено е и вистинито недоразбирање што се случило поради лажен пар. На крајот од теоретскиот дел се опишани лажните парови со современа контрастивна терминологија.

Пред главниот дел се наоѓа таканаречениот модел за разработка на типичен лажен пар, кој како еден вид легенда не упатува на тоа како треба да ги разгледуваме конкретните натамошни примери. Исто така, во него е објаснет и начинот според кој лажните парови се проучени и конечно претставени во трудот.

Централниот дел содржи некои од најзначајните и најчестите италијански зборови кои како заемки во македонскиот јазик, поради нивната хомонимија и/или полисемија, создаваат лажни парови. Тие се анализирани на начин што прво е понуден нивниот еквивалент на македонски јазик, а потоа се разгледани сите значења на соодветните италијански лексеми. Да напоменеме дека во индексот се прикажани на прегледен начин сите разработени лажни парови со нивни соодветни преводи.

Во заклучниот дел, пак, се прави едно општо согледување на претходно анализираните термини, а потоа се даваат стратешки совети за тоа како, што е можно повеќе, да се избегнуваат лажните парови. Понудени се и стручни совети од областа на конференциското толкување за тоа како да се биде претпазлив и како да се надминат проблемите што ги создаваат овие лексеми. Исто така, се посочува и што би можело да се доистражи понатаму во оваа мошне важна семантичко-контрастивна област.

1.4 Конференциско толкување

1.4.1 Поимање на дејноста

За разлика од преведувањето кое се занимава со пишаниот збор, толкувањето се занимава со усно општење, односно со пренесување на пораката од еден во друг јазик каде што толкувачот исказот го дава на ист начин, со исти убедувања и се изразува во прво лице како што тоа го прави говорникот¹.

Секако, толкувањето и преведувањето може да ги сместиме во таканаречената јазично-културна медијација, но не треба да ги изедначуваме двете активности. Имено, во моментот кога ја примаме пораката од едниот јазик и притоа ја разбираме нејзината содржина, двете активности се слични, но понатаму процесите се разликуваат.

Всушност, според Розан, кој е еден од првите современи толкувачи, со толкувањето се пренесува, односно се преведува идејата, а не зборовите. Па така, толкувачот треба да е веднаш во состојба да создаде исказ во другиот јазик. Затоа е неопходно тој да биде слободен од засебното значење на зборовите и дополнително преку анализа и обработка на мислата истовремено ќе може да ги избегне спротивните значења и тежината на изразувањето или стилот на говорникот (Rozan 1956).

¹ http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/index_en.htm

Толкувачот практично ја извршува својата професија во реално време и во директен контакт со говорникот и со слушателот или примател на пораката, додека пак, консултирањето од страна на читателот на некој пишан текст кој претставува производ на медијација на преведувачот се случува во различна просторна и временска оска која може да биде и повеќевоковна.

1.4.2 Комуникациски тријаголник

Толкувањето се извршува на повеќе начини, за кои подоцна ќе зборуваме, начини кои се различни во однос на техниката и местото на изведба, но имаат еден заеднички елемент. Тоа е „комуникацискиот тријаголник“ кој е сочинет од три фази (Seleskovitch 1962). Првата е онаа на слушање во која толкувачот ја добива пораката во изворниот јазик.

Потоа следува фазата на декодифицирање, односно разбирање и анализа во која толкувачот ја процесира пораката и на крајот, во третата фаза, наречена и фаза на повторно кодифицирање, толкувачот повторно ја составува пораката, но овој пат во јазикот цел на веродостоен, прецизен и целосен начин.

1.4.3 Работни јазици

А сега ќе се осврнеме на работните јазици на толкувачот, пред да преминеме на видовите на токување каде што ќе видиме зошто толкувањето го нарекуваме конференциско.

Работните јазици првично се делат на активни и пасивни, каде што активни се оние кон кои и од кои толкувачот работи, односно зборува на тие јазици, додека пак пасивни се оние јазици од кои толкувачот толкува, односно само ги разбира тие јазици.

Така работните јазици дополнително се делат на *A* и *B* активни и *C* пасивни јазици. *A* јазикот е најчесто мајчиниот јазик кон кој толкувачот работи од сите негови работни јазици, додека *B* јазикот е оној странски

јазик кој совршено го познава и кон кој толкувачот работи од барем еден од другите работни јазици. С јазикот, пак, толкувачот целосно го разбира и толкува од него, односно тоа е неговиот пасивен јазик². Во овие категории толкувачот може да има и повеќе јазици, но најретко два А јазика (случај на двојазичност), многу ретко повеќе В јазици и почесто може да има повеќе С пасивни јазици.

1.4.4 Начини на толкување

Во однос на начините на толкување, можеме прво да посочиме една поопшта поделба во две категории, односно преговарачко и конференциско толкување.

Во преговарачкото толкување толкувачот најчесто работи со кратки пораки кои ги пренесува во јазикот цел на две или повеќе личности. Ова е неформален вид на толкување кое служи за преговори, работни состаноци, различни посети на фабрики, саеми итн.

Конференциското толкување, пак, се извршува за време на конференции, конгреси, семинари, мултилатерални состаноци итн. Тука може да бидат применети различни начини или техники на толкување кои ќе ги објасниме, пред сè симултаното толкување и потоа консекутивното толкување или шепотењето, познато преку францускиот термин *chuchotage*. Уште да напоменеме дека во овој труд кога го споменуваме толкувањето, мислиме токму на конференциско толкување.

Сега ќе ги разгледаме најчестите техники на толкување. Во консекутивниот начин како толкувачи се искажуваме кога говорникот ќе заврши со пораката, во симултано толкуваме паралелно со неговиот говор, додека со *chuchotage* симултано толкуваме шепотејќи кон слушателот и воедно тука не ни треба никаква технолошка опрема за разлика од класичното симултано толкување за кое треба и кабина од која ќе толкуваме. Исто така, не треба да го заборавиме симултаното

²AIIC Regulation governing admissions and language classification <http://aiic.net/page/49>

толкување со помош на знаковен јазик наменето за глувите лица, толкувањето за заедницата кое има примена во државните локални институции, толкување за судовите за време на процеси, толкување во медицината, односно во здравствените установи за олеснување на комуникацијата и пробивање на културната бариера меѓу пациентите и докторите итн.

1.5 Консекутивно и симултано толкување

Во овој дел подетално ќе се задржиме на консекутивното и симултаното толкување.

Консекутивното, како една од двете вештини кои се користат при толкувањето на конференции, подразбира слушање на тоа што говорникот го кажува, за потоа кога тој завршил, да ја испорачаме истата порака во другиот јазик (Gillies 2005). Притоа, за толкувачот да биде веродостоен на оригиналот, се потпира на неговото помнење и општо познавање, но и на белешки кои му помагаат во работата и за кои постојат комплексни техники на бележење преку различни кратенки, знаци, главни поими и идеи за кои немаме простор да ги објасниме.

Затоа како опрема доколку говорот е подолг, единствено му е потребен бележник и пенкало. Инаку, оваа е најстарата форма на толкување која порано била и единствена, па затоа и многу често долги биле говорите кои се толкувале. Денес пак, најчесто консекутивното толкување е заменето со симултаното, но сепак сè уште се користи на пример на високо стручни состаноци, работни ручеци, церемонијални говори, најразлични посети и конференции каде што нема опрема за другиот вид толкување.

Главната разлика на симултаното толкување во однос на консекутивното е тоа што толкувачот тука работи истовремено кога говорникот зборува. Затоа во оваа современа техника, на толкувачот му е потребна опрема што претставува систем за конференциско толкување составена од изолирана кабина во која толкува, слушалки, микрофон,

различни апарати преку кои се овозможува примањето на изворниот говор и испраќањето на толкувањето до слушателите, но потребен му е и најмалку еден колега партнер со кој заедно ќе работи. Имено, тоа е тимска работа во која наизменично двајцата толкувачи работат заедно, поради неможноста еден толкувач подолго време да одржува висок квалитет на толкувањето, и притоа оној што во моментот не толкува му стои на располагање на колегата во работата, на пример помагајќи му со поимите или пак бележејќи ги имињата, кратенките и бројките кои поради нивната апстрактна природа и краткост лесно се забораваат.

Во овој вид толкување клучен елемент е симултаноста, односно истовременоста која ја гледаме како активност на поделено внимание и синхронија на психолингвистичките активности (Pöchhacker 2004) бидејќи како толкувачи истовремено го толкуваме тоа што било кажано со мало задоцнување, или на француски *décalage*, додека го слушаме и обработуваме новиот дел од говорот. Затоа некои сметаат и дека симултаното е забрзано консекутивно толкување.

Инаку, како последно, ќе споменеме дека има и поткатегории во симултаното толкување, особено на големи конференции. Па така, со француска терминологија, кога толкуваме *relay* работиме меѓу два јазика со посредство на трет, во *retour* начинот толкуваме од мајчиниот на странскиот *B* јазик и може да претставуваме *pivot* доколку сите други толкувачи преземаат од нас бидејќи не го разбираат јазикот на говорникот.

Исто така, постојат симетрични и асиметрични конференциски толкувања, во зависност од тоа дали се толкува од сите кон сите работни јазици или пак од сите, но само кон неколку работни јазика.

1.6 Тешкотии во конференциското толкување

Во конференциското толкување постојат значаен број на тешкотии кои со определени вештини и преку континуирано практикување можат да бидат надминати. Може да кажеме дека дури и најискусните

професионални толкувачи не се имуни на овие предизвици и затоа многумина од нив толкувањето го дефинираат како „управување со кризи“, особено затоа што во ниваната секојдневна работа тој аспект е речиси непознат за пошироката јавност (Gile 1995).

Имено, во двата вида на толкување, односно во консекутивното и во симултаното толкување има поголем број заеднички критериуми и помал број засебни критериуми³, во зависност од видот на толкување, кои мора да бидат испочитувани за да се добие квалитетно и професионално пренесена порака од изворниот јазик во јазикот цел. Воедно, тие се и причинител за создавањето на тешкотии кои се јавуваат во толкувањето.

Токму затоа, во оваа интелектуално-исцрпувачка професија, како професионални толкувачи предизвици може да ни се појават во поглед на содржината на пренесената порака, во поглед на формата со која се изразуваме во јазикот цел, во поглед на техниките на толкување кои ги користиме и, во зависност од нашето искуство, може да се увиди колку правилно се служиме со нив. Понатаму, важни се и вештините кои ги поседуваме за општење, односно комуникација на вербален и невербален начин, а тука е секако важна и нашата издржливост во комплексниот процес на толкување.

1.6.1 СОДРЖИНА

1.6.1.1 Кохерентност

Па така, во содржината и поконкретно во тоа што значи кохерентност или јасност и веродостојност на пораката може да ни се јави проблем во тоа што таа нема да биде доволно логична или ќе има одредено спротивно значење во однос на оригиналот, кое може да се јави особено кога на различен начин ја формираме негацијата во јазиците со

³ 2013, Marking Criteria – Consecutive & Simultaneous Test, Inter-institutional Test Office, DG Interpretation, European Commission

кои работиме.

1.6.1.2 Целовитост

Понатаму, важно е да биде целосно пренесена пораката, па затоа треба да се внимава да не се јави проблем при пренесувањето на структурата и на главните идеи поради несоодветно користење на оние зборови кои ги врзуваат пораките меѓусебно.

1.6.1.3 Прецизност

Исто така, важно е при толкувањето да се биде прецизен и внимателен и затоа треба да се избегнуваат груби недоследности и важни изоставувања, не треба да фалат голем број детали, не треба исто така да има додавки кои најчесто, во обид да се дообјасни некоја идеја, прават само штета бидејќи непостојат во оригиналниот говор. Исто така, треба јасно да се изразат намерите и расположението на говорникот без притоа да се преувеличуваат, а доколку јазикот од кој толкуваме ни е пасивен, односно еднонасочно толкуваме од него кон мајчиниот јазик, треба да внимаваме да не ни се јават тешкотии поради недоволното ниво на познавање на тој јазик.

1.6.2 ЈАЗИК

1.6.2.1 Квалитет

Во поглед на изразувањето во јазикот цел, треба особено да се внимава на квалитетот со кој се изразуваме и на терминологијата која ја користиме. Што се однесува на квалитетот, важно е да кажеме дека треба да се почитуваат граматичките правила и конструкциите на исказите да бидат во духот на јазикот цел, да се пренесуваат идиоматските изрази на точен начин, треба да поседуваме богат речник, нашиот изговор треба да биде на соодветно прифатливо ниво за крајниот слушател, треба да користиме начин на говор или регистар кој е соодветен на оној во оригиналниот говор и треба да внимаваме на интерференцијата која може да ни се јави од изворниот јазик и да претставува проблем за

надминување. Токму таа ќе ни биде многу важна понатаму бидејќи се поврзува со предметот на овој научен труд.

1.6.2.2 Терминологија

Во јазичните критериуми исто така, од особена важност е да се служиме со точна терминологија при пренесувањето на пораката, посебно кога се работи на пример за професионални жаргони во стручни конференции во кои се користат специјализирани изрази кои се карактеристични во одредена област, но пошироко го немаат тоа значење или воопшто не се користат. Затоа, од особена важност за толкувачот е подготовката што може да се оствари преку консултирање на компетентни лица во таа област, од примена на најразлични помагала како што е стручната литература, ресурсите кои се електронски достапни, до проучување на специјализирани глосари, поточно поимници кои толкувачот може и сам да си ги подготвува, иако во сложени организации како што е Европската унија постојат електронски датабази кои содржат поимници од најразлични области и тие им се целосно достапни на ангажираните толкувачи. Инаку, во крајна линија, професионално е толкувачот, доколку во одредена област не е специјализиран или подготвен, да не ја прифати понудената работна задача, а доколку се смета за компетентен и ја прифати, треба темелно да се подготви и да се снабди со сите можни документи и други трудови кои ќе бидат предмет на учесниците на одредена конференција. Дури да му бидат доставени на толкувачот и во последен момент, тие може преку систематизирана блиц консултација на некој начин да му помогнат.

1.6.3 ТЕХНИКИ НА ТОЛКУВАЊЕ

1.6.3.1 Аналитички вештини

Што се однесува, пак, до техниките на толкување можеме да кажеме дека посебно внимание треба да им се посвети на аналитичките вештини, односно како ги разбираме пораките, и на постапката која ја користиме при нивното преформулирање. Може да ни се јават тешкотии

кога ја искажуваме пораката на поинаков начин, односно ја парафразираме, кога ја кондензираме или пак кога одиме во друга крајност, односно сме премногу буквални во изразувањето. Во овој дел, понатаму предизвиците се делат во зависност од тоа дали станува збор за консекутивно или пак за симултано толкување.

1.6.3.2 Време на испорака (за консекутивно толкување)

Па така, во консекутивното толкување, тешкотија може да ни претставува временскиот интервал на толкување во однос на оригиналниот говор. Најчесто се јавува проблем во тоа да сме подолги во токувањето поради немање прецизно чувство за должината на нашиот говор во споредба со оној на оригиналниот говор. Инаку, правилно е да се биде пократок од оригиналот и овој предизвик како и останатите се надминува единствено со постојана работна практика.

1.6.3.3 Техники на бележење (за консекутивно толкување)

Друга уште позначајна тешкотија што може да се појави во консекутивното толкување претставуваат техниките за бележење, кои се посебна комплексна област во толкувањето за која во овој труд немаме многу протор за да и се посветиме. Но, важно е да се каже дека тие техники може директно да влијаат врз квалитетот на толкувањето, како и врз времето на испорака со што се надоврзуваме со претходниот критериум.

1.6.3.4 Надзор врз толкувањето (за симултано толкување)

Во симултаното толкување предизвик може да претставува надзорот што треба да го вршине кога ги создаваме исказите. Имено, една од причините дека оваа професија навистина е интелектуално исцрпувачка, како што напомниме на самиот почеток, се состои во тоа што додека го слушаме говорникот, ја анализираме пораката, ја преформулираме во јазикот цел и ја искажуваме, треба да сме во состојба

и да се контролираме во тоа колку точно се изразуваме. Преку надзорот, може да увидиме дали ни се јавува пречеста самокорекција или повторно формулирање на исказите што може да ни одземе драгоценото време за речениците што ќе следуваат и, од друга страна, нема да биде пријатно толкувањето за слушателот, а воедно толкувачот ќе даде впечаток на несигурност во тоа што го кажува. Исто така, доколку се слушаме себеси, ќе можеме да избегнеме недовршени реченици кои претставуваат уште посериозен проблем во толкувањето. Тие можат да бидат предизвикани токму од преголема хиперкорекција во претходните делови на исказот, од нивно дообјаснување или од недоволно моментално фокусирање во процесот на слушање и анализа на оригиналната порака, но исто така недовршените реченици може да се должат и на недоволното разбирање на оригиналниот говор, особено ако јазикот од кој толкуваме ни е пасивен, како и на преголемата брзина во зборувањето на говорникот која нема да можеме да ја постигнеме во толкувањето. Во тие случаи, со оглед на тоа дека не можеме сè да пренесеме, треба да направиме подлабинска анализа и избор на најважните делови на пораката кои ќе ги пренесеме, додека споредните делови ќе ги изоставиме.

1.6.4 КОМУНИКАЦИСКИ ВЕШТИНИ

1.6.4.1 Флуентност на испорачаното толкување

Последниот вид на тешкотии кои може да ни се појават, се содржат во вештините за општење или комуникација коишто треба да ги поседуваме. Општиот критериум кој важи за консекутивното и симултаното толкување е течноста, односно флуентноста при испораката на говорот во јазикот цел. Тоа е важна карактеристика која не треба да се потценува, бидејќи добро е слушателот да ја разбере пораката на еден јасен и логичен начин. Па така, важен е квалитетот на гласот што го поседува толкувачот, односно треба да поседува пробивен глас и треба јасно да ги изговара зборовите. Затоа, тука се надоврзува интонацијата и дикцијата кои треба да бидат беспрекорно точни. Понатаму, филерите или патерици се зборови кои немаат некое посебно значење, но ни го

пополнуваат просторот кога сме во тек на размислување што да кажеме следно. Секако, тие не треба да се користат бидејќи беспотребно го отежнуваат говорот и претставуваат еден вид навика при конструкцијата на исказите и затоа, доколку се служиме со патериците, тие може да ни претставуваат поголема пречка за надминување. На крајот, и во овој дел каде што ги разгледуваме комуникациските вештини, тешкотиите повторно се делат во зависност од тоа дали станува збор за консекутивно или пак, за симултано толкување.

„Кодекс на толкувачот“

1.6.4.2 Говор на телото (за консекутивно толкување)

Во консекутивното толкување последен значаен критериум претставува говорот на телото, односно движењата и однесувањата кои ги правиме за време на искажувањето на пораките во јазикот цел. Ова најмногу се однесува на визуелниот контакт што треба да го имаме со публиката преку нашиот поглед. Практично кажано, со оглед на тоа дека сме и ние физички присутни до говорникот кој го толкуваме, не треба постојано да гледаме во нашите белешки, туку треба директно да ѝ се обраќаме на публиката како што тоа го прави говорникот, секако на еден посталожен и не нападливи начин, за разлика од говорникот кој може да биде многу послободен.

1.6.4.3 Издржливост (за симултано толкување)

Во симултаното толкување, пак, немаме директен визуелен контакт со публиката бидејќи најчесто се наоѓаме зад неа во кабина, но затоа има други два критериума кои треба да ги почитуваме. Првиот предизвик е издржливоста којашто треба да ја поседуваме преку нашето постојано високо ниво на концентрација за обезбедување на еднаков квалитет во толкувањето, додека вториот предизвик е дисциплината која

треба да ја поседуваме во кабина поврзана со користењето на микрофонот.

Што се однесува до издржливоста, таа се стекнува со постојана практика, но важно е да напоменеме дека во симултаното толкување, за да имаме квалитетен финален производ, должината на еден работен интервал треба да биде петнаесетина минути и затоа во кабината во којашто толкуваме треба секогаш да имаме замена, односно правило е да се толкува со уште еден колега партнер или со уште двајца колеги, како што најчесто се случува во Европските институции, каде што инаку функционира најсложениот конференциски систем на толкување во светот кој во целосен режим на работа ги опфаќа моменталните 24 јазици на државите членки и некогаш и дополнителни европски и воневропски јазици, пред сè оние на државите кандидати за членство во Унијата. Наврќајќи се кон нашата проблематика, може уште накратко да кажеме дека партнерот, покрај тоа што не заменува на интервали поради ментално-исцрпувачката работа која ја вршимо, е активен и кога ние работиме, односно и тој го следи целиот говор и ако имаме некоја тешкотија ни помага или доколку навистина не можеме да продолжиме, го презема толкувањето.

1.6.4.4 Дисциплина при употреба на микрофон (за симултано толкување)

Што се однесува до дисциплината со користењето на микрофонот, многу е важно да кажеме дека треба да ни биде навика да го користиме единствено кога толкуваме, а во сите други периоди, дури и кога имаме кратки проблеми со гласот и грлото, да го гасиме. Никогаш не смее да го забораваме вклучен и дополнително, поради технички причини, бидејќи нема да може другиот толкувач да продолжи со толкувањето или на пример ќе создаде проблем преку оптоварување на аудио каналите од кои преземаат различните кабините во комплексните системи на конференциско толкување. Исто така, кога го користиме микрофонот треба да се слуша единствено тоа што го толкуваме и никаков друг вид на звук, токму затоа важно е и да се вежба дишењето и ставот кој треба да го заземеме при самиот чин на толкување.

Инаку, уште да појасниме што се однесува до должината на толкување, во фаза на изучување на пример на европски стандардизираниите магистерски студии по конференциско толкување во рамки на кои е изработен овој труд, но и според критериумите за акредитација на европските институции, најчесто се работи за период од околу шест минути за консекутивното толкување што во реалност е обично пократко, додека пак за симултаното толкување се бара издржливост од околу десет минути, што во практиката се повеќе минути како што видовме погоре. Инаку, има и многу други правила на однесување во кабина кои треба да ги применуваме, но тука немаме повеќе простор за нивно претставување.

Како што видовме, преку ова кратко сублимирано, но содржајно претставување на правилата, односно критериуми во толкувањето, може да ни се појават и значен број на поважни и помалку важни пречки, односно тешкотии кои може да се надминат единствено со упорна работа, свесност за грешките кои ги правиме, самоконтрола и дисциплина.

1.7 Од јазични тешкотии до јазични грешки

Погоре видовме што претставува толкувањето и воедно ги објаснивме неговите тешкотии коишто е важно да истакнеме дека посебно во симултаниот вид се од лексичка природа, како што и видовме во делот поврзан со изразувањето во јазикот цел. Со оглед на кажаното, сега може преку еден лингвистички пристап да преминеме од јазичните тешкотии на јазичните грешки со кои ќе го воведеме предметот на ова истражување.

Во лингвистиката, контрастивната анализа се занимава со споредба и согледување на разликите во повеќе јазици (Lado 1957) и затоа може да ги предвиди тешкотиите, додека анализата на грешки се занимава со проучување на видовите и причините за создавање на

јазичните грешки (Corder 1967), како и со нивната корекција (Cattana-Nesci 2000).

Сега накратко ќе ги објасниме јазичните грешки. Тие најчесто се опишуваат врз основа на јазичната категорија бидејќи тоа е најефикасниот и класичен начин за нивно анализирање. Имено, говорителот на еден јазик се изразува преку својата комуникативна компетенција (Cattana-Nesci 2000), односно се служи со правилата на јазикот. Затоа, во зависност од тоа колку правилно знае да се изразува, тој може да создаде фонолошки, морфолошки, синтаксички, лексички и стилски грешки.

Фонолошките грешки се всушност грешки при изговор или пишување на одреден збор, односно правописни грешки, најчесто кога се нема доволно познавање на одредени поими.

Морфолошките грешки пак, се создаваат со неправилно користење на граматичките правила на јазикот, односно подразбираат несоодветна флексија на именки, глаголи, членови, предлози и погрешно користење на категориите род, број итн. Во овој дел припаѓаат и преодните морфосинтаксички грешки.

Синтаксичките грешки се можеби најчести бидејќи опфаќаат голем дијапазон на несоодветна употреба на правилата на збороредот. Од несоодветни конструкции на подредените реченици до погрешно усогласување на глаголите или неупотреба на членовите и предлозите.

Лексичките грешки подразбираат погрешна употреба на зборови во одреден контекст, поради непознавање на нивното значење или пак, користење на непостоечки зборови и несоодветни фразеолошки изрази поради, на пример, интерференција од друг јазик. Овие грешки ни се особено важни бидејќи го опфаќаат предметот на нашиот труд и затоа подоцна ќе се задржиме на нив.

Стилските грешки пак, се однесуваат на општата организираност на еден текст или говор, неговата поврзаност или кохезија, правописната точност и соодветност на стилот во однос на видот на говорот или текстот.

Една од причините за грешка, поточно за лексичка грешка, се и таканаречените „лажни парови“ што накратко претставуваат лексеми кои имаат слична или идентична форма, но немаат исто значење во два или повеќе јазици коишто се споредуваат. Тие се создаваат во моментот кога се пренесува поим од еден во друг јазичен код, како што се случува во толкувањето, посебно од мајчиниот јазик, или пак од некој друг претходно научен јазик којшто е многу близок до јазикот цел. Но, пред да ги додефинираме лажните парови, накратко ќе се осврнеме кон лексичките грешки каде што токму и тие се наоѓаат.

1.8 Лексички грешки

Лексикологијата, како научна дисциплина која ја проучува лексиката по својата форма и значење (Zingarelli 2010), се занимава и со лексичките грешки што може да ги направат говорителите. На пример, странците кои го изучуваат новиот јазик и придаваат одредено погрешно значење на некоја лексема изедначувајќи ја со некоја друга и притоа прават грешки од лексичка природа.

Инаку, општо грешките ги опишуваме според нивната јазична категорија на начин што пораката на говорителот ја изолираме и детално ја анализираме во нејзините компоненти, за потоа да ја споредиме со стандардниот модел на изразување во јазикот цел. На тој начин ќе ги согледаме евентуалните девијации кои би претставувале јазична грешка, во случајов нè интресира онаа од лексички вид која може да биде причинета и од интерференција, покрај фонолошките, морфолошките и синтаксичките грешки (Cattana-Nesci 2000).

Лажните парови припаѓаат токму во оваа категорија и тоа може да бидат лексеми кои имаат идентична форма, но целосно различно значење; лексеми идентични по форма, но со делумно совпаѓање на значењето; лексеми со мала разлика во формата, но целосна во значењето и може да имаме лексеми кои имаат мала разлика во формата и делумно совпаѓање на значењето, лексеми кои најчесто оформуваат лажни парови (Carrera Diaz 1979-80).

Од другите лексички грешки може да ги издвоиме оние кога се користи одреден поим со погрешно значење, односно со значење на друг поим и тука може да ги сместиме лажните парови. Потоа, следуваат измислените непостојни лексеми кои, на пример, можеби поради влијание на мајчиниот јазик, говорникот ги создава во јазикот цел. Исто така, како лексичка грешка се смета и буквален превод на фразеолошки изрази кои во јазикот цел звучат вештачки и остануваат нејасни, како и повеќезначни глаголи кои при нивна несоодветна употреба го немаат посакуваното значење и во два јазика кои се споредуваат може да ги сметаме како лажни парови.

1.9 Дефинирање на предметот

Во претходните делови накусо ги воведовме лажните парови како еден од позначајните причинители за грешка во конференциското толкување и накусо ги објаснивме лексичките грешки во кои тие припаѓаат, додека пак сега, подетално ќе го објасниме предметот на интерес на овој труд.

Со оглед на тоа што, како што споменавме во врска со лажните парови, тие претставуваат слични или исти зборови по форма, но не и по значење, сега можеме да се надоврземе и да кажеме дека причината за грешка не треба секогаш да се бара во јазичните разлики, туку напротив, треба да се согледа во сличностите, особено во оние формални или лексички сличности на секој засебен термин кои како што веќе напоменавме се токму еден од главните причинители за појавувањето на тешкотии и грешки во толкувањето. Претходно кажаното, зачестено се случува меѓу два јазика од иста јазична група, како што е случајот на италијанскиот со шпанскиот или со францускиот јазик, но и поретко меѓу јазици од различна јазична група, како што е случајот на италијанскиот со македонскиот јазик, поради целосна или делумна хомонимија, односно формална сличност што ја имаме во заемките, често во форма на интернационализми присутни во јазикот примател.

Како примери можеме да наведеме дека за италијански говорители лажен пар би бил англискиот *attend* што не значи „чека“ како во италијанскиот *attendere*, туку „посетува, присуствува“; германскиот *kalt* (ладно) со италијанскиот *caldo* (топло) што се антоними; францускиот *ville* (град) со италијанскиот *villa* (вила) или пак шпанскиот *burro* (магаре) со италијанскиот хомоним *burro* што значи „путер“. Додека пак, од тоа што е предмет на наш интерес, примери на лажни парови во италијанскиот и македонскиот јазик можат да бидат хомонимот *educazione/едукација* (или образование) што во италијанскиот јазик значи „воспитување“, италијанскиот *morvido* (мек) што дијаметрално се разликува од македонскиот *морбиген* (синоним на зборот морничав) или хомонимот *stipendio/сипиенција* (или финансиска поддршка) што на италијански значи „плата“.

Инаку, токму хомонимијата што се јавува преку хомографијата и/или хомофонијата го доведуваат говорникот, или во нашата област толкувачот, да стави знак на равенство помеѓу два термина кои не секогаш се семантички еднакви, кога е познато дека еден значаен број лексеми имаат различно значење во јазиците што се споредуваат (Cattana-Nesci 2000).

Тука е важно и да појасниме дека во претходниот случај зборуваме за лажен пар, додека пак, во рамките на еден јазик оваа појава можеме да ја дефинираме како хомонимија, иако феноменот различно се дефинира на пример во италијанскиот и во францускиот јазик (Marello 1996).

Друг важен критериум е тоа дека лажни парови кај хомонимите единствено се сметаат странските зборови, односно заемките, а не сите хомоними во еден јазик кои можат по некоја етимолошка јазична случајност да имаат иста форма. Па така, на пример иако италијанската лексема *rato* во превод значи „гранка“, а во македонскиот јазик терминот „рамо“ има сосема друго значење, овие два хомонима не може да ги сметаме за лажни парови.

Посебно важен причинител за грешка се и оние лексеми кои делумно го покриваат семантичкото поле во едниот од двата јазика земени предвид бидејќи во другиот јазик имаат поголем спектар на

значења, односно тие се полисемантични (Арсова-Николиќ, во Македонски јазик: Билтен... 1988).

Тоа значи дека и полисемијата, покрај хомонимијата, е еден од главните причинители за појава на лажните парови.

Тие се феномен кој може да се поврзе со интерференцијата којашто, контрастивно кажано, претставува негативен трансфер од изворниот јазик во изразувањето на јазикот цел.

Како што видовме најпрво во делот посветен на квалитетот на јазикот во предизвиците за толкување, интерференцијата се јавува и во теориите за толкување, но се разгледува повеќе како формална и структурална појава каде што сепак, на крајот се врзува со семантиката, затоа повторуваме дека тешкотиите се од лексичка природа, бидејќи крајната цел во конференциското толкување е да биде разбрана пораката. Тоа се постигнува доколку разбраното се декомпонира на ниво на смисла (Lederer 1981), бидејќи во спротивно, доколку се врши површно толкување, се ризикува конечниот исказ да биде нејасен и да има структурални и формални елементи од изворниот јазик со што ќе имаме појава на хибридизација (Al-Zahrán 2007). Инаку, интерференцијата како општ јазичен феномен прв пат темелно била проучена од Вајнрих (Weinreich 1953).

Првично споменатите јазични причини и потоа оние од областа на толкувањето, со посебен акцент на формалната хибридизација преку калкирањето, се сметаат за најзначајни фактори поради кои се појавуваат лажните парови. Имено тие се дури и позачестени во симултаното толкување во однос на консекутивното, поради тоа што се додаваат притисокот и стресот, но, што е уште позначајно, и краткиот интервал на размислување што го има толкувачот во менталниот процес на толкување. Тоа се фактори кои дополнително придонесуваат кон интерферентна појава предизвикана од лажните парови. Секако, интерференцијата може да се појави и во консекутивното толкување, особено ако не користиме симболи во бележењето кои ни помагаат да извлечеме идеи, а не зборови од изворниот јазик (Gillies 2005).

Во науката за јазикот, сепак се смета дека мајчиниот јазик, или некој друг претходно научен јазик L1, има повеќе позитивно влијание врз

формирањето на исказите во јазикот цел или L2 бидејќи тој претставува олеснителна околност затоа што му дозволува на говорникот, во нашиот случај толкувачот, да си создаде меѓујазични сличности помеѓу двата јазика (Selinker 1972).

1.9.1 „Именување на лажните парови“

Сега пак, ќе се навратиме на дефинирањето на лажните парови кои на италијански јазик се нарекуваат *falsi amici* (лажни пријатели). Во контрастивната анализа тие претставуваат лексеми кои и покрај нивната значајна фонетска и морфолошка еднаквост, во значајна мера (речиси целосна или делумна) се разликуваат во поглед на семантичкото значење во двата јазика земени за споредба или, поедноставно кажано, имаат иста или слична форма, додека значењето им е различно (Cattana-Nesci 2000). Инаку јазично гледано, тие претставуваат заемки, односно зборови коишто директно преку изворниот јазик или индиректно преку трети јазици се заемале и се адаптирале во јазикот цел. Токму таа адаптација довела до создавање на нови значења или пак, довела до задржување само на одредени значенски елементи на тие заемки кои можат да бидат и таканаречени „интернационализми“ со кои треба да се внимава бидејќи таму најчесто се наоѓаат лажните парови (Treccani 2010).

Именувањето на појавата лажни парови доаѓа од францускиот термин *faux amis* создаден од Кеслер и Дерокињи (Koessler-Derocquigny 1964). Исто така, тие не треба да се изедначуваат со појавата во италијанската наука за јазикот претставена преку таканаречените *falsi cognati*⁴. Имено, тие се парови на лексеми кои имаат слична или идентична форма и значење, но имаат различно етимолошко потекло во јазиците кои се предмет на споредба.

⁴ што буквално би се превела како „лажни девери“

1.10 Најчести грешки предизвикани од лажните парови помеѓу италијанскиот јазик и познати светски јазици

Во претходниот дел подетално ја објаснивме областа со која се занимава ова истражување со помош на повеќе пристапи и дефинирања на лажните парови, појавите што ги предизвикуваат како што е случајот со интерференцијата во толкувањето, а сега преку значајни примери од различни јазици, вклучувајќи го тука и македонскиот јазик, во следниот дел, ќе ги увидиме главните случаи во кои лажните парови се појавуваат.

Па така, навраќајќи се кон тоа дека меѓујазичните сличности може да бидат олеснителна околност за говорникот или толкувачот, којшто во овој случај кога ја кодира пораката во јазикот цел се потпира на претходно научен јазик, ќе кажеме дека таа сличност може да биде исто така и штетна. Имено, токму кај блиските јазици се наоѓаат најголемиот број лажни парови кои всушност го насочуваат говорникот на грешка, без разлика дали првичниот јазик му е мајчин или странски. Претходно кажаното можеме да го илустрираме со еден пример.

Англичанец којшто живее веќе неколку години во Италија рекол:

*No visto un film molto amusante.*⁵

Доколку појасниме дека неговиот прв странски јазик којшто го има изучувано е францускиот, лесно можеме да разбереме од каде доаѓа грешката. Имено, француската лексема *amusant* го има значењето на „забавно“. Всушност, англискиот говорител, кога разбрал дека помеѓу францускиот и италијанскиот јазик има голем број парови на поими со исто значење како на пример *important* со *importante* (важно), *desolant* со *desolante* (депримирачко, вознемирувачко) и *intéressant* со *interessante* (интересно), бил насочен да создаде зборови коишто потоа се увидело дека се непостојни во италијанскиот јазик, токму како наводниот *amusante* за да се искаже дека „филмот бил многу интересен“.

⁵Гледав еден многу ? филм.

Значи, правилната реченица би гласела: *No visto un film molto interessante.*

Па така, истиот тој Англичанец воодушевен од очигледната сличност помеѓу француските и италијанските глаголи како што се на пример *arriver* и *arrivare* (пристигнува) и нивното делумно совпаѓање во значењето, рекол:

*Non so cosa arriverà il prossimo anno.*⁶

сакајќи да каже „Не знам што ќе се случи следната година“.

Од овие примери можеме да согледаме дека феномените кои се случуваат помеѓу мајчиниот и јазикот цел можат да бидат предизвикани исто така и од друг сличен странски јазик со јазикот цел, најчесто од оној јазик со кој говорителот, особено полиглотот, најдобро се служи. Се разбира, и тука се работи за претходно совладана компетенција којашто интерферира во конструкцијата на искази во вториот или другиот странски јазик (Попоски 1977). Беше потребно да се прикажат одвоено двата случаја, односно интерференцијата како последица на лажни парови од мајчиниот јазик кон јазикот цел, којашто во почетокот ја прикажавме преку странските изрази кои би биле лажни парови за италијанските говорители, и интерференцијата предизвикана од лажни парови од некој друг претходно научен јазик кон јазикот цел, како што видовме претходно. По вториот случај можеме да кажеме дека појавата е мошне важна кога мајчиниот јазик е далечен од јазикот цел, додека пак, претходно научениот странски јазик е близок до јазикот во кој се изразуваме. Претходно искажаната идеја се однесува, на пример, на оние што претходно го изучиле шпанскиот, а потоа италијанскиот јазик. Тоа важи и за оние што дошле во Италија од Северна Африка каде што во повеќето држави како втор официјален јазик се користи францускиот (Cattana-Nesci 2000).

Овој вид на појава на грешки поради хомонимна јазична интерференција кога појдовниот јазик е друг странски јазик не е сè уште

⁶ Не знам што ќе дојде следната година.

многу проучен, со оглед на тоа дека во многу случаи не се знае со сигурност што придонесло говорникот или толкувачот да направи грешка, додека пак, случаите кога првиот јазик е мајчиниот се во доволна мера истражени.

1.11 Најчести грешки предизвикани од лажните парови помеѓу италијанскиот и македонскиот јазик

Сега ќе се осврнеме токму на интерференцијата од мајчиниот кон странскиот јазик, односно ќе анализираме некои чести грешки предизвикани од лажните парови помеѓу македонскиот и италијанскиот јазик што и всушност претставува централна тема на овој труд. Тоа се грешки кои се јавуваат во студентската средина, но и пошироко помеѓу македонските говорители на италијанскиот јазик. Па така, студент по италијански јазик, и со напредни познавања, би можел да го рече следново:

*Sono stato ammesso al concorso per stipendi di studio del Ministero dell'Educazione.*⁷

Тука можеме да увидиме погрешна употреба на два термина која се должи прво на нивната формална сличност со италијанските кореспонденти и второ, имаме целосно занемарување на различните значења на зборовите во двата јазика. Имено, заемката „стипендија“ се преведува на италијански со *borsa di studio*, додека пак, заемката „едукација“ или македонската лексема образование се преведува со кореспондентот *istruzione*. Со оваа интерференција согледуваме дека, за примателот на пораката, сериозно се губи значењето на тоа што сакал да го исаже студентот, нешто што би можеле да го потврдиме доколку би ја превеле реченицата на македонски јазик, каде што не би ни биле јасни двата клучни термина „стипендија“ и „образование“ бидејќи тие би се

⁷ Бев прифатен на конкурсот за студиски плати од Министерството за воспитување.

превеле како „плата“ и „воспитување“. Всушност, токму тие се лажните парови и правилната реченица би гласела: *Sono stato ammesso al concorso per borse di studio del Ministero dell'Istruzione.*⁸

Затоа навраќајќи се на интернационализмите, и преку овој случај може да заклучиме дека оние термини коишто се присутни во повеќето јазици често имаат различни значења, но секогаш започнуваат да се развиваат од една слична идеја.

Хронолошки гледано, пак, лажните парови се многу почести во јазиците кои се историски поврзани во нивниот развој, како и во оние кои биле во тесен меѓусебен контакт, во споредба со јазиците коишто се развивале на независен начин. Затоа во првиот случај, говорникот или толкувачот е под влијание да размислува дека на сличен изговор или на слично писмо на одреден збор му соодветствува и сличност во значењето, додека во вториот случај појавата повеќе се смета за совпаѓање по форма или заемување на терминот преку други јазици посредници.

Феноменот на лажните парови, во истата дисциплина, но од психолошко гледиште може да се смета како интеракција помеѓу две задачи, каде што првата е мајчиниот јазик (трет странски јазик или во билингвизмот другиот јазик), додека втората е јазикот цел. Но, во овој процес првата задача негативно влијае на втората (Попоски 1977) и всушност создава интерференција во јазикот цел, поради хомонимија или полисемија на терминот во изворниот јазик.

⁸ Бев прифатен на конкурсот за стипендии од Министерството за образование.

1.12 Лажните парови во контрастивистиката

Сега пак, земајќи ја предвид терминологијата на големиот број истражувања во научната област на контрастивната анализа, притоа вклучувајќи ги тука и најновите, во овој теоретски дел можеме да резимираме дека лажните парови претставуваат јазични грешки коишто се евидентираат кога говорникот создава искази, претставуваат причинител за интерференција и можеме да ги сметаме за грешки според јазичната компетенција со која располага говорникот или пак толкувачот во нашата стручна област од интерес. Понатаму, тие создаваат нерамноправен однос во поглед на исказот во јазикот цел, токму поради аналогијата во формата, но не и во значењето, што всушност доведува до еден вид контаминација или создавање на хибриди. Тоа се случува, како што рековме претходно, во сите оние случаи кога говорителот воспоставува погрешна аналогија меѓу двете лексеми на изворниот јазик и јазикот цел, воден од помислата дека во многу случаи постои навистина оваа еквиваленција, посебно во поглед на јазици од слично потекло. Токму поради овие причини, лажните парови може да се сметаат за семантички спротивности, за грешки според критериумот на употреба, со оглед на тоа дека нема да бидат соодветни во некој одреден значенски контекст и потоа можеме да кажеме дека тие се евидентираат на надворешно или на меѓујазично ниво, претставуваат грешки кои се должат на целосна или делумна хомофонија и/или хомографија, па затоа може да се сметаат и како лексички грешки. Конечно, лажниот пар може да претставува и семантичка грешка што се должи на буквален превод или толкување на некоја лексема, која во некои од значењата е слична, додека во некои не.

2 МОДЕЛ ЗА АНАЛИЗА НА ЛАЖЕН ПАР

Сега ќе го претставиме и објасниме моделот според кој во следниот практичен дел се разгледани некои од најчестите и најзначајни лажни парови присутни во италијанскиот и македонскиот јазик. Анализата на типичен лажен пар ја извршуваме на подолу опишаниот начин којшто за да биде уште појасен ќе го поврземе со помош на бројки со првиот пример на лажен пар од практичниот дел.

ИТАЛИЈАНСКА ЛЕКСЕМА / МАКЕДОНСКА ЛЕКСЕМА

Разгледувањето започнува со краток вовед во кој се објаснуваат различните значења на лажниот пар преку соодветно правилно пренесување на значењето на италијанската, но и на македонската лексема во спротивниот јазик.

Потоа, преку контрастивно-компаративниот приод се посочува врската која го поврзува италијанско-македонскиот лажен пар, односно се истакнува заедничкото значење кое го имаат двата термина од кое понатаму, најчесто независно се развиле современите различни значења¹.

Следуваат карактеристични споредбени ПРИМЕРИ на лажниот пар со соодветни преводи во спротивниот јазик.

Тука би сакале да истакнеме дека во целиот прв дел на разработката ги земаме предвид главните значења на двата термина, додека во вториот дел се објаснуваат и другите значења на изворната италијанска лексема, причинител за создавање на лажниот пар. Изборот и објаснувањето на значењата на италијанската лексема е направен според италијанскиот толковен речник „Сингарели 2011“ (Zingarelli 2010), додека за македонските преводи најчесто се консултирани два македонски толковни речници (Конески 1994 и Мургоски 2005). Во лажните парови каде што се користат други извори во објаснувањето на

значењата, ќе има и нивно соодветно цитирање. Инаку, речниците и поимниците секако целосно се посочени во библиографијата.

Значи, во овој дел прво се наведува италијанскиот термин преку карактеристичен пример за контекстуализирање на неговото значење, а потоа следува правилен превод на примерот со соодветен македонски еквивалент. Истото важи и во спротивниот случај, односно се наведува македонскиот термин преку карактеристичен пример, за потоа да се даде правилен превод на италијански јазик.

Изборот на примерите е направен на начин најсоодветно да ги илустрира различните значења на двете лесеми. Поточно, се работи за примери земени од живиот секојдневен јазик од говорителите чиј јазик им е мајчин, од електронските, телевизиските и печатените медиуми, од литературата, од школските примери кои се користат при изучување на предметните јазици, од речниците и поимниците итн. Оние примери кои директно се преземени од некој извор, ќе бидат соодветно цитирани.

италијанска лексема на лажниот пар – правилен превод со македонски еквивалент

(ИТ) Пример на италијански јазик

(МК) Превод на македонски јазик

македонска лексема на лажниот пар – правилен превод со италијански еквивалент

(МК) Пример на македонски јазик

(ИТ) Превод на италијански јазик²

Следува СЕМИЧКА АНАЛИЗА на карактеристичните значења преку која на визуелен начин можеме лесно да ги утврдиме разликите во значењето на лексемите кои претставуваат причина за појава на лажниот пар и причинител за интерференција во толкувањето. Во овој дел табеларно се прикажуваат двете лесеми коишто го сочинуваат италијанско-македонскиот лажен пар. Потоа, се посочуваат нивните различни значења со преводи во фуснота и меѓусебно секоја лексема се поврзува со соодветното значење преку знакот плус(+), додека преку

знакот минус(-) се обележува она значење кое го нема соодветната лексема и кое е причинител за создавање на лажниот пар³.

		accezioni di significato	
lingua	lessema	прво значење	второ значење
italiano	ИТАЛИЈАНСКА ЛЕКСЕМА	знак +/-	знак +/-
macedone	МАКЕДОНСКА ЛЕКСЕМА	знак +/-	знак +/-

Следува делот во кој се објаснуваат останатите значења на италијанскиот термин преку дефиниции на италијански јазик и преку соодветни преводни еквиваленти на македонски јазик. Со ѕвездичка (*) се посочува она значење кое постои во двете лексеми и коешто ги поврзува двата јазика.

- прво значење (опишано на италијански и најчесто краток превод со соодветен термин на македонски);
- второ значење;
- (...)
- *заедничко значење што го поврзува лажниот пар⁴.

На крајот, следува коментар во кој накратко се резимираат претходно направените согледувања. Потоа се истакнува заедничкото значење од кое понатаму одвоено се развивале двете лексеми во јазиците што се предмет на ова истражување и се даваат одредени препораки за избегнување на лажниот пар земен предвид⁵.

Уште да посочиме дека секоја анализа на лажен пар може да се третира како посебна целина со свој воведен, експликативен и заклучен дел со соодветни препораки.

3 ЛАЖНИ ПАРОВИ

AFFERMARE / АФИРМИРА

¹Овие два глагола покриваат различен број на значења. Имено, македонската лексема поседува едно повеќе познато значење на италијанскиот глагол во неговата повратна форма. Тој инаку, поседува и уште неколку други значења. Па така, глаголот *affermare* според најчестите значења може да се толкува како **изјавува**, **џоџвердува** и **истаакнува** или токму „афирмира“. Тоа значи дека македонскиот глагол *афирмира* се поврзува со италијанската лексема преку нејзиното последно значење и тоа како повратен глагол ***affermarsi***.

²Сега ќе ги претставиме значењата на двете лексеми преку соодветни ПРИМЕРИ:

affermare – изјавува

(ИТ) **Afferma** di non sapere nulla.

(МК) **Изјави** дека не знае ништо.⁶

affermare – потврдува

(ИТ) Gli chiese se usciva ed egli **affermò**.⁷

(МК) Го праша дали ќе излегува и тој **потврди**.

affermarsi – се истакна

(ИТ) Si è **affermato** come avvocato.⁸

(МК) Се **истакна** како адвокат.

³Следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на карактеристичните значења:

^{6,7}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

⁸<http://www.collinsdictionary.com/dictionary/italian-english/si-%C3%A8-affermato-come-avvocato>

		accezioni di significato		
lingua	lessema	dare per certo, dichiarare esplicitamente ⁹	dire di sì, confermare ¹⁰	acquistare largo credito e notorietà ¹¹
italiano	AFFERMARE	+	+	+
macedone	АФИРМИРА	-	-	+

⁴Навраќајќи се кон италијанската лексема *affermare*, можеме да ги посочиме следниве значења:

- dare per certo, dichiarare esplicitamente⁹ (изјавува), [sinonimo / синоним] asserire, attestare, sostenere (тврди);
- dire di sì, confermare¹⁰ (потврдува), [contrario / спротивно значење] negare (одрекува);
- sostenere, rivendicare (оствари);
- [accezione arcaica / архаичен израз] rafforzare, rendere saldo (зајакне);
- [verbo riflessivo / повратен глагол] conquistare un successo (освои);
- *acquistare largo credito e notorietà¹¹ (се истакне, се афирмира).

⁵Може да заклучиме дека овие две лексеми имаат различен опсег на значења и затоа посебно треба да внимаваме кога ја преведуваме италијанската лексема. Имено како што видовме, глаголот *affermare* може да значи „изјавува“, „тврди“, „потврдува“, но и „се истакнува“ во својата повратна форма. Всушност, затоа токму единствено со последното значење се поврзува македонскиот глагол *афирмира*.

⁹се изјаснува сигурно, изречно изјавува

¹⁰кажува да, потврдува

¹¹се здобива со особен углед и значење

ALIMENTAZIONE / АЛИМЕНТАЦИЈА

На овој лажен пар треба посебно да се внимава бидејќи поседува целосно различни значења и тоа италијанската лексема има едно општо значење, додека македонската поседува едно стручно значење. Па така, лексемата *alimentazione* најопшто може да ја преведеме како **исхрана**, додека пак македонската лексема од правната област *алиментација* на италијански ја толкуваме како **alimenti** или доколку го материјализираме ова право во форма на чек би го превеле како „assegno alimentare“. Инаку, врската на двата лексема е токму во основа значењето на зборот „alimento“ или „прехранбен производ“ од кој се развило значењето во правната терминологија на „средства за издршка“.

Сега преку соодветни ПРИМЕРИ ќе ги претставиме значењата на двете лексеми слични по форма:

alimentazione – исхрана

(ИТ) Un'**alimentazione** varia ed equilibrata è alla base di una vita in salute.¹

(МК) Разновидната и урамнотежена **исхрана** е основа за здрав живот.

алиментација – alimenti

(МК) Во Бразил има закон кој е многу строг во поглед на оние коишто не плаќаат **алиментација** за своите деца.²

(ИТ) In Brasile c'è una legge molto dura nei confronti di coloro che non pagano gli **alimenti** per i figli.

¹ http://www.salute.gov.it/portale/salute/p1_5.jsp?id=108&area=Vivi_sano

² http://www.ilrestodelcarlino.it/bologna/cronaca/2011/07/22/548711-arrestato_rossoblu_elias.shtml

Претходно споменатите значења сега ќе ги претставиме преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		somministrazione o assunzione delle sostanze contenenti principi nutritivi ³	mezzi necessari per vivere ⁴
italiano	ALIMENTAZIONE	+	-
macedone	АЛИМЕНТАЦИЈА	-	+

Во овој дел ќе ги разгледаме значењата на италијанската лексема *alimentazione*:

- somministrazione o assunzione delle sostanze contenenti i principi nutritivi necessari agli organismi viventi (исхрана); quantità, qualità e modalità di assunzione degli alimenti (вид на исхрана);
- in varie tecnologie, somministrazione di materiali o energia destinati a far funzionare macchine o a essere elaborati in determinati apparecchi (погон);
- [termine militare / воен поим] operazione consistente nel disporre la cartuccia in posizione opportuna per il caricamento dell'arma (поставка на муниција).

Како што видовме, овие два поима во основа имаат различни значења, иако заеднички потекнуваат од лексемата „alimento“. Италијанскиот термин *alimentazione* означува „исхрана“, но во стручната

³земање на супстанции коишто имаат прехранувачко дејство

⁴средства потребни за живеење

машинска терминологија означува и „погон“ на некоја машина. Македонскиот правен термин *алиментација* пак, го преведуваме како „alimenti“ или како „assegno alimentare“.

BATTERIA / БАТЕРИЈА

Овие две повеќезначни лексеми поседуваат повеќе различни значења. Имено, италијанскиот поим *batteria* најчесто означува **аккумулятор** за во автомобил или некаков **комплет**, пример на тапани, додека македонскиот поим *батерија* може да се преведе како **pila** или како **torcia** кога мислиме на „дебна светилка“, значење кое преносно и разговорно го поседува и терминот „pila“ исто како што е случај со македонската лексема „батерија“. Врската на лажниот пар лежи најверојатно во опишувањето на акумулаторот кој содржи батерии во себе.

А сега, преку ПРИМЕРИ ќе ги разјасниме овие различни употреби на двете лексеми:

batteria – акумулатор

(ИТ) Caricare la **batteria** dell'automobile.¹

(МК) Да се напоолни **аккумуляторот** на возилото.

batteria – комплет

(ИТ) Le **batterie** di pentole comprendono i pezzi più usati in ogni cucina.²

(МК) **Комплетите** на тенџериња ги вклучуваат најчесто користените парчиња во секоја кујна.

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²<http://www.tescoonline.com/Catalog/Product/3/Pentolame/28/Batterie-di-pentole>³

батерија – pila

(МК) Револуција во најава со **батерија** која се полни за една минута.³

(ИТ) Rivoluzione in arrivo con una **pila** che si ricarica in un minuto.

батерија – torcia

(МК) Плаќаат улично осветлување, а се враќаат дома со **батерија**.⁴

(ИТ) Pagano l'illuminazione pubblica, mentre ritornano a casa con le **torcie**.

Во овој дел ќе ги претставиме гореспоменатите значења на графички начин преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

			accezioni di significato		
lin- gua	lessema	unione di elementi voltaici per ottenere correnti superiori a quelle dei singoli elementi ⁵	Insieme di vari elementi riuniti preordinatamente per uno scopo comune ⁶	Sorgente di forza elettromotrice ⁷	grossa lampada portatile ⁸
ita.	BATTERIA	+	+	-	-
mac.	БАТЕРИЈА	-	-	+	+

³<http://telefoni.mk/news-9301-Revolucija-vo-najava-so-baterija-koja-se-polni-za-edna-minuta.html>

Но, сега да се навратиме на италијанската лексема *batteria* што ги покрива следниве значења:

- *unità d'artiglieria costituita dall'insieme di quattro o sei pezzi e del personale, dei materiali vari e dei mezzi occorrenti per farla operare e muovere (воена единица – батерија); [figurativo / фигуративно] rivelare le proprie intenzioni, i propri piani e pensieri (намери, мисли);
- insieme di vari elementi riuniti preordinatamente per uno scopo comune (комплет); batteria elettrica, unione di elementi voltaici, quali pile, accumulatori e sim., per ottenere tensioni, correnti, capacità o potenze superiori a quelle dei singoli elementi che la compongono (акумулатор); unione di pile a secco o di accumulatori per l'alimentazione dei circuiti anodici di tubi elettronici (аноден акумулатор);
- insieme di strumenti ritmici a percussione nelle orchestre spec. di jazz e di musica leggera (комплет тапани);
- meccanismo di orologio che fa battere le ore (механизам на часовник за саатите)
- meccanismo di sparo di un fucile, spec. da caccia (механизам на пушка);
- speciale gabbia a più compartimenti utilizzata per l'allevamento industriale del pollame e di altri animali: polli allevati in batteria (кафез со повеќе прегради);
- [sport / спорт] turno eliminatorio per la qualificazione alla finale o a una prova intermedia, che si disputa quando il numero dei concorrenti è tale da non poter gareggiare tutti insieme in un confronto diretto

⁴<http://www.utrinski.mk/?ItemID=766EEE68783EB8479AAA94BA1E3C33AE>

⁵спој на галванизирани елементи за да се добие струја со поголема моќ во однос на поединечните елементи

⁶однапред подредени различни елементи со заедничка цел

⁷извор на електромоторна енергија

⁸голема светилка за носење

(квалификациски натпревар).

Како што видовме предметните лексеми имаат мошне широка лепеза на стручни значења од различни области. Имено, италијанскиот термин *batteria* може да означува „акумулатор“, „комплет“ на некакви предмети, но и воен состав на армија наречен „батерија“, значење кое го има и македонската лексема. Тоа што претставува различно значење на терминот *батерија*, е она кое би го превеле како „pila“ и како „torcia“.

CAMERA / КАМЕРА

Овие две лексеми еднакви по форма, имаат различни значења. Имено, италијанската лексема *camera*, која има голем број на значења, во својата најчеста употреба означува **соба**, додека македонската лексема *камера* на италијански најсоодветно се преведува како **videocamera**, иако и само зборот „camera“ го има тоа значење, но најчесто не се употребува, токму за да не се направи забуна со главното и останатите значења.

Сега основните значења ќе ги претставиме со соодветни ПРИМЕРИ:

camera – соба

(ИТ) È restato in **camera** sua per tutto il giorno.¹

(МК) Цел ден остана во својата соба.

videocamera – камера

(ИТ) La nostra innovativa **videocamera** permette di realizzare esattamente le riprese che cerchi.²

(МК) Нашата иновативна **камера** дозволува да ги создадеш токму оние снимки кој ги посакуваш.

Тука ќе ги прикажеме претходните значења преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА на двете лексеми:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		locale d'abitazione ³	dispositivo da ripresa per televisione ⁴
italiano	camera	+	-
macedone	камера	-	+

Во овој дел ќе ги претставиме значењата на италијанскиот поим *camera*:

(sostantivo / именка)

- locale d'abitazione in un edificio, in un appartamento (соба); [sinonimo / синоним] stanza (просторија);
- [per antonomasia / во преносно значење од употреба] camera da letto (спална соба);
- [per estensione / проширено значење] il complesso dei mobili che costituiscono l'arredamento di un dato locale d'abitazione (соба, во смисла мебел во неа);
- [per estensione / проширено значење] locale chiuso adibito a usi diversi (наменска просторија);

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²<http://www.sony.it/electronics/video-camera>

³просторија за живеење

⁴телевизиски уред за снимање

- in varie tecnologie, spazio cavo destinato a usi diversi e opportunamente attrezzato (комора, во машини);
 - organo legislativo in uno Stato a sistema rappresentativo (претставнички дом); al plurale: quella dei deputati e il Senato, che insieme formano il Parlamento (во множина означува парламент, сочинет од претставничкиот дом и сенатот); c. alta, bassa: nel sistema bicamerale inglese, rispettivamente quella dei Lord (o dei Pari) e quella dei Comuni (горен, долен дом);
 - [per estensione / проширено значење] ente che tutela particolari interessi e diritti (комора на некоја фела);
 - organo, ufficio finanziario nella curia (финансов орган во римокатоличката црква);
- (sostantivo / именка)
- *macchina da presa fotografica, cinematografica o televisiva (фото апарат, тв, видео камера).

Како што видовме, во овој лажен пар италијанската лексема има повеќе значења во однос на македонската и тоа заедничко значење што го има со неа, не е во честа употреба доколку не се дообјасни со префикс. Имено, поимот *camera* најопшто означува „соба“, „просторија“, но може да значи и „спална соба“, „наменска просторија“, „комора“, „претставнички дом“ итн. Инаку, оваа лексема го има значењето на македонската лексема *камера*, но на општ начин без да се навлегува за тоа дали се работи за „фото апарат“, „тв или видео камера“. Затоа, обично се додава префиксот *foto-*, *tele-*, *video-* или доколку се работи за „филмска камера“ ја преведуваме како „*cinpresa*“.

CAMPIONE / ШАМПИОН

Овој лажен пар е од делумен вид со оглед на тоа што второто значење на италијанската лексема го нема и македонската. Имено,

лексемата *campione* го има значењето на македонската *шампион*, во смисла на „првак“ или „победник“ во некој спорт, но може да значи и **џримерок** или „мостра“ во статистиката на пример.

Па, да ги проследиме овие значења со соодветни ПРИМЕРИ:

campione – шампион

(ИТ) Phelps torna in vasca, il **campione** di nuoto era stato sospeso per sei mesi¹

(МК) Фелпс се враќа на базен, **шампионот** по пливање беше суспендиран шест месеци.

campione – примерок

(ИТ) Abbiamo realizzato decine di migliaia di interviste presso **campioni** di grandi e medie dimensioni, mai inferiori a 1000 elettori.²

(МК) Направивме десетици илјади испитувања на **џримероци** од големи и средни димензии, никогаш не помали од 1000 избирачи.

А сега, преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА, ќе ги прикажеме претходно посочиените значења:

		accezioni di significato	
lingua	lessema		
		atleta o squadra che ha vinto un campionato o un torneo ³	parte di una totalità di unità che compongono il fenomeno collettivo ⁴
italiano	CAMPIONE	+	+
macedone	ШАМПИОН	+	-

Тука, ќе ги погледнеме останатите значења на лексемата *campione*:

- nel Medioevo, chi scendeva in campo e combatteva in duello per sostenere le ragioni di un terzo (борец); [figurativo / во преносно значење] chi difende una causa, un'ideologia (бранител);
- *atleta o squadra che ha vinto un campionato o un torneo (шампион, победник); [per estensione / во проширена смисла] atleta eccellente, di grande classe (врвен спортист); [figurativo / во преносно значење] chi eccelle in un'attività particolare (шампион во определена област);
- piccolo saggio tratto da un insieme, atto a indicarne le caratteristiche e le qualità (примерок, мостра);
- [fisica / физика] Prototipo di riferimento delle unità di misura fondamentali (примерок);
- [statistica / статистика] parte di una totalità di unità che compongono il fenomeno collettivo (примерок).

Видовме дека италијанската лексема која претставува заемка во македонскиот јазик има повеќе значења. Имено именката *campione*, покрај тоа што означува *шампион* и на тој начин се поврзува со македонската лексема, има и повеќе различни останати значења како што е „примерок“ или „мостра“, „борец“ или „бранител“ и „победник“ или „првак“.

CANTINA / КАНТИНА

Овие две лексеми и покрај тоа што формално се совпаѓаат, имаат целосно различни значења. Имено, италијанскиот поим *cantina* најчесто означува **џогрум**, додека македонскиот поим *канџина*, како мало

¹<http://www.liberoquotidiano.it/news/sport/11778416/Phelps-torna-in-vasca--il.html>

²<http://www.ipsos.it/node/213#.VTEhmNKqpBd>

³спортист или екипа што победила на шампионат или турнир

⁴дел од целина на единици којшто сочинуваат колективна појава

заедничко место за исхрана во некоја установа, на италијански би го превеле со терминот **spaccio**, но во денешен контекст бидејќи најчесто се работи за „менза“, тој термин се користи и на италијански, секако во својата латинична форма „mensa“. Инаку, тоа што далечно ги поврзува предметните лексеми е преводниот поим „spaccio“, кој го има за синоним токму поимот „cantina“, но тој поим за таа намена е архаичен и затоа не се користи, па оттука најверојатно се создал лажниот пар.

Претходните значења, сега ќе ги претставиме низ конкретни ПРИМЕРИ:

cantina – подрум

(ИТ) Si conservano in **cantina** le vecchie cose.¹

(МК) Во **подрум** се чуваат стари работи.

кантина – mensa

(МК) Во **кантината** отворена во четврток и во сабота има голем избор на органска и макробиотска храна.

(ИТ) Nello **spaccio** aperto il giovedì e il sabato si trova una gran scelta di cibi biologici e macrobiotici.²

А сега, продолжуваме со СЕМИЧКА АНАЛИЗА во која табеларно ќе ги прикажеме овие значења:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	ripostiglio o locale interrato o seminterrato di un edificio ³	negozio per la vendita al minuto spec. di generi alimentari ⁴
italiano	CANTINA	+	-
macedone	КАНТИНА	-	+

Во продолжение ќе се навратиме на значењата на италијанската лексема *cantina*:

- locale fresco, interrato o seminterrato, adibito alla produzione e conservazione familiare del vino (семејна винарска визба, винарница); [per estensione / во проширено значење] ripostiglio o locale interrato o seminterrato di un edificio³ (подрум);
- [figurativo / во преносна смисла] luogo umido e oscuro (влажен и темен простор, односно објект);
- [enologia / енологија] insieme dei locali per la preparazione e conservazione industriale del vino (индустриска винарница); с. sociale, dove i produttori associati conferiscono l'uva (винарски откупен пункт).
- osteria (кафеана што има избор на вина).
- *[in disuso / не се користи] spaccio di una caserma (кантина);
- [miniere / рударство] fossa profonda un paio di metri, dal fondo della quale si inizia la perforazione dei sondaggi profondi (длабока јама).

Како што видовме, во овој навидум лесен лажен пар, откривме различни, но и застарени значења на двете лексеми во кој го најдовме и нивното поврзување. Имено, италијанската лексема *cantina* најчесто ја преведуваме како „подрум“, но може да значи „винарница“ од различен вид, „кафеана“, „откупен пункт за грозје“, „рударска јама“, но и *канџина*, значење со кое се поврзува со македонската лексема, но во исто време го формира лажниот пар токму бидејќи тоа значење на поимот „*cantina*“ е застарено.

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²<http://www.survivemilano.it/2010/mercati/lo-spaccio-dei-piccoli-produttori-bio/>

³остава или простоторија која се наоѓа целосно или половично под земја во некој објект

⁴продавница за директна продажба на прехранбени производи

CAPITALE / КАПИТАЛ

Овие по форма слични лексеми покриваат различни поимања во двата јазика. Имено, италијанскиот термин кој има повеќе целосно различни значења го вклучува и значењето кое го има македонскиот термин и затоа овој лажен пар може да го сметаме како делумен. Лексемата *capitale* може да се третира и како придавка, притоа означувајќи дека нешто е **главно** или токму „капитално“, и како именка со значењето на **главен град**, но и на **капитал** во смисла на „сума пари“. Преку тоа значење македонската лексема *капитал* се поврзува со италијанската.

Но, сега да преминеме на ПРИМЕРИ преку кои ќе ги увидиме сличностите и разликите на овие два термина:

capitale – главно

(ИТ) In precedenza abbiamo ascoltato il punto **capitale** del Presidente.

(МК) Претходно ја слушнавме **главната** поента на Претседателот.

capitale – главен град

(ИТ) Un grande cuore verde, così si presenta, sulla cartina, il parco più famoso della **capitale**.¹

(МК) Како големо зелено срце, на овој начин на картата се претставува најпознатиот парк на **главниот град**.

capitale – капитал

(ИТ) Il **capitale** è stato investito in titoli.

(МК) **Капиталот** беше инвестиран во хартии од вредност.

Продолжуваме понатаму да ги анализираме овие поими преку

НИВНА СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	che ha estrema importanza ²	città principale di uno Stato ³	somma da cui frutta un reddito ⁴
italiano	CAPITALE	+	+	+
macedone	КАПИТАЛ	-	-	+

Во овој дел ќе ги објасниме различните значења на лексемата *capitale* која се јавува и како придавка и како именка, па да анализираме:

(aggettivo / придавка)

- mortale (смртна казна); che comporta la morte spirituale (смртен грев); [per estensione / во поширока смисла] spietato, inesorabile (смртна омраза, непријател);
- che ha estrema importanza² (главно);

(sostantivo / именка)

- città principale di uno Stato³, in cui hanno sede il capo dello Stato e gli organi centrali del governo (главен град)

(sostantivo / именка)

- *somma da cui frutta un reddito⁴ (капитал, сума на пари);
- parte della ricchezza prodotta in epoca anteriore, e impiegata nella produzione di nuovi beni (капитал) complesso dei beni utilizzati in più cicli produttivi (фиксен капитал);
- valore in denaro dei beni posseduti (вредност).

¹<http://www.turismoroma.it/cosa-fare/villa-borghese>

²од особена важност

³главен град на една држава

⁴сума од која се има приход, капитал

Во овој пример на лажен пар видовме дека лексемата *капитал* како именка постои во македонскиот само со едно стручно значење од областа на финансиите, а тоа е „сума на средства“. Тоа значење и ги поврзува двете лексеми. Италијанскиот поим *capitale*, пак, има целосно различна лепеза на значења. Како придавка може да означува „главно“ и „особено“ или „капитално“, додека како именка покрај значењето на „капитал“ овој термин значи и „главен град“. Токму затоа, треба посебно да внимаваме во кој контекст се користи овој термин во италијанскиот јазик, а кога би го пренесувале македонскиот термин на италијански секако нема да погрешиме со оглед на тоа дека покрива само едно стручно значење.

COLLEGIO / КОЛЕГИУМ

Италијанскиот термин *collegio* има повеќе различни значења, додека македонскиот соодветен термин има единствено и заедничко значење. Имено, италијанската лексема можеме да ја преведеме како **комора** на лица со определена струка, додека заедничкото значење што го поседува со македонскиот термин *колеџиум* е всушност стручен или научен **совет** на кој се носат важни одлуки.

Сега да ги видиме конкретизирани овие две значења преку ПРИМЕРИ:

collegio – комора

(ИТ) **Collegio** degli avvocati.¹

(МК) **Комора** на адвокати.

collegio – совет

(ИТ) **Collegio** di giudici.²

(МК) Судски **совет**.

Следува СЕМИЧКА АНАЛИЗА на карактеристичните значења:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		associazione di categoria professionale ³	organo costituito da più persone, che esercita determinate funzioni ⁴
italiano	COLLEGIO	+	+
macedone	КОЛЕГИУМ	-	+

А во овој дел, ќе ги разгледаме повеќе бројните значења на лексемата *collegio*:

- [storia / историја] insieme di persone con funzioni e interessi comuni: collegio degli arvali, degli auguri, degli auspici (друштво, здружение);
- associazione di categoria professionale (комапа); l'insieme dei cardinali, che ha anche il compito di provvedere all'elezione del Papa (црковен собор); *organo costituito da più persone, che esercita determinate funzioni consultive o deliberative, di gestione, di controllo e sim. (совет, колегиум);
- nella legge elettorale italiana, ciascuna porzione di territorio per l'elezione di un parlamentare col sistema uninominale (изборна единица);
- istituto di educazione e istruzione in cui gli allievi convivono sotto una disciplina comune (гимназија, колеж); specie di pensionato in cui alloggiano studenti universitari (студентски дом).

^{1,2} Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³ друштво на стручњаци

⁴ орган составен од повеќе лица, што има определени функции

Може да заклучиме дека изворната италијанската лексема има несомнено поголем број на различни значења, додека македонската има само едно. Имено како што претходно видовме, *collegio* може да се толкува како „комора“, „собор“, „друштво“, но и „гимназија“, „изборна единица“ и стручен орган или „совет“ значење кое токму го има и македонскиот поим *колеџиум*.

COLLOQUIO / КОЛОКВИУМ

Овие два поим целосно се разликуваат. Додека италијанската лексема *colloquio* најчесто означува **разговор**, македонската лексема *колоквиум* пак, на италијански се преведува како **prova scritta**. Тоа што можеме на некој начин да го сметаме како поврзување на овој лажен пар, претставува постручното значење на италијанската лексема кое означува „приемен парцијален испит“, практично „приемен колоквиум“ на италијанските универзитети.

Сега ќе ги претставиме претходните основни значења на лажниот пар преку соодветни ПРИМЕРИ:

colloquio – разговор

(ИТ) Cuba, Fidel Castro riappare per dare sostegno a **colloqui** con Usa.¹

(МК) Куба, Фидел Кастро повторно се појави за да даде поддршка на **разговорите** со САД.

колоквиум – prova scritta

(МК) Резултати од **колоквиумите** по современ македонски јазик.²

(ИТ) Risultati delle **prove scritte** di lingua macedone contemporanea.

А во овој дел, ќе ги претставиме претходните значења со помош на СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	conversazione fra due o più persone ³	esame parziale scritto ⁴
italiano	COLLOQUIO	+	-
macedone	КОЛОКВИУМ	-	+

А сега, ќе ги објасниме и останатите значења на италијанската лексема *colloquio*:

- *abboccamento, conversazione fra due o più persone³, spec. riguardante fatti di una certa importanza (разговор); [per estensione / во преносно значење] dialogo per raggiungere un'intesa (преговори);*
- **esame universitario preliminare, limitato ad alcune parti del programma di studio di una data materia (приемен парцијален испит, приемен колоквиум);*
- *convegno, simposio (симпозиум).*

Како што видовме во овој јасен лажен пар, италијанската лексема, покрај останатите значења, се разликува во основното значење со македонската лексема. Имено, *colloquio* го преведуваме како „разговор“, но и како „преговори“, „приемен колоквиум“ што ја претставува врската на овој лажен пар и „симпозиум“. Македонскиот поим *колквиум*, го преведуваме како „prova scritta“.

¹<http://it.reuters.com/article/topNews/idITKBN0LooRH20150127>

²<http://www.makedonski.info/show/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B2%D0%B8%D1%83%D0%BC>

³разговор помеѓу две или повеќе лица

⁴писмен парцијален испит

COMPASSO / КОМПАС

Овие навидум идентични зборови по форма, имаат целосно различни значења. Всушност, ова е еден од тие случаи кога е невозможно да се насети дека се работи за лажен пар, доколку претходно не се има никакво познавање во значењата на италијанската лексема (или обратно). Па така, терминот *compasso* го преведуваме како **шестѝар**, додека македонскиот *комѝас* го преведуваме на италијански како **bussola** или ако го користиме фигуративно како особина, тогаш може да го толкуваме како **senso di orientamento**. Што се однесува до настанувањето на овој лажен пар, можеме да кажеме дека, како што ќе видиме подоцна во целосната анализа на значења на италијанската лексема „*compasso*“, таа во поодминати времиња го имала значењето на „бродски магнетен компас“. Имено, тоа веќе архаично значење од морнарската терминологија ја претставува врската помеѓу двете лексеми од каде што понатаму се создале новите и различни значења поради кои денес „*compasso*“ и „компас“ ги сметаме за лажен пар.

Но, сега да преминеме на илустрирање на претходно споменатите значења на овие два лексема преку соодветни ПРИМЕРИ:

compasso – шестѝар

(ИТ) Mi puoi passare il **compasso**? Devo riportare una dimensione nel piano dell'immobile.

(МК) Може да ми го подадеш **шестѝарот**? Треба да пренесам една димензија на планот за објектот.

компас – bussola

(МК) Бидејќи си го заборавил **компасот**, тешко ќе ја пронајдеме вистинската насока во оваа шума.

(ИТ) Siccome hai dimenticato la **bussola**, difficilmente troveremo la direzione esatta in questa foresta.

компас – senso di orientamento

(МК) Се гледа дека немаш **компас** штом толку време сме блиску до ресторанот, а сепак не можеме да го најдеме.

(ИТ) Si vede che non hai il **sensu dell’orientamento** se siamo così vicini al ristorante, ma non lo possiamo trovare.

Значењата претставени преку примерите ќе ги разгледаме шематски преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	strumento usato per tracciare circonferenze, per riportare un dato segmento ¹	strumento di orientamento che utilizza la proprietà di un ago magnetico ²	facoltà istintiva di determinare la posizione del luogo in cui ci si trova ³
italiano	COMPASSO	+	-	-
macedone	КОМПАС	-	+	+

Навраќајќи се кон италијанската лексемата *compasso*, можеме да кажеме дека таа ги содржи следниве значења:

- strumento costituito da due aste collegate da uno snodo, una delle quali porta una punta mentre l'altra porta uno strumento tracciante, usato spec. per tracciare circonferenze, per riportare un dato segmento¹ e simile, rappresentato appunto nel macedone “шестар”;

¹инструмент што се користи за исцртување на обем, за пренесување на одреден сегмент

²инструмент за ориентирање којшто ја користи особината на магнетна игла

³инстинктивна способност да се одреди местоположба каде што се наоѓаме

- in architettura cornice a *compasso*, a profilo mistilineo, tipica dell'arte gotica (во готиката: криволиниска рамка);
- *[nella marina accezione arcaica / во морнарството архаичен израз] bussola magnetica navale, termine che si collega appunto al falso amico macedone perchè qui si trova l'equivalenza, più precisamente in “бродски магнетен компас”;
- [raro e figurativo / ретко и фигуративно] esattezza (точност), ponderatezza (претпазливост), rigore (сериозност, тврдост), nel giudicare, nell'indagare e simile, spregiativo in pedanteria (ситничарење);
- [arcaico / архаично] carta nautica (наутичка или мапа за морепловство);
- [arcaico / архаично] decorazione geometrica curvilinea per tappeti, drappi e simile, a compasso (кружна геометриска декорација)

Како што видовме, можеме да кажеме дека овој лажен пар води потекло токму од една стручна терминологија, односно од морнарската. Имено, и во италијанскиот јазик лексемата *compasso* го имала значењето на македонската *комџас*, но тоа значење полека се изгубило и општо земено се користело во морнарството. Исто така, „compasso“ имал значење и на „морепловна мапа“. Понатаму, од таа врска овие два термина развиле свои целосно различни значења за кои треба многу да се внимава, бидејќи многу лесно може погрешно да се употребат. Па така, тоа што кај нас го нарекуваме „шестар“, во Италија се нарекува токму „compasso“.

COMPOSIZIONE / КОМПОЗИЦИЈА

Во овој лажен пар можеме да истакнеме дека двете лексеми имаат едно заедничко значење, но и други засебни значења. Па така, именката

composizione означува **композиција** во уметничка смисла, но и литературен **есеј** на пример, додека македонската лексема *композиција*, покрај тоа што има заедничко значење како **composizione**, може да се преведе и како **convoglio**.

Сега да ги појасниме овие значења преку соодветни ПРИМЕРИ:

composizione – композиција

(ИТ) La **composizione** musicale è l'arte che ha per oggetto la creazione di opere musicali.¹

(МК) Музиката **композиција** е уметност која има за предмет да создава музички дела.

composizione – есеј

(ИТ) Scritture d'autore e **composizione** letteraria.²

(МК) Авторски записи и книжевен **есеј**.

композиција – convoglio

(МК) Хаос со возовите на влезовите на Рим: **композициите** стоеа со часови поради електричен дефект.

(ИТ) Treni, caos alle porte di Roma: **convogli** fermi per ore, guasto elettrico.³

Во овој дел, преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА ќе ги прикажеме основните значења на двете лексеми:

¹http://it.wikipedia.org/wiki/Composizione_musicale

²<http://www.ibs.it/code/9788842093930/pecere-oronzo/roma-antica-testo.html>

³http://www.repubblica.it/cronaca/2015/04/16/news/treni_caos_alle_porte_di_roma_convogli_fermi_per_ore_guasto_elettrico-112063874/

		accezioni di significato		
lingua	lessema	Arte e tecnica del comporre ⁴	Componimento letterario ⁵	mezzi di trasporto in genere che procedono insieme ⁶
italiano	COMPOSIZIONE	+	+	-
macedone	КОМПОЗИЦИЈА	+	-	+

И сега, да ги видиме значењата на италијанската лексема *composizione*:

- *il comporre (компонирање); formazione, costituzione di un insieme organico (органска композиција); [musica / музика] arte e tecnica del comporre⁴ (музичка композиција); nelle arti figurative, distribuzione degli elementi di un quadro, di una scultura, di un'architettura, in vista di un effetto d'insieme (уметничка композиција); [linguistica / линквистика] formazione di un'unità semantica a partire da elementi lessicali suscettibili di avere di per sé un'autonomia nella lingua (сложена семантичка единица).
- [tipografia / типографија] coordinamento dei vari componenti grafici di uno stampato (редослед, композиција); l'operazione di accostare lettere e segni per formare parole e linee (збороред);
- testo scritto, spec. di carattere letterario o artistico in generale (ецеј);
- componimento letterario⁵ per esercizio scolastico (ецеј, состав, писмена работа);
- modo in cui sono formati una determinata struttura, un organismo e

⁴уметност и техника на компонирање

⁵книжевен состав

⁶општо транспортни средства што заеднички се движат

- sim. (состав на структура); [chimica / хемија] natura e quantità dei singoli componenti di un miscuglio o di un composto (вид и состав);
- accordo, conciliazione tra due o più persone, tesi e sim. in contrasto fra loro (договор, помирување).

Како што видовме, овие лексеми кои навидум изгледаат исти, во своите значења покрај првичното слично, имаат и свои специфични значења. Па така, италијанската *composizione*, покрај совпаѓањето со македонската лексема во однос на пример на „музичко дело“, може да означува и „есеј“, „состав“, но и „збороред“, „редослед“ и „помирување“. Лексемата *композиција* покрај тоа што се врзува со италијанската преку првото значење, во железничката терминологија може да означува и „convoglio“.

CONDUTTORE / КОНДУКТЕР

Овие формално слични поими сочинуваат лажен пар кој не може лесно да се насети каде што италијанската лексема има повеќе значења и постои како придавка и како именка, додека македонската има само едно значење. Па така, лексемата *conduttore* како придавка има значење на **водилка**, потоа како именка може да се толкува како **водител** што е и најпознатото значење, а има и други помалку познати значења што ќе ги видиме во делот посветен токму на нив. Што се однесува до македонската лексема *кондуктер*, можеме да кажеме дека на италијански се преведува како **bigliettaio** и токму оваа именка е изведена од активноста што тоа службено лице ја врши, односно продажба на билети. Тоа што делумно ги поврзува двете лексеми во лажен пар, е постручното значење на италијанската лексема со кое се посочува персоналот за надзор, но не и за продажба на билети во возниот сообраќај.

Преку следниве ПРИМЕРИ ќе ги разгледаме главните значења на претходно посочените лексеми:

conduttore – водилка

(ИТ) Dopo questa parentesi, ritorno al filo **conduttore** del mio discorso.

(МК) По оваа дигресија, се навраќам на линијата **водилка** на мојот говор.

conduttore – водител

(ИТ) Carlo Conti **conduttore** di Sanremo 2016: alla vigilia della finalissima del Festival 2015 si pensa al prossimo anno¹.

(МК) Карло Конти **водител** на „Сан Ремо 2016“: пред големото финале на Фестивалот 2015 веќе се размислува за следната година.

кондуктер – bigliettotaio

(МК) **Кондуктерот** кажа дека само со лична карта може да се докаже возраста за да се добие бесплатен билет.

(ИТ) Il **bigliettaio** ha detto che solo con la carta d'identità si può provare l'età per ricevere un biglietto gratuito.

Во овој дел, пак, ќе ги претставиме главните значења преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	che conduce, dirige ²	chi conduce una trasmissione radiofonica o televisiva ³	chi vende biglietti per il viaggio su mezzi pubblici ⁴
italiano	CONDUTTORE	+	+	-
macedone	КОНДУКТЕР	-	-	+

А сега, ќе ги разгледаме значењата на италијанската лексема *conduttore*:

- [aggettivo / придавка] che conduce, dirige² (водилка); [figurativo / во преносна смисла] linea ideale che serve da guida in una ricerca, da elemento costante di coerenza nello sviluppo di un ragionamento e sim. (линија водилка);
- (*) [sostantivo / именка] conducente, guidatore (возач); nei trasporti ferroviari, personale addetto alla sorveglianza del servizio viaggiatori, concetto appunto simile al termine macedone, ma che si traspone di più come “надзорник, обезбедување во воз”;
- corridore automobilista (авто тркач);
- chi conduce una trasmissione radiofonica o televisiva³ e ne dirige lo svolgimento (водител);
- [nel diritto / во правото] affittuario, locatario (закупец);
- chi dirige e controlla la gestione di un esercizio pubblico, un albergo, un ristorante (управител);
- chi è addetto alla sorveglianza e alla manutenzione di caldaie, impianti, apparecchi (техничар);
- [nella fisica / во физиката] corpo nel quale può aversi passaggio di calore, di elettricità (спроводник); [per estensione / во поширока смисла] qualsiasi mezzo metallico usato per trasportare energia o segnali elettrici a distanza [sinonimo / синоним] filo (спроводник, жица).

Во овој случај видовме како преку едно постручно слично значење на италијанската лексема со македонската се создал лажниот пар. Имено, и италијанскиот поим *conduttore* означува „персонал“, но само за

¹<http://www.tvblog.it/post/740086/sanremo-2016-carlo-conti-conduttore>

²што води, управува

³којшто води телевизиска или радио емисија

⁴којшто продава патни билети во јавни превозни средства

надзор, а не и за продажба на билети како во македонскиот поим *кондукџер*. Често се јавува овој лажен пар бидејќи на италијански оваа лексема го има значењето на „водилка“ во смисла на нешто што управува, потоа означува „водител“ на тв или радио емисија или пак, од стручна област означува „спроводник“ како материјал којшто на пример ја пренесува електричната енергија. Затоа, треба да се внимава при толкувањето на овој термин, посебно од италијански на македонски, со оглед на тоа дека таму е повеќе значен и го нема буквално значењето на македонскиот термин.

CORNETTO / КОРНЕТ

На овие навидум идентични лексеми, првичното значење им е целосно различно и затоа сочинуваат лажен пар. Имено, италијанскиот поим *cornetto* означува италијански вид на францускиот **кроасан** кој се разликува по тоа што во себе содржи арома на цвет од портокал, односно претставува лиснато печиво во форма на полумесечина. Македонскиот термин *корнеџ* пак, во смисла на конусно испечено тесто од видот на облана во кое се става сладолед, се пренесува како **cono gelato**. Но, да напоменеме дека италијанскиот термин, кој претставува сложен израз со придавка за да се разликува од „cono“ што означува „конус“, го подразбира корнетот заедно со сладоледот. Инаку, „корнет“ во стручната музичка терминологија означува дувачки лимен инструмент кој се преведува како „corno“ што буквално значи „рог“, иако и „cornetto“ го има тоа значење, но единствено за стар дрвен музички инструмент од XVI век. Тоа може да го сметаме како некое подалечно поврзување на двата поима.

Сега преку карактеристични ПРИМЕРИ ќе ги претставиме двете лексеми со нивните најчести значења:

cornetto – кроасан

(ИТ) Che buoni i nuovi **cornetti** con la crema pasticciera.

(МК) Многу се вкусни новите **кроасани** со слаткарски крем.

корнет – cono

(МК) Ќе ве молам еден сладолед во **корнет** со лешник и страчатела.

(ИТ) La pregherei un **cono** gelato con nocciola e stracciatella.

Следуваат објаснувања на значењата на двете лексеми преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	piccola forma di pane o di brioche, dolce o salata ¹	cialda di forma conica per gelato ²
italiano	CORNETTO	+	-
macedone	КОРНЕТ	-	+

Подолу ќе ги разгледаме и останатите значења на италијанската лексема *cornetto*:

- dim. di corno (рокче);
- amuleto a forma di piccolo corno (амајлија);
- cornetto acustico, strumento a forma di corno usato un tempo per amplificare i suoni diretti all'orecchio (првичен апарат за слушање во форма на инка);

¹ слатка или солена мала форма на леб или тесто за милиброд

²обланда за сладолед во конусна форма

- (*) tipo di strumento a fiato in legno del XVI sec (стар дувачки музички инструмент);
- piccola forma di pane o di brioche, dolce o salata¹ [sinonimo / синоним] croissant (кроасан).

Со овој пример на лажен пар утврдивме како во основа иста лексема во двата јазика на споредба, има целосно различно значење. Имено, како што видовме, италијанскиот термин *cornetto* го има значењето на „кроасан“ во македонскиот јазик, додека пак, македонскиот поим *корнеџ* на италијански се преведува како сложен израз „cono gelato“ за да се разликува од лексемата „cono“ што означува „конус“. Како мал куриозитет, ќе кажеме дека „cornetto“ е наречен токму и сладоледот во корнет, но таа лексема во тој случај претставува сопствена именка, односно заштитено трговско име на позната марка за сладолед. Инаку, далечното поврзување на двете лексеми може да го сметаме во поимањето на музички инструмент кој сепак се разликува, бидејќи на македонски се користи деминутивот „корнет“, додека на италијански инструментот се нарекува „corno“.

CORSO / КОРЗО

Италијанскиот поим *corso* може да се толкува на целосно различни начини и тоа како **џек**, **во џек** или **се одвива**, **курс** или **сџуги**, **во оџџек** и „главна улица“, што може да биде и „пешачка“, каде што последниот поим ја претставува токму врската со македонскиот термин *корзо*. Имено, македонското *корзо* може да се толкува со повеќе поими од италијанскиот јазик. Може да се преведе како „via principale“, „via pedonale principale“ или „corso“ слично на концептот „lungomare“ што постои во Италија, значење кое е присутно во двете лексеми и не го предизвикува лажниот пар, но не би можело да ја означува токму активноста на прошетка која се преведува како **fare una passeggiata** или **passeggio**. Интересно да се истакне е тоа што во италијанската

лексема „corso“ се покриваат и тие идеи, иако помалку се изгубиле, односно тоа се всушност застарени и депласирани значења. Но, не значи дека не постојат бидејќи на пример главната улица во Рим која ја користат луѓето за прошетка, се нарекува токму „Via del Corso“.

А сега, да ги разгледаме типичните ПРИМЕРИ со кои ќе ги воочиме значенските разлики на двете лексеми:

in corso – во тек

(ИТ) Sull'autostrada A1 ci sono dei lavori **in corso** e per questo il traffico sarà rallentato nelle prossime ore.

(МК) На автопатот А1 има работни активности кои се **во тек** и поради тоа сообраќајот ќе биде успорен во наредните часови.

corso – тек

(ИТ) Uno fra i maggiori **corsi** d'acqua in Italia è il fiume Po.

(МК) Реката По е една од поголемите водни **текови** во Италија.

corso – студии

(ИТ) Ho frequentato un **corso** di specializzazione in Interpretazione di Conferenza.

(МК) Посетував специјалистички **студии** по конференциско толкување

in corso legale – во оптек

(ИТ) L'euro è la valuta **in corso legale** in Italia, mentre la lira è **fuori corso** dal 28 febbraio 2002.

(МК) Еврот е валутата којашто е **во оптек** во Италија, додека лирата од 28 февруари 2002 е **надвор од оптек**.

корзо – fare una passeggiata

(МК) Во кое време ќе одиме на **корзо**?

(ИТ) In quale periodo andremo a fare la **passeggiata**?

Главните различни значења на италијанската и македонската лексема, сега ќе ги разгледаме преку следната СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato				
lin- gua	lesse- ma	in svolgimen- to continuato e ordinato ¹	flusso di acque in movimen- to ²	ciclo di studi, lezioni, esercitazio- ni ³	condizio- ne di unità moneta- ria in rapporto al suo uso attuale ⁴	cammina- ta non faticosa, senza una meta particola- re ⁵
ita.	CORSO	+	+	+	+	-
mac.	КОРЗО	-	-	-	-	+

Лексемата *corso* подетално ги покрива следниве значења во италијанскиот јазик:

- [accezione arcaica / архаично значење] per dire corsa (трка), mettersi a correre (започне да трча), molto veloce (многу брз), prendere la rincorsa (зема залет), di gran lunga (многу подобар), dirigersi (насочи) e in letteratura cammino (пат);
- flusso di acque in movimento² (тек), denominazione generica di fiume, torrente, ruscello, canale ecc., accezione precedentemente citata in macedone come “воден тек”, percorso e lunghezza di un fiume o simile (течение) e in disuso circolazione sanguigna (застарен израз - крвен тек);

¹ во постојано и подредено одвивање

² проток на вода во движење

³ циклус на студии, предавања и вежби

⁴ состојба на паричната единица во однос на нејзината сегашна употреба

⁵ ненапорна прошетка, без конкретна цел

- in letteratura viaggio compiuto per mare (патување по море);
- moto degli astri (движење на ѕвездите);
- *[di uso letterario raro / книжевна и ретка употреба] - complesso di persone che passeggiano, proprio qui, considerando questa rara accezione, troviamo il collegamento macedone nel adesso presunto falso amico “корзо”, oppure può significare sfilata o corteo (ревија или поворка);
- grande o importante strada cittadina, ovvero in macedone “главна улица” о “корзо”;
- con la preposizione in - svolgimento continuato e ordinato¹, durante, in svolgimento, già iniziato, che procede e senza la preposizione - nuovo orientamento, significati ricoperti dal macedone “во тек”, “за тек” е
- “нов тек”;
- ciclo di studi, lezioni, esercitazioni³ che si segue per apprendere una professione, un mestiere, tutti lessemi ricoperti dal macedone “курс” е dal termine di origine latina “студии”;
- anno di studio, spec. in una facoltà universitaria (студиска година), anno scolastico, spec. in scuole o istituti secondari (учебна година), sezione (секција);
- condizione di unità monetaria in rapporto al suo uso attuale⁴, se in corso legale allora è in vigore (во оптек, во употреба), se è fuori allora non è più in uso (надвор од оптек);
- valore corrente, prezzo dei titoli o azioni (вредност);
- ed infine strato, filo, filare, specialmente riferito a mattoni costituenti una muratura (слој).

И во овој случај најдовме на едно далечно поврзување за потеклото на двата поима *corso/корзо* што денес се здобиле со голем број нови значења, меѓу кои и такви што се целосно различни, иако видовме дека сличноста што постои меѓу двата термина се наоѓа токму во едно веќе депласирано и архаично поимање на италијанската лексема што го означува „чинот на толпа луѓе што шетаат“, поимање кое во македонската лексема сè уште е важечко. Имено, доколку го земеме

предвид тоа значење на италијанскиот термин, можеме да кажеме дека во тој случај се работи за наводен лажен пар. Всушност, од тоа значење, кое понатаму го снемало во италијанското поимање на лексемата „corso“, и она заедничкото, со кое се именува некоја главна пешачка улица и каде што имаме семантичка блискост, подоцна се развил лажниот пар со новите различни значења.

COSTUME / КОСТУМ

Овие лексеми еднакви по форма, имаат целосно различни значења. Имено, италијанската лексема *costume* ја преведуваме како облека со посебна намена **костим** и како некаков вид на **обичај**. Македонската лексема *костум* ја преведуваме пак, како **abito da sera maschile**.

Претходните значења, сега ќе ги контекстуализираме преку соодветни ПРИМЕРИ:

costume – костим

(ИТ) **Costumi** da bagno 2015: i modelli più belli.¹

(МК) **Костими** за капење 2015: најубавите модели.

costume – обичај

(ИТ) La gita di fine settimana è ormai entrata nel **costume**.²

(МК) Екскурзијата за време на викенд претставува веќе **обичај**.

костум – abito da sera maschile

(МК) Секој маж треба да поседува **костум**.³

(ИТ) Ogni uomo dovrebbe possedere un **abito da sera**.

Тука, истите значења ќе ги претставиме табеларно извршувајќи нивна СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	indumento che si indossa per un determinato scopo o attività ⁴	consuetudine, usanza collettiva ⁵	abito da sera maschile ⁶
italiano	COSTUME	+	+	-
macedone	КОСТУМ	-	-	+

А сега, да ги разгледаме значењата на италијанската лексема *costume*:

- comportamento abituale di una persona (навика);
- consuetudine, usanza collettiva⁵, spec. in quanto oggetto di attenzione critica, studio e sim. (обичај); (spec. al pl.) complesso delle usanze, credenze e sim. che caratterizzano la vita sociale e culturale di una collettività in una data epoca (традиционални обичаи);
- condotta morale (однесување, култура);
- [per estensione / во проширено значење] abbigliamento proprio di una determinata località, epoca storica, gruppo sociale e sim. (носија);
- [per estensione / во проширено значење] indumento che si indossa per un determinato scopo o attività⁴ (костим): costume da carnevale (карневалски к.), costume da bagno, indumento che si indossa per fare

¹<http://www.grazia.it/moda/tendenze-moda/costumi-da-bagno-2015>

²Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³<http://www.themen.mk/8-pravila-koi-mora-da-gi-pochituvate-koga-nosite-kostum/>

⁴облека која се носи за одредена цел или активност

⁵колективен обичај

⁶вечерна машка облека

il bagno o prendere il sole (к. за капење/сончање).

Во овој лажен пар видовме дека постојат значаен број на различни значења на предметните лексеми. Имено, италијанската именка *costume* ја преведуваме како „костим“ со посебна намена, на пример за капење, карневалски итн. Исто така, често може да означува народна „носија“, понатаму некаков „обичај“, на пример традиционален, но и вообичаено „однесување“ од општа култура. Македонската именка *костум* пак, на италијански ја преведуваме како „abito da sera maschile“. Иако, навидум двете лексеми „costume“ и „костим“ се поврзуваат бидејќи се слични, во македонскиот јазик како што видовме постои значенска разлика помеѓу двете варијанти, односно помеѓу „костум“ и „костим“, на пример за капење.

DECANO / ДЕКАН

Оваа заемка, иако има многу познато значење во македонскиот јазик, има целосно различно и помалку познато значење во италијанскиот јазик. Имено, италијанската лексема *decano*, како титула означува во римокатоличката црква стар кардинал кој извршува посебни функции на кардиналскиот собир или пак, означува главен и најстар претставник на лица што извршуваат одредена професија или функција, односно „decano“ би го превеле најопшто како **сџарешина** или „доајен“. Ова значење се поврзува со она на македонската лексема, но во друга област, односно во универзитетската хиерархија. Па така, декан на факултет на италијански се нарекува **preside**. Инаку, можеме и да забележиме дека значењето на италијанската лексема го има и македонската, но како втора заемка од истиот поим преземена од францускиот јазик, односно „доајен“. Тоа јасно ни укажува како еден ист поим се пренесувал во различни јазици и ги менувал своите значења.

За да ја согледаме употребата на овие лексеми во говорниот јазик ќе посочиме ПРИМЕРИ:

decano – старешина

(ИТ) La visita è proseguita al Comando Aviazione Esercito dove il Generale Bernardini, **decano** dell’Aviazione dell’Esercito, ha salutato la bandiera di guerra della Specialità.¹

(МК) Продолжи посетата на Командата на военото воздухопловство каде што генерал Бернардини, **старешина** на Военото воздухопловство, го поздравиле военото знаме на специјалноста.

dekan – preside

(МК) Конференцјата посветена на студиските програми на факултетот започна со воведен говор на **деканот**.

(ИТ) La conferenza dedicata ai corsi di studio della facoltà è iniziata con un discorso introduttivo del **Preside**.

Во овој дел ќе ги разгледаме значењата на лексемите од примерите преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	chi per età o anzianità occupa il primo posto tra coloro che esercitano certe professioni o ricoprono certi incarichi ²	professore universitario che presiede le adunanze del consiglio di facoltà e la rappresenta ³
italiano	DECANO	+	-
macedone	ДЕКАН	-	+

Сега да ги разгледаме значењата на италијанската лексема *decano* којашто е посебна и не се користи многу често:

- *titolo di dignità nelle chiese cattedrali o collegiate, cardinale anziano con particolari funzioni nel Collegio cardinalizio: cardinale decano* (главен кардинал);
- (*) *chi per età o anzianità occupa il primo posto tra coloro che esercitano certe professioni o ricoprono certi incarichi²: il decano del corpo diplomatico, del corpo accademico* (старешината на дипломатскиот, академскиот кор); *la persona più anziana e autorevole di un gruppo: il decano degli ex alunni* (старешина на поранешни ученици);
- [nell'astrologia / во астрологијата] *decade* (декада);
- *ufficiale romano che comandava dieci soldati* (римски десетар).

Во овој пример на лажен пар видовме како една често користена заемка во македонскиот јазик има различно и помалку познато значење во италијанскиот јазик. Имено, лексемата *decano* може да се толкува, во зависност од тоа за кој контекст станува збор, како „старешина“ доколку станува збор за претставник на некоја фела на професија, изборна функција, или пак како „главен кардинал“ во римокатоличката хиерархија. Македонската лексема *декан*, пак, означува највисока функција, но во рамките на факултетската организациска поставеност и се преведува на италијански како „*preside*“, именување кое инаку се користеше до 2001 и за директорите на средните училишта во Италија, за потоа да се промени во „*dirigente scolastico*“ што би се превело како „училиштен управител“. Со овој лажен пар повторно може да кажеме

¹http://www.esercito.difesa.it/comunicazione/Pagine/bernardini_140807.aspx

²оној којшто според возраста или искуството го зазема првото место меѓу оние што извршуваат одредени професии или одредени функции

³универзитетски професор што претседава на седниците на советот на факултетот и којшто го претставува

дека подобро е да избегнуваме калкирање на титули, доколку навистина не ја знаеме нивната усогласеност и нивното значење.

DENARO / ДЕНАР

Во денешен контекст овие два термина целосно се разликуваат. Додека италијанската лексема *denaro* општо го означува концептот на **ѓари**, со македонската лексема *денар* се именува македонската платежна валута која според списокот на светски парични единици во италијанскиот толковен речник најправилно се пренесува со изразот дополнет со придавка ***denaro macedone*** токму за да се направи дистинкција меѓу валутата и општото значење на италијанскиот поим, но и поради тоа што постои валута денар и во други држави во светот. Она што ги врзува двата поима е одново историскиот контекст. Имено, и во републиканскиот и во императорскиот римски период се користеле сребрени монети како парична единица наречени токму „denari“, а исто така и во средниот век за време на Карло Велики се користеле сребрени монети именувани како денешната македонска валута.

Подолу следуваат ПРИМЕРИ преку кои ќе ги увидиме двете различни значења на овој лажен пар:

denaro – пари

(ИТ) La circolazione del **denaro** corrente e la tracciabilità. ¹

(МК) Оптегот на сегашните **пари** и нивното следење.

денар – denaro macedone

(МК) Фиксниот курс на **денарот** ги штити Македонците од валутните војни. ²

(ИТ) Il tasso fisso del **denaro macedone** protegge i macedoni da guerre valutarie.

А сега, претходно наведените значења ќе ги прикажеме со помош на СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		soldi, quattrini, ricchezza ³	unità monetaria macedone ⁴
italiano	DENARO	+	-
macedone	ДЕНАР	-	+

Италијанската лексема *denaro* ги покрива следниве значења во италијанскиот јазик:

- *unità monetaria d'argento romana, repubblicana e imperiale, del valore prima di 10 assi, poi di 16; moneta d'argento medievale posta da Carlo Magno a base del suo sistema monetale, significati presenti anche nel lessema macedone come “римски денар” е “средновековна сребрена монета”;
- insieme di monete metalliche o cartacee (хартиени или метални пари);
- Soldi, quattrini, ricchezza³ (пари, богатство); disporre del minimo indispensabile ovvero denaro contato (бројани пари); [figurativo / во преносно значење] buttare il denaro, spenderlo malamente (фрлање, лошо трошење пари); contare i denari in tasca a qualcuno (ги броиш парите на некој) ovvero calcolare la consistenza della sua ricchezza; essere a corto di denaro, di denari in macedone “кусок на пари”, averne poco; far denaro, far denari a palate („прави“ многу пари), arricchire, accumulare ingenti ricchezze; sciupare tempo e denaro

¹<http://www.lastampa.it/2014/03/17/italia/i-tuoi-diritti/cittadino-e-istituzioni/focus/la-circolazione-del-denaro-corrente-e-la-tracciabilit-XVR8nAsr7toTjXyBvp55EK/pagina.html>

²<http://dnevnik.mk/?ItemID=ACE580399884CB4787F72DB3B90E599C>

³пари, монети, богатство

⁴македонска парична единица

- (трошење време и пари), *utilizzarli malamente, inutilmente*; *denaro fresco* (свеж капитал), *nuovo apporto di capitale in un'azienda*; *denaro sporco* (валкани пари); *in denaro*, *nel linguaggio della Borsa*, detto di titolo molto richiesto sul mercato (високо котирачка акција на берза);
- *al plurale*, uno dei semi delle carte da gioco italiane e dei tarocchi (фигура во италијански карти за играње); [*figurativo / во преносно значење*] *chiamare, bussare a denari, chiedere quattrini* (бара пари, тропнува по пари);
- [*nel tessile / во текстилниот сектор*] *misura di peso per la titolazione dei filati di seta e di altre fibre a bava continua* (единица мерка за продажба на предива);
- [*in borsa / на берза*] *prezzo denaro, prezzo al quale un operatore è disposto a comperare titoli o divise estere* (сума која брокер би ја потрошил за акции или девизи); [*nel settore bancario / во банкарскиот сектор*] *tasso denaro, tasso di sconto o di interesse al quale una banca o altro operatore finanziario è disposto a remunerare i depositi* (стапка на попуст или каматна стапка за депозити).

Во овој пример на лажен пар, увидовме како двата поима се еднакви по форма и затоа може на пример многу лесно буквално да се истолкуваат во спротивниот јазик, нешто што би создало интерференција. Имено, општиот начин за поимање на „пари и богатство“ се искажува со *denaro* во италијанскиот јазик и покрај тоа што, како што видовме, има и многубројни други изрази во кои се користи оваа лексема, како и други стручни значења во банкарскиот, берзанскиот и текстилниот сектор. Македонската лексема *денар* пак, најпрецизно се пренесува во италијанскиот како *denaro macedone* за да не интерферира со претходно споменатото значење, поради тоа што постојат други слични валути и секако затоа што така се викала и римската античка пара. Покрај неа, тука е и онаа средновековна монета. Тоа се значења кои го поврзуваат лажниот пар и во оваа италијанска лексема не се претставени како последни значења, туку напротив,

првично се разгледани бидејќи историјата и цивилизацијата во Италија се секогаш актуелни.

DIPLOMARSİ / ДИПЛОМИРА

Овие по форма слични лексеми покриваат различна завршна фаза на поединец во образовниот систем. Имено, доколку италијанската лексема *diplomarsi* означува **маџурира** во средно училиште, македонската *дипломира* означува **laurearsi** на италијански јазик и секако се користи во високо образовните институции. Тоа што ги поврзува двата глагола е дека и двата чина се поврзани со добивање на диплома и означуваат завршување на едно ниво во образовниот процес.

Сега ќе посочиме ПРИМЕРИ во кои ќе ги претставиме горенаведените значења:

diplomarsi – матурира

(ИТ) Si è **diplomato** in elettrotecnica.¹

(МК) **Матурираше** на електротехника.

дипломира – laurearsi

(МК) **Дипломирањето** на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје е условено со пријава, подготовка и јавна одбрана на дипломскиот труд.²

(ИТ) La laurea degli studenti della Facoltà di Filologia “Blaže Koneski” di Skopje” è condizionata con domanada, fase preparatoria e pubblica discussione di tesi di laurea.

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²<http://www.flf.ukim.edu.mk/LinkClick.aspx?fileticket=7VIL2TZsy00%3D&tabid=97&mid=4>

Понатаму, ќе ги претставиме претходните значења со помош на СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		ottenere un diploma scolastico ³	ottenere la laurea ⁴
italiano	DIPLOMARSÌ	+	-
macedone	ДИПЛОМИРА	-	+

Италијанскиот глагол *diplomare* вклучувајќи ја и својата повратна форма ги покрива следните значења:

- conferire un diploma scolastico (доделија школска диплома).
(forma riflessiva / повратна форма)
- ottenere un diploma scolastico (матурира).

И во овој лажен пар, увидовме дека и покрај тоа што двете лексеми имаат слична форма, во значењето клучно се разликуваат, иако тоа што ги поврзува е терминолошката област која се однесува на образовниот процес. Имено, глаголот *diplomarsi* означува некој да „матурира“, односно да заврши средно образование, додека пак, македонскиот глагол дипломира на италијански се преведува како *laurearsi* во повратна форма што важи и за глаголот „diplomarsi“. Инаку, „laureare“ во книжевноста може да го означува и чинот на крунисување со лоров венеч.

³да се здобие школска диплома

⁴да се здобие универзитетска диплома

DIRIGENTE / ДИРИГЕНТ

Во овој лажен пар, имаме целосно различно значење каде што нешто што ги поврзува двете лексеми, е тоа што и во двата случаи се работи за професија. Имено, италијанската лексема *dirigente* ја толкуваме како **уѓравииџел**, на пример на некоја компанија, додека македонската лексема *ѓуриџенџи* на пример во филхармонија, на италијански ја преведуваме како **direttore d'orchestra**, израз кој во себе содржи придавка која ја опишува специфичната функција на општата именка „direttore“.

Значењата на двете лексеми ќе ги претставиме во конкретни ПРИМЕРИ:

dirigente – управител

(ИТ) Un **dirigente** inadeguato potrà essere licenziato.¹

(МК) На несоодветен **управител** ќе може да му биде поднесена оставка.

диригент – direttore d'orchestra

(МК) Италијанскиот **диригент** Алесандро Д'Агостини ќе настапи со битолскиот Камерен оркестар.²

(ИТ) Il **direttore d'orchestra** italiano Alessandro D'Agostini si esibirà con l'Orchestra da Camera di Bitola.

Следи графичко претставување на значењата со помош на нивна СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

¹http://www.repubblica.it/economia/2015/03/16/news/madia_lo_stato_licenziera_i_dirigenti_inadeguati_-109602925/

²<http://www.24vesti.mk/italijanskiot-dirigent-alesandro-d%E2%80%98agostini-kje-nastapi-so-bitolskiot-kameren-orkestar>

		accezioni di significato	
lingua	lessema	chi svolge mansioni direttive ³	figura che guida un'orchestra ⁴
italiano	DIRIGENTE	+	-
macedone	ДИРИГЕНТ	-	+

А сега, да ги погледнеме и останатите значења на италијанската лексема *dirigente*:

(aggettivo / придавка)

classe d., il complesso delle persone che esercitano un ruolo determinante nella vita politica ed economica del Paese (управувачка, претприемачка класа, во политика: функционери);

(sostantivo / именка)

- chi svolge mansioni direttive³ (управител); impiegato che esplica prevalentemente funzioni direttive e di rappresentanza dell'imprenditore (управител, претставник на претприемачот); d. d'azienda, chi collabora con l'imprenditore seguendone le direttive generali e sostituendolo con potere di autonomia, iniziativa e disposizioni, sia verso i dipendenti sia verso i terzi (раководно лице).

Во овој лажен пар, увидовме како формално идентичните лексеми развиле свои целосно различни значења. Па така, поимот *dirigente* го толкуваме како „управител“ или „раководно лице“ и како „функционер“, додека македонскиот поим *ѓуриџенџи* на италијански го толкуваме како „direttore d'orchestra“.

³оној што извршува управувачки работи

⁴лице кое го води оркестарот

DOTTORE / ДОКТОР

Овие два поима само делумно се совпаѓаат. Имено, лексемата *dottore* првично претставува титула на лице со значење дека тој човек е **дипломиран**, односно завршил факултет и така може да му се обраќаме, и понатаму разговорно се користи за **лекар**, или токму „доктор“. Македонската лексема *доктор* пак, со значење на „лекар“ најправилно се преведува како **medico**, или пак поразговорно како „dottore“, значење со кое лажниот пар се поврзува. Инаку, лексемата „доктор“ може да означува и „доктор на науки“, значење кое го има и италијанската лексема, но таму задолжително мора да биде дообјаснето, на пример „dottore di ricerca“.

Преку ПРИМЕРИ ќе ги претставиме главните значења на двете именки:

dottore – дипломиран

(ИТ) **Dottore** in lettere.¹

(МК) **Дипломиран** филолог.

medico – доктор

(ИТ) **Докторот** е виновен за смртта на Мајкл.²

(МК) Il **medico** è colpevole per la morte di Michael.

Сега, истите значења ќе ги претставиме со СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	Chi è fornito del diploma di laurea ³	medico ⁴
italiano	DOTTORE	+	+
macedone	ДОКТОР	-	+

Во овој дел ќе ги посочиме значењата на терминот *dottore*:

- un tempo, maestro di dottrina, insegnante (на времето учител, наставник);
- chi è fornito del diploma di laurea³ di una facoltà universitaria (дипломиран); d. magistrale, che ha conseguito una laurea magistrale (со придавката „magistrale“: магистер).
- *[colloquiale / разговорно] medico⁴ (лекар);

По деталното разгледување, може да кажеме дека овие две лексеми се повеќезначни. Имено, италијанската лексема *dottore* може да означува лице кое „дипломирало“, но и разговорно може да значи „лекар“ или „доктор“. Токму со тоа значење се поврзува со македонската лексема *доктор*, која покрај „medico“ или „dottore“, може да значи и „доктор на науки“, односно на италијански задолжително во сложена форма која на најчесто е „dottore di ricerca“ што буквално би се превело „доктор на истражувања“.

EDUCAZIONE / ЕДУКАЦИЈА

Лексемата *educazione* на македонски првично се пренесува со соодветната лексема **воспитување**. Иако разликата во значењето не е многу голема, сепак е доволно значајна за да може овие два термина да ги сметаме за лажен пар. Што се однесува до македонската лексема *едукација* пак, можеме да кажеме дека правилно се пренесува во италијанскиот јазик со лексемата **istruzione**. Инаку, терминот

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²<http://www.utrinski.mk/default.asp?ItemID=860DD79A61D03B4183DE6DF7CC87F4E6>

³оној којшто поседува универзитетска диплома (дипломиран)

⁴лекар

„educazione“ се приближува до значењето на македонскиот едукација во своето последно значење, каде што може да го толкуваме и како „настава“ или „предавање“, додека пак обратно гледано, македонската лексема „едукација“ ретко се приближува до италијанската „educazione“, односно само тогаш кога „едукација“ го користиме со значењето на „воспитување“.

Сега преку карактеристични ПРИМЕРИ ќе ја увидиме разликата во значењето на двете лексеми:

educazione – воспитување

(ИТ) Ho ricevuto una buona **educazione** da parte dei miei genitori.

(МК) Се здобив со добро **воспитување** од страна на моите родители.

едукација – istruzione

(МК) Во ова училиште младите се **едуцираат** на ефикасен начин преку употреба на современи методи на пренесување на знаењето.

(ИТ) In questa scuola i giovani vengono **istruiti** in modo efficace attraverso l'impiego di metodi attuali nel trasmettere la conoscenza.

Претходно споменатите значења на двете лексеми што го формираат лажниот пар сега ќе ги разгледаме шематски преку СЕМИЧКАТА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	formazione intellettuale e morale sulla base di determinati principi ¹	attività nella quale si fa acquisire le nozioni di una disciplina ²
italiano	EDUCAZIONE	+	-
macedone	ЕДУКАЦИЈА	-	+

Подолу ќе ги разгледаме сите значења на италијанската лексема *educazione* од лажниот пар. На македонски најчесто ја преведуваме како воспитување, додека на италијански ги покрива следниве значења:

- formazione intellettuale e morale sulla base di determinati principi¹, dove appunto il termine macedone “воспитување” ricopre questo campo semantico che però spesso non si conosce e per questo di frequente si commettono errori, può significare inoltre una progressiva scoperta, tipica dell'età giovanile, dei rapporti affettivi e di quelli amorosi (семејно и сентиментално воспитување) o ad esempio si può citare la educazione permanente (доживотно образование или учење) o quella fisica (физичко образование);
- denominazione generica di alcune discipline o materie d'insegnamento scolastico (образование), specialmente nell'ambito della scuola dell'obbligo come educazione civica, fisica, tecnica, musicale, artistica (граѓанско општество, физичко, техничко, музичко. уметничко образование);
- buona creanza, modo di comportarsi corretto e urbano nei rapporti sociali (воспитан), accezione presente anche nel lessema macedone “воспитување”;
- allevamento e coltura di piante o di animali, significato che però, ha un uso più antiquato e letterario, in macedone “одгледување” corrispettivo dell'italiano coltivare;
- *ed infine possiede una sfumatura nel vocabolo insegnamento, dove forse di più si avvicina al significato del falso amico macedone “едукација”, oppure più precisamente lo si traduce con “настава”.

По претходно анализираното, можеме да кажеме дека иако е мала

¹ интелектуална и морална наобразба врз основа на определени начела

² активност во која се примаат начелата на определена дисциплина преку теоретска и практична настава

значенската разлика на двата термина, токму поради тоа треба добро да се проучат сите значења на овој интернационализиран поим којшто е присутен во многу јазици. Имено, преку деталниот преглед гледаме колку се испреплетени значењата на лексемата *educazione* коишто варираат од „воспитување“, „образование“, „учење“ до „едукација“, „настава“ (врската на лажниот пар) и „одгледување“. Дополнително, отежнувачка околност е тоа што и македонската лексема *едукација* често нејасно се користи заменувајќи го на несоодветен начин поимот „образование“. Исто така, поради намалената воспитна дејност во македонскиот образовен ситем, можеме да забележиме тенденција на истиснување на поимот воспитување со терминот образование. Па така, голем број од значењата што ги поседува италијанскиот поим „*educazione*“ во поглед на наставните предмети има смисла во поимот „воспитување“, но поради претеходно споменатата тенденција се преведува со „образование“. Така е на пример случајот со предметот „*educazione fisica*“ којшто има смисла во „физичко воспитување“, но сега се преведува и именува како „физичко образование“.

ELABORATO / ЕЛАБОРАТ

Во овој лажен пар предметните лексеми имаат различно значење, каде што италијанската лексема постои во две граматички категории. Имено, кога ја сметаме како придавка, *elaborato* го преведуваме како нешто **сложено** или „обработено“, додека пак, во кога лексемата ја сметаме за именка, тогаш ја преведуваме како **писмена работа**. Македонската именка *елабораџи*, најприближно ја преведуваме како **resoconto**.

Па да погледнеме вистинити ПРИМЕРИ со употреба на горенаведените значења:

elaborato – сложено

(ИТ) Una torta molto **elaborata**.¹

(МК) Многу **сложена** торта.

elaborato – писмена работа

(ИТ) Consegnare gli **elaborati** di latino.²

(МК) Да се предадат **писмените работи** по латински.

елаборат – resoconto

(МК) **Елаборат** за заштита на животната средина.³

(ИТ) **Resoconto** sulla protezione dell'ambiente.

Во овој дел, значењата ќе ги претставиме со помош на СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	detto di ciò che è eccessivamente studiato ⁴	compito scritto eseguito spec. a scuola ⁵	rapporto dettagliato su avvenimenti di rilievo ⁶
italiano	ELABORATO	+	+	-
macedone	ЕЛАБОРАТ	-	-	+

Следува објаснување на значењата на лексемата *elaborato*:

¹<http://www.alice.tv/ricerca/torta+opera/>

²Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³<http://www.roads.org.mk/UserFiles/files/ZivotnaSredina/OpaeStanic.pdf>

⁴за нешто што е премногу простудирано

⁵писмена задача, посебно училишна

⁶детален извештај за значајни настани

(participio passato o aggettivo / минат партицип или придавка)

- preparato con grande cura (внимателно);
- detto di ciò che è eccessivamente studiato⁴, curato, raffinato e sim. (сложено); [sinonimo / синоним] ricercato (барано);
- detto di motore d'automobile che, avendo subito particolari adattamenti, è in grado di sviluppare maggior potenza e velocità (појачан мотор);

(sostantivo / именка)

- effetto dell'elaborare, compito scritto eseguito spec. a scuola (писмена работа);
- [biologia / биологија] la sostanza prodotta da un organo: l'elaborato di una ghiandola (секрет);
- [informatica / информатика] tabulato (графика, табела).

Преку овие две речиси идентични по форма лексеми, видовме дека всушност имаат целосно различни значења. Имено, италијанската *elaborato* најчесто кога ја сметаме за придавка има значење на нешто „сложено“, „обработено“ или „простудирано“, додека пак, кога ја сметаме за именка, таа може да ја толкуваме како „писмена работа“. Македонската лексема *елабораџи* пак, во смисла на детална разработка на некој предмет, ја преведуваме како „resosonto“.

EMISSIONE / ЕМИСИЈА

Овој лажен пар може да го сметаме како делумен бидејќи се разликува само во едно од значењата, но станува збор за значење кое е во најчеста употреба во македонскиот јазик. Имено, италијанската лексема *emissione* ги покрива значењата и на македонската, но во стручна смисла на „емисија“ или **исџушџање** на некоја енергија или материја во физиката, или пак во областа на финансиите има значење на „емисија“ или **издавње** на хартии од вредност. Тоа е врската помеѓу овие две

формално исти лексеми. Македонската лексема *емисија*, пак, во смисла на телевизиска или радио програма, на италијански се преведува како **trasmissione**, иако најчесто не се употребува, и лексемата „emissione“ го има тоа значење кое токму затоа, како што ќе видиме подоцна, е сместено како подалечно.

Сега претходните главни значења на овие лексеми ќе ги контекстуализираме во соодветни ПРИМЕРИ:

emissione – испуштање

(ИТ) Per il mondiale saranno **emessi** 1,4 milioni di tonnellate di gas serra.¹

(МК) За време на мундијалот ќе бидат **испуштени** 1,4 милиони тони гас, ефект на стаклена градина.

emissione – издавање

(ИТ) La Banca Centrale Europea ha **emesso** una nuova banconota da 5 euro.²

(МК) Европската централна банка **издаде** нова банкнота од 5 евра.

емисија – trasmissione

(МК) Утре ќе започне новата **емисија** посветена на македонскиот јазик и книжевност.

(ИТ) Domani inizia la nuova **trasmissione** dedicata alla lingua e letteratura macedone.

¹http://www.rainews.it/dl/rainews/articoli/Per-il-Mondiale-emessi-1-4-milioni-di-tonnellate-di-gas-serra-bfof7cc1-727a-405b-87bb-082f1be16a4e.html?refresh_ce

²<http://www.ilfattoquotidiano.it/2013/05/03/banca-centrale-europea-ha-emesso-nuova-banconota-da-5-euro-e-dovra-bastare-per-tutti/582197/>

Во овој дел графички ќе ги претставиме претходните значења на двете лексеми преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	ogni fenomeno che ha sede in un corpo e che dà origine a un flusso ³	il mettere in circolazione titoli di credito ⁴	trasmissione radiotelevisiva ⁵
italiano	EMISSIONE	+	+	-
macedone	ЕМИСИЈА	+	+	+

А сега, детално ќе ги разгледаме значењата на италијанската лексема *emissione*:

- l'emettere, il mandar fuori: emissione di voce, di sangue (испуштање глас, крв) [sinonimo / синоним] diffusione, esalazione, fuoriuscita (испуштање, прелевање);
- *il mettere in circolazione titoli di credito⁴: emissione di azioni, di obbligazioni, significato che possiede anche il termine macedone “емисија” oppure “издавање на акции, обврзници”; emissione globale, che riguarda titoli collocati su scala mondiale (глобална емисија на хартии од вредност);
- messa in vendita di un francobollo o di una serie di francobolli (пуштање во продажба), data di emissione, giorno della messa in vendita (датум на издавање).

³секој феномен којшто се наоѓа во некое тело и создава бранување

⁴пуштање во оптек на хартии од вредност

⁵радио-телевизиска емисија

- *[nella fisica / во физиката] ogni fenomeno che ha sede in un corpo e che dà origine a un flusso³ non nullo di energia o di materia o di elettricità attraverso una superficie chiusa contenente quel corpo: emissione elettronica, significato specifico presente anche nel macedone come “емисија” oppure “испуштање на електрична енергија”; emissione di onde radio; trasmissione radiotelevisiva, accezione presente nel macedone come “радио-телевизиска емисија, програма”;
- [nella musica / во музиката] modo di produrre un suono, spec. nell'attacco; nella tecnica vocale dipende dall'apparato fisiologico in cui prevalentemente risuona la voce (испуштање на звук или глас).

Како што видовме, во овој пример на лажен пар има поклопување на некои од значењата, но едно од нив кое многу често се користи во македонскиот јазик е различно. Имено, *емисија* во смисла на радиотелевизиска програма се преведува најсоодветно како „trasmissione“, додека пак, италијанската лексема *emissione* има значења кои и на македонски може да се искажат транскрибирано со тој термин, но доколку би се изразиле со домашен поим, тој би бил „испуштање“ доколку станува збор на пример во физиката за некоја материја во атмосферата, или пак „издавање“ на пример на акции, банкноти, обврзници доколку станува збор за финансиската област.

FACOLTÀ / ФАКУЛТЕТ

Во овој лажен пар постои совпаѓање на едно од значењата на двете лексеми што по честота е помало кај италијанската лексема. Имено, лексемата *facoltà* вообичаено ја толкуваме како **право** на избор на пример, или пак како „способност“. Значењето на македонската лексема *факултети* пак, во смисла на високо образовна установа, единица на

одреден универзитет, се совпаѓа со едно од значењата на италијанската лексема и затоа го преведуваме токму како **facoltà**.

Но, сега да преминеме на илустрирање на значењата преку конкретни ПРИМЕРИ:

facoltà – право

(ИТ) Avremo presto la **facoltà** di recarci all'estero.¹

(МК) Набргу ќе го имаме **правото** да одиме во странство.

facoltà – факултет

(ИТ) **Facoltà** di lettere.²

(МК) Филолошки **факултет**.

Следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на главните значења на лексемите:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	autorità, potere, diritto ³	unità didattiche in cui è ripartita l'università ⁴
italiano	FACOLTÀ	+	+
macedone	ФАКУЛТЕТ	-	+

Во овој дел ќе ги претставиме и останатите значења на италијанската лексема *facoltà*:

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³авторитет, моќ, право

⁴дидактички единици според кои е поделен универзитетот

- capacità, attitudine a fare o sentire qualcosa (способност);
- autorità, potere, diritto (право); autorizzazione, permesso (дозвола);
- riferito a qualcosa, proprietà di produrre determinati effetti (својство);
- [diritto / право] manifestazione del diritto soggettivo consistente nella possibilità di porre in essere comportamenti giuridicamente rilevanti (право);
- *ciascuna delle unità didattiche in cui è ripartito l'insegnamento universitario⁴, che raggruppa le materie necessarie per il raggiungimento della laurea in un determinato settore di studi (факултет); [per estensione / во проширено значење] insieme dei docenti che insegnano discipline relative a un dato ordine di studi (професорски кадар), la sede della facoltà (седиште на факултетот).

Во предметниот лажен пар увидовме како италијанската лексема е повеќе значајна, додека македонската заемка поседува само едно нејзино значење. Па така, *facoltà* најпрво означува „право“ или „дозвола“ и „способност“, понатаму може да означува универзитетска образовна установа *факултети*, со што се поклопува со македонската лексема, но може да се толкува и како „својство“, на пример на некоја материја.

FIRMA / ФИРМА

Овие два термина еднакви по форма, имаат различни значења, иако она на македонската лексема постои, но ретко се користи кај италијанската лексема. Всушност, терминот *firma* најчесто го преведуваме како *ѳирма*, додека пак, поимот *фирма*, правно во смисла на претпријатие, го преведуваме како *ditta*, или пак, „impresa“ поопшто кажано.

А сега, ќе посочиме соодветни ПРИМЕРИ со претходните значења:

firma – потпис

(ИТ) **Firmato** in Expo Gate il Protocollo d’Intesa “Il caffè a Expo Milano 2015”.¹

(МК) Во Експо Гејт **потпишан** меморандумот за разбирање „Кафето на Експо Милано 2015“.

фирма – ditta

(МК) Основање **фирма**: кои се трошоците што никој не ви ги кажува?²

(ИТ) Costituzione di una **ditta**: quali sono i costi che non vi dice nessuno?

Преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА ќе ги увидиме значењата на двете лексемите:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	scrittura autografa del proprio nome e cognome ³	denominazione distintiva dell'impresa ⁴
italiano	FIRMA	+	-
macedone	ФИРМА	-	+

Следно, ќе ги претставиме значењата на лексемата *firma*:

¹<http://www.expo2015.org/it/news/tutte-le-news-/firmato-in-expo-gate-il-protocollo-d-intesa--il-caffe-a-expo-milano-2015->

²<http://www.telegraf.mk/aktuelno/ekonomija/176837-osnovanje-firma-koi-se-trosocite-sto-nikoj-ne-vi-gi-kazuva>

³своерачно испишување на сопственото име и презиме

⁴препознатливо именување на претпријатие

- scrittura autografa del proprio nome e cognome³ che si appone a una lettera, un documento e sim. (потпис); atto del firmare (потпишување); [figurativo / во преносно значење] il marchio, il segno distintivo (препознатлив знак);
- personaggio famoso (позната личност, име, марка);
- *(raro) ditta (фирма, претпријатие);
- nel linguaggio commerciale, potere di trattare e assumere obbligazioni in nome e per conto di terzi (полномошно); [settore bancario / банкарски сектор] credito di firma, garanzia prestata dalla banca a terzi (банкарска гаранција);
- [gergo militare / воен жаргон] firmaiolo (потписник).

Двете лексеми на овој лажен пар видовме дека се користат за различни поимања. Имено, италијанската лексема *firma* најчесто може да ја преведеме како „потпис“, но може да означува и „позната личност“ или пак, „марка“. Македонската лексема *фирма* ја преведуваме најпрецизно како „ditta“, или општо како „impresa“ или „azienda“. Инаку, двете лексеми на лажниот пар се поврзуваат меѓусебно со оглед на тоа дека ретко и италијанската лексема се употребува со значењето на македонската.

GABINETTO / КАБИНЕТ

Во овој лажен пар, италијанската лексема е повеќезначна и затоа целосно се разликува во едно од значењата. Имено, поимот *gabinetto* може да го толкуваме како **кабинет** во смисла на „службена работна просторија“ или „просторија за научни истражувања“, значење кое го поседува токму и македонската лексема, додека другото познато значење се разликува бидејќи означува **вц школка**. Затоа, најверојатно, бидејќи италијанскиот поим во себе содржи и значење на мала „лична просторија“ на некоја позната личност во големите средновековни

палати и поради тоа што, конкретно Луј XIV имал приватни разговори и носел одлуки¹ токму во тоалетот, оваа лексема го добила постепено актуелното познато значење.

Сега ќе претставиме ПРИМЕРИ за горенаведените значења:

gabinetto – кабинет

(ИТ) il Capo di **Gabinetto** coordina l'intera attività degli uffici di diretta collaborazione con il Ministro.²

(МК) Шефот на **кабинет**, во директна соработка со Министерот, целосно ја координира работата на секторите.

gabinetto – вц школка

(ИТ) Si celebra la Giornata mondiale del **Gabinetto**.³

(МК) Се прославува Светскиот ден на **вц школката**.

Следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на значењата на лажниот пар:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	locale in cui un professionista esplica il suo lavoro ⁴	apparecchio sanitario ⁵
italiano	GABINETTO	+	+
macedone	КАБИНЕТ	+	-

¹http://it.wikipedia.org/wiki/Civilt%C3%A0_in_bagno

²<http://www.esteri.it/mae/it/ministero/ministro/funzioni>

³<http://www.focus.it/cultura/curiosita/10-motivi-per-celebrare-la-giornata-del-gabinetto-non-solo-oggi>

⁴просторија во која лице ја извршува својата професија

⁵санитарна направа

Сера пак, ќе ги посочиме значењата на италијанската лексема *gabinetto*:

- in palazzi signorili del passato o in residenze di importanti personaggi, stanza destinata a studio, spogliatoio e sim., oppure riservata ai ricevimenti e ai colloqui privati (средновековна лична просторија);
- *locale in cui un professionista esplica il suo lavoro⁴ (кабинет);
- *settore degli edifici scolastici adibito alla raccolta di apparecchi e materiali per le ricerche scientifiche (научен кабинет, лабораторија); in un museo, sala in cui si conservano collezioni di particolare pregio (колекционерска музејска просторија);
- stanza di un edificio riservata a impianti igienici (санитарен јазол);
- apparecchio sanitario destinato all'eliminazione dei rifiuti organici umani mediante sistemi ad acqua (вц школка, клозет);
- ufficio particolare di un ministro, stanza dove esso risiede (кабинет на министер);
- [politica / политика] ministero (министерство); l'insieme dei ministri che rappresentano il potere esecutivo, amministrativo (влада, нејзин состав).

Како што видовме, и во овој случај, важно е добро да ги познаваме значењата на лексемите и контекстот во кои тие се користат за да избегнеме недоразбирања и непријатни ситуации. Имено, лексемата *gabinetto* ги покрива значењата на македонската лексема, како што се службена работна или научна просторија наречена „кабинет“ или „лабораторија“, или пак, „кабинет“ во смисла на „состав на влада“, но лексемата од етимолошки причини има и друго значење, односно „вц школка“ кое најверојатно се создало поради тоа што „gabinetto“ се нарекувале личните простории на владетелите во минатото.

MAGISTRATURA / МАГИСТРАТУРА

Овие формално две идентични лексеми имаат целосно различни значења во двата јазика на споредба. Терминот *magistratura* може да се толкува на македонски како **џравосудсџво** и со него се опфаќа во најширока смисла на зборот судската власт во Италија. Поимот *маџсџраџура*, пак, во смисла на стекнување на степенот магистер, на италијански би се превел како **laurea magistrale**. Што се однесува до сличноста која придонесла до настанување на овој лажен пар, можеме да кажеме дека таа се наоѓа во архаичното значење на градска управа или управна власт и поглаварство на поимот „магистратура“¹, значење кое го има и италијанскиот израз за означување на власта во римскиот и средновековниот период.

За да биде појасно, сега ќе преминеме на контекстуализирање на првите и најважни значења на двете лексеми преку соодветни ПРИМЕРИ:

magistratura – правосудство

(ИТ) La **magistratura** costituisce un ordine autonomo e indipendente da ogni altro potere, secondo quanto sancito dall'art. 104 della Costituzione della Repubblica Italiana².

(МК) **Правосудството** е самостојно и независно од која било друга власт, како што е утврдено со чл. 104 од Уставот на Република Италија.

¹Вујаклија М. 1970, *Сџраних речи и изрази*, Београд, Просвета

²http://it.wikipedia.org/wiki/Magistratura_italiana

магистратура – laurea magistrale

(МК) Тој се стекнал со своето музичко образование во Скопје, а во Загреб и Белград со **магистратура**³.

(ИТ) Lui ha ottenuto l'educazione musicale a Skopje, mentre in Zagabria e a Belgrado ha ottenuto la **laurea magistrale**.

По овие примери, преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА графички ќе ги разгледаме различните значења на двете лесеми:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	complesso degli organi giurisdizionali ⁴	conferire la laurea magistrale a qualcuno ⁵
italiano	MAGISTRATURA	+	-
macedone	МАГИСТРАТУРА	-	+

А сега, ќе ги разгледаме во целост значењата на италијанскиот термин *magistratura*:

- *[nella storia / во историјата] carica politica, ufficio pubblico: le magistrature romane, le magistrature dei comuni medievali, accezioni di significato che sono presenti arcaicamente nel termine macedone “магистратура” оорпуре “власт”; prima, somma magistratura in macedone “врховна власт”, la più alta carica in uno Stato e generale in una comunità autonomamente organizzata;
- complesso degli organi giurisdizionali⁴, costituenti un ordine indipendente e autonomo da ogni altro potere dello Stato (правосуден

³<http://www.mn.mk/makedonski-legendi/1221-Aleksandar-Lekovski>

⁴збир на правосудни органи, правосуден систем

⁵доделување на магистерска диплома, титула

- систем) ovvero il complesso dei magistrati che esercitano la giurisdizione ordinaria: magistratura penale, magistratura civile (правосудни функционери од граѓанско, кривично право), ricorrere, rivolgersi alla magistratura (посегне, се обрати на правосудството), i gradi della magistratura (правосудни степени), consiglio superiore della magistratura (висок судски совет); [per estensione / проширено значење] il complesso dei magistrati che esercitano la giurisdizione ordinaria, amministrativa, militare (правосуден кадар надлежен за спроведување на граѓанско, упарвно и воено право);
- [uso letterario / книжевна употреба] autorità, comando, influenza autorevole, ha un corrispettivo nel macedone “авторитет”.

На крајот, можеме да кажеме дека иако италијанскиот и македонскиот поим формално се исти, сепак најчесто користените значења им се целосно различни. Лексемата *magistratura*, бидејќи се работи за внатрешниот систем на уредување на Италија, најприближно ја преведуваме како „правосудство“ во општа смисла, како што видовме од претходните објаснувања, додека македонската лексема *мајисџрајџура*, со оглед на тоа дека не постои еден термин во италијанскиот јазик за опишување на тој чин, ја преведуваме како „laurea magistrale“. Заедничкото значење на лексемите од двата јазика и овој пат го увидовме како прво кај објаснувањата на италијанската лексема, односно историски „магистратурата“ или „magistratura“ означувала одредена територијална власт.

MATURARE / МАТУРИРА

Италијанскиот термин има повеќе значења во однос на македонскиот. Имено, *maturare* значи некој или нешто да **созрее**, или пак, значи „носење“ на одлуки на пример, а многу поретко се користи со

значењето на македонската лексема *матурира*, за која е многу посоодветен поимот **diplomarsi**.

Следуваат ПРИМЕРИ со употреба на двете лексеми:

maturare – созрее

(ИТ) il sole **matura** i frutti.¹

(МК) Сонцето ги **созрева** овошките.

матурира – diplomare

(МК) Да се **матурира** со просечна оценка седум.²

(ИТ) **Diplomarsi** con la media del sette.

А сега, ќе ги прикажеме значењата преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	rendere maturo ³	conseguire il diploma di maturità ⁴
italiano	MATURARE	+	(+)
macedone	МАТУРИРА	-	+

Италијанскиот глагол *maturare* ги поседува следните значења:

- rendere maturo (созрее);
- [figurativo / фигуративно] concepire dopo lunga riflessione (донесе,

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³да стане зрело

⁴да се добие диплома за матурирање

одлука на пример);

- [figurativo / фигуративно] portare a compimento, perfezionare (доработи, усоврши);
- [figurativo / фигуративно] promuovere un candidato all'esame statale di maturità (да се одобри, промовира матуриран кандидат);
- [economia / економија] Diventare esigibile per il trascorrere del tempo (да се наплати, подмири);
- *conseguire il diploma di maturità (матурира, се стекне со диплома).

Кај овие два глагола видовме дека треба да се внимава, бидејќи македонскиот има само едно значење од оние на италијанската лексема. Имено, *maturare* најчесто значи „созрее“, „донесе“ одлука на пример, а многу поретко „матурира“, значење кое го поседува македонската лексема и кое најсоодветно се преведува како „*diplomare*“.

MORBIDO / МОРБИДЕН

Италијанскиот термин *morbido* се преведува на македонски со зборот **мек**. Тука може да увидиме дека постои голема семантичка разлика. Имено, македонската лексема *морбиден* соодветствува на италијанската ***morboso***, иако го задржала значењето на „нежен“, „чувствителен“ и „слаб“, но само во втор план, непознат за многумина и тоа водејќи потекло од латинскиот „*morbidus*“.

Следуваат карактеристични споредбени ПРИМЕРИ со правилно пренесување на значењето на придавките во двата јазика:

morbido – мек

(ИТ) Questa coperta è veramente **morbida**.

(МК) Оваа покривка е навистина **мека**.

морбиден – morbosus

(МК) Хорор филмот што го гледавме беше навистина **морбиден** и затоа цела ноќ не можев да заспијам.

(ИТ) Il film dell'horror che abbiamo visto era veramente **morboso** e quindi tutta la notte non mi potevo addormentare.

Следува СЕМИЧКА АНАЛИЗА на карактеристичните значења:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	che ha consistenza soffice, cedevole o leggermente molle, tenero, che si lavora con facilità ¹	di stato d'animo o sentimento eccessivo, innaturale, ossessivo o patologico ²
italiano	MORBIDO	+	-
macedone	МОРБИДЕН	-	+

Но, да се навратиме на лексемата *morbido*. Овој термин во италијанскиот јазик ги покрива следните значења:

- che ha consistenza soffice, cedevole o leggermente molle, tenero, che si lavora con facilità¹, accezione che rappresenta appunto l'equivalente macedone “мек”, mentre possiede un contrario³ nella parola duro, in macedone “тврд”;
- dolce, liscio e delicato al tatto, “мазно” e “чувствително” in macedone, detto di vino dal sapore equilibrato (урамнотежено), gradevole (пријатно), non aggressivo (ненападно) con un contrario³ nel termine ruvido (рапаво);
- leggero (лесно), sfumato (сенчано), vaporoso e non aderente, detto di abito specialmente femminile (лесно - што дише, нелепливо);

- nelle arti figurative, caratterizzato da morbidezza (мекост);
- letterario e figurativo: estremamente raffinato (префинето) e molle (отскочно) con un contrario³ nel lessema rigido (цврсто); figurativo come delicato, lieve, conciliante, arrendevole (чувствително, лесно, разумно - помирливо, што се предава) e poi attenuato (ублажено, олеснето) o con il sinonimo inglese “soft”;
- *ma quasi da ultimo ricopre anche il significato improprio in medicina con il termine morboso, accezione proprio presente nel concetto macedone di “морбиден”;
- ed infine possiede due sfumature nei lessemi soffice e molle (отскочно), i quali ancora più precisamente definiscono la morbidezza (мекост).

Во овој случај, и покрај тоа што првично ги анализиравме целосно различните значења на двете лексеми, потоа забележавме дека постои заеднички поим на италијанско-македонскиот лажен пар кој што се наоѓа токму во последните значења на италијанскиот термин *morbido*. Поради ова, многу е важно да се разгледаат сите значења сè до последното, бидејќи токму таму може да се пронајде идејата, во овој случај од латинско потекло, од која што се развиле, но и се оддалечиле редоследно гледано, италијанската од македонската лексема. Исто така воедно, потврдивме дека најчесто во помалку познатите објаснувања се наоѓаат семантичките сличности или еквиваленции во двата јазика што се споредуваат.

¹што има мека, попустлива или отскочна конзистентност, ровко што може лесно да се работи

²расположение кое е прекумерно, неприродно, опсесивно или патолошко

³следи антоним

OGGETTO / ОБЈЕКТ

Во овој случај, најчестото значење на македонската лексема е различно во однос на италијанската, додека другото познато значење им е заедничко. Имено, лексемата *oggetto* најчесто ја толкуваме како **предмет** или токму се врзува со македонската лексема **објект**, која во македонскиот најчесто го има значењето на **struttura** или „fabbricato“, во смисла на некаков вид на градба.

Но, да преминеме на конкретни ПРИМЕРИ со овие значења:

oggetto – предмет

(ИТ) L'**oggetto** di una sentenza.¹

(МК) **Предмет** на пресуда.

објект – struttura

(МК) Да се подобрат спортските **објекти**.

(ИТ) Potenziare le strutture sportive.²

Сега, на значењата на лексемите на лажниот пар ќе извршиме СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	ogni cosa, spec. solida, che può essere percepita ³	costruzione in muratura ⁴
italiano	OGGETTO	+	-
macedone	ОБЈЕКТ	+	+

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³секое нешто што може да биде забележано, посебно во цврста состојба ⁴сидана градба

Да ги проследиме значењата на лексемата *oggetto*:

- [filosofia / филозофија] tutto ciò che il soggetto conoscente intende come diverso da sé; tutto ciò che sussiste di per sé, indipendentemente dalla conoscenza (нешто, предмет);
- *correntemente, ogni cosa, spec. solida, che può essere percepita dai sensi e in particolare mediante la vista o il tatto (предмет);
- [diritto / предмет] bene, cosa in senso giuridico (предмет, добро); contenuto (содржина);
- ciò verso cui è diretto un sentimento o che costituisce lo scopo di un'attività, un comportamento e sim. (предмет, цел);
- materia, argomento (предмет или тема).

Како што видовме, токму во предметниот лажен пар, овој пат македонската лексема има друго свое познато значење кое го нема италијанската. Имено, лексемите *oggetto* и *објект* заедно споделуваат едно универзално значење, а тоа е она на „предмет“ во секоја смисла, вклучувајќи ја и граматичката категорија, додека посебното значење кое го има македонската лексема е „struttura“ или „fabbricato“ и „impianto“, во смисла на архитектонска „градба“.

OPERA / ОПЕРА

Овие две идентични лексеми имаат различна значенска тежина во двата јазика. Додека италијанскиот термин има многу значења, македонската заемка преземала само едно специфично значење што на италијански се искажува со сложен израз. Но, да почнеме по ред. Италијанската лексема *opera*, со оглед на тоа дека е комплексна и повеќезначна, бидејќи има општи и посебни значења, може да се протолкува на повеќе начини. За лексемата најчести се значењата што следуваат. Може да означува **шпруг** во смисла на нечиј придонес во

одредена област. Потоа, „опера“ се толкува како конкретно **дело** во различни области, значење преку кое ќе видиме како се поврзува со македонскиот термин, и може да означува **работа**. Македонската лексема *опера* пак, бидејќи е преземена со стручно значење како драмско-музичко дело, жанр и објект во кој се изведува, се пренесува со придавка како **opera lirica**. Тоа ја претставува и воедно врската на овој лажен пар.

Сега ќе ги контекстуализираме различните значења на овие термини преку соодветни ПРИМЕРИ:

опера – труд

(ИТ) È **opera** difficile analizzare tutti questi dati.¹

(МК) Потребен е голем **труд** за да се обработат сиве овие податоци.

опера – дело

(ИТ) Le sue **opere** sono molto importanti nella letteratura contemporanea italiana.

(МК) Неговите **дела** се многу важни во современата италијанска книжевност.

опера – работа

(ИТ) Si è messo finalmente all'**opera** per farcela a finire presto.

(МК) Конечно почна да **работи** за да успее брзо да заврши.

опера – opera lirica

(МК) На која **опера** ќе одиме вечерва?

(ИТ) A quale **opera lirica** andremo stasera?

Во овој дел сублимирано ќе ги споредиме значењата на двете лексеми преку нивна СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato			
lin- gua	lesse- ma	lavoro intellettuale ²	prodotto di un lavoro intellettuale o di un'attività artistica ³	attività lavorativa in genere ⁴	composizione e rappresentazione teatrale e musicale ⁵
ita.	OPERA	+	+	+	(+)
mac.	ОПЕРА	-	-	-	+

Инаку, италијанската лексема *opera* ги поседува следниве многубројни општи, но и посебни значења:

(con valore ampio e generico / со широка и општа вредност)

- attività posta in essere con un preciso intento, diretta a un fine determinato o atta a produrre certi effetti (работа, активност); agire per conservare e riportare la pace, la discordia e sim. (мировна акција, мисија); cercare di persuadere (убедителна активност); con l'opera di, mediante (со посредство на); [sinonimo / синоним] azione (акција, постапка);
- azione umana, spec. in riferimento alla sua rilevanza morale (дело); realizzare quanto ci si è prefisso o raggiungere il proprio scopo o effetto (стремеж);

(con valore specifico e determinato / со посебна и определена вредност)

- attività lavorativa in genere⁴ (работа);
- lavoro materiale (материјална работа); contratto d'opera, quello per

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²интелектуална работа

³производ на интелектуална работа или уметничка активност

⁴општа работна активност

⁵театарско-музичко дело и претстава

- cui una persona si obbliga a compiere un'opera o un servizio con lavoro prevalentemente proprio e senza vincolo di subordinazione nei confronti del committente (договор на дело); mano d'opera oppure manodopera (работна рака);
- opere pubbliche, infrastrutture finanziate dallo Stato o da altri enti pubblici (јавни градби);
 - lavoro intellettuale² (труд);
 - prodotto di un lavoro intellettuale o di un'attività artistica³ (дело);
 - opera d'arte, frutto della creazione artistica (уметнично дело), prodotto artistico di grande pregio, [sinonimo / синоним] capolavoro (ремек-дело); libro, volume (книга, дело); ente di assistenza e beneficenza (установа за помош и/или хуманитарност)
 - *[nella musica / во музиката] composizione e rappresentazione teatrale⁵ il cui testo può essere interamente cantato o in parte parlato, con accompagnamento orchestrale chiamata opera lirica, significato che si ricopre anche con il termine macedone di “опера”, libretto d'opera (оперско либрето);
 - [estetica / естетика] teatro adibito alla rappresentazione di tali composizioni (опера како објект).

Во овој лажен пар увидовме како една италијанска сложена лексема по своите општи, но и конкретни значења се пренесла во македонскиот јазик единствено со едно стручно значење од областа на музиката терминологија која е токму од италијанско потекло. Таа е всушност врската на овој пар. Инаку, лексемата *opera* најчесто е користена по своите други значења, односно како „труд“, „работа“, „дело“, „активност“ итн. Македонската лексема *опера*, пак, на италијански се пренесува како сложен израз со придавка, односно како „*opera lirica*“. Затоа треба посебно да внимаваме при употребата на овој вид заемки кои најчесто се преземаат единствено поради некое стручно значење, додека другите се занемаруваат, значења кои, всушност се многу повообичаени во јазикот давател.

PAROLA / ПАРОЛА

Овие лексеми имаат различни значења, иако се поврзуваат бидејќи основата од која тие значења се развиле е иста. Имено, лексемата *parola* пред сè значи **збор**, а понатаму може и да значи „говор“ или „размислување“, додека пак, лексемата *парола* на италијански ја толкуваме како **motto**.

Да погледнеме ПРИМЕРИ со правилна употреба на лексемите:

parola – збор

(ИТ) L'italiano è una lingua ricca di **parole**.¹

(МК) Италијанскиот е јазик богат со **зборови**.

парола – motto

(МК) „Пробувајќи и повторно пробувајќи“ беше **паролата** на Академијата.

(ИТ) “Provando e riprovando” era il **motto** dell'Accademia.²

А сега, следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на значењата:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	Termine o vocabolo, in quanto singolo elemento d'espressionie ³	Breve frase sentenziosa ⁴
italiano	PAROLA	+	-
macedone	ПАРОЛА	-	+

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³поим или лексема како поединечен елемент за изразување

⁴мала значајна реченица

Терминот *parola*, во италијанскиот, ги покрива следниве значења:

- termine o vocabolo, in quanto singolo elemento d'espressione³ (збор) [figurativo / фигуративно] dire brevemente (накратко да каже);
- (spec. al pl. / посебно во множина) frase, discorso, ragionamento e sim. (говор, размислување);
- (spec. al pl. / посебно во множина) [per estensione / во проширена смисла] consiglio, insegnamento (совет, учење);
- espressione (израз, размислување);
- (al pl. / во множина) chiacchiere, ciance (зборување).

Значи, со овој вид формално идентични заемки треба посебно да се внимава бидејќи во оригиналниот јазик често имаат општи значења, додека во случајов, во македонскиот, се добило специфично значење. Имено, лексемата *parola* се преведува како „збор“, понатаму во преносна смисла „говор“, „размислување“, „совет“ итн., додека лексемата *ѓарола* од овие општи значења добила специфично значење што би го превеле како „motto“, „slogan“, заемки што постојат и во македонскиот јазик.

PATENTE / ПАТЕНТ

И во овој случај, имаме целосно различни значаења каде што македонската лексема има две подеднакво чести значења. Па така, лексемата *patente* најчесто ја преведуваме како **возачка**, односно целосно би гласела „patente di guida“ или „возачка дозвола“. Инаку, ретко, но кога ја користиме како придавка означува „јасно“ или „очигледно“. Лексемата *ѓаѓенѓи* пак, ја преведуваме како **cerniera lampo** или „zip“, или кога означува заштита на интелектуална сопственост ја преведуваме како **brevetto**.

Преку ПРИМЕРИ ќе ги разјасниме овие поимања на лексемите:

patente di guida – возачка дозвола

(ИТ) Patente di guida di un autoveicolo.¹

(МК) Возачка дозвола за автомобил.

патент – cerniera lampo

(МК) Патентот претставува начин на затварање кој служи за да спои на брз и сигурен начин два раба на некој текстил.

(ИТ) La cerniera lampo è un tipo di chiusura che serve ad unire in modo rapido e sicuro due lembi di tessuto.²

патент – brevetto

(МК) Патентот претставува заштита која се издава од државата за некој изум.

(ИТ) Un brevetto è un titolo di protezione rilasciato dallo Stato per un'invenzione tecnica.³

Следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на значењата на лексемите:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	concessione amministrativa a esercitare una data attività ⁴	dispositivo di chiusura per vestiti, borse e sim. ⁵	attestato amministrativo della paternità di un'invenzione ⁶
italiano	PATENTE	+	-	-
macedone	ПАТЕНТ	-	+	+

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²http://it.wikipedia.org/wiki/Cerniera_lampo

³<https://www.ige.ch/it/brevetti/brevetti-informazioni-general.html>

⁴административна дозвола за вршење на одредена активност

⁵уред за затворање на облека, чанти итн.

⁶административна потврда за сопственост на одреден изум

А сега, значењата на италијанската лексема *patente*:

(sostantivo / именка)

- concessione amministrativa a esercitare una data attività⁴ o professione (дозвола);
- [per antonomasia / во преносно значење од употреба] p. di guida (возачка дозвола);
- [figurativo / фигуративно] pubblica qualifica (јавно оценување, етикетирање);

(aggettivo / придавка)

- chiaro, evidente, manifesto (очигледно).

Во примеров видовме како лексемите имаат целосно различни значења и покрај истата форма. Лексемата *patente* значи „возачка дозвола“ или разговорно „возачка“ и поретко како придавка значи „очигледно“, додека пак, лексемата *пациенти* најчесто ја толкуваме како „cerniera lampo“ или скратено само „lampro“ и како „brevetto“, во смисла на заштитена интелектуална сопственост.

RAPPRESENTAZIONE / РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА

Во овој лажен пар, лексемата *rappresentazione* најчесто го поседува значењето на **претставување** или „претставување“, додека македонската лексема *репрезентација* ја пренесуваме како **squadra nazionale** или најчесто скратено само „nazionale“, што може да биде во фудбал на пример. За лексемите може да кажеме дека индиректно ги поврзува тоа што, на пример, и репрезентацијата ја претставува државата во одреден спорт.

Но, сега да преминеме кон ПРИМЕРИ во кои ќе ги претставиме овие значења:

rappresentazione – претстава

(ИТ) La **rappresentazione** di una scena fantastica.¹

(МК) Претставата на една фантастична сцена.

репрезентација – squadra nazionale (nazionale)

(МК) Што се однесува до најважните случувања на Италијанската **репрезентација**, тие се поврзани со А репрезентацијата.

(ИТ) Per quanto riguarda le vicende più importanti della **Nazionale** di calcio italiana, esse sono legate alla Nazionale A.²

Следува СЕМИЧКА АНАЛИЗА на значењата на девет лексеми:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	raffigurazione di aspetti della realtà o di concetti ³	insieme dei giocatori o degli atleti che disputano partite ⁴
italiano	RAPPRESENTAZIONE	+	-
macedone	РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА	-	+

Лексемата *rappresentazione* ги поседува следниве значења:

- raffigurazione di aspetti della realtà o di concetti mediante immagini grafiche, scultoree e sim. (претстава, претставување); [per estensione / во проширено значење] descrizione, narrazione (опис);

¹Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

²http://it.wikipedia.org/wiki/Nazionale_di_calcio_dell%27Italia

³прикажување на аспекти од реалноста или од концепти, идеи

⁴состав на играчи коишто учествуваат на натпревари

- [filosofia / филозофија] operazione conoscitiva in base alla quale un contenuto si rappresenta alla coscienza (претстава);
- spettacolo presentato al pubblico (театарска претстава);
- [diritto / право] istituto di diritto successorio per cui i discendenti, legittimi o naturali, dei figli o dei fratelli del de cuius subentrano nel luogo e nel grado del loro ascendente, nei casi in cui questo non può o non vuole accettare l'eredità o il legato: rappresentazione in linea retta, in linea collaterale (вид на наследување);
- [matematica / математика] modo convenzionale di rappresentare enti matematici (претставување).

Во овој пример, увидовме како двете лексеми имаат целосно различни значења, иако во основа и двете имаат значење на претстава на нешто. Имено, лексемата *rappresentazione* ја толкуваме како „претставување“, „претстава“ или „опис“, додека македонската лексема *репрезентација* ја толкуваме како „squadra nazionale“ или скратено само „nazionale“ и поретко, кога го има значењето на материјали, подароци што ги дава некоја фирма за сопствена реклама, лексемата ја преведуваме како „rappresentativa“.

RESERVAZIONE / РЕЗЕРВАЦИЈА

Со овој лажен пар можеме да кажеме дека не се прави некоја важна грешка. Имено, италијанската лексема *reservazione* како архаизам ја преведуваме како **резерва** или „залиха“, иако го има значењето и на македонската лексема, во смисла на задржување на правото на нешто, но не се користи бидејќи е застарена и е заменета со друга. Затоа, најсоодветно е лексемата *резервација* да се преведува како **prenotazione** или поретко како „riservazione“ и како „reservazione“, што е токму поим надвор од употреба чие користење може да се должи

поради калкирање или интерферирање на пример, од англискиот „reservation“.

Сега ќе дадеме ПРИМЕР само за македонскиот поим, со оглед на тоа дека италијанскиот не се употребува:

резервација – riservazione

(МК) Важни информации за патници со **резервации** на прекинати летови.¹

(ИТ) Informazioni importanti per passeggeri con **prenotazioni** per voli sospesi.

Иако, за разлика од македонскиот, италијанскиот поим е архаичен, сепак ќе направиме СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	riserva, riserbo ²	accordo consistente nel fissare in precedenza qualcosa ³
italiano	RESERVAZIONE	+	+
macedone	РЕЗЕРВАЦИЈА	-	+

Лексемата *resrvazione*, која е застарена ги има следниве значења:

- [arcaico / архаично] riserva, riserbo (резерва, залиха); condizione,

¹https://wizzair.com/mk-MK/useful_information/delay_information

²резерва, залиха

³договор што овозможува нешто однапред да се закаже

- restrizione (состојба, услов);
- prenotazione di un posto, di una camera d'albergo, e sim. (резервација).

Може накратко да резимираме и да кажеме дека италијанската лексема, иако го има и значењето на македонската *резервација*, повеќе не се користи и затоа најчесто се употребува друга лексема, односно „prenotazione“.

SONNO / СОН

За овие лексеми секогаш би помислиле дека имаат исто значење бидејќи формално се слични и се однесуваат за иста активност, но тоа не е така. Имено италијанската лексема *sonno* најблиску би ја толкувале како **заспивање** или „спиене“ што повеќе е блиска до италијанската „dormire“. Терминот *сон* пак, на италијански се преведува како **sogno**.

Сега, нијансата во значење појасно ќе ја претставиме со помош на ПРИМЕРИ:

educazione – воспитување

(ИТ) Facilitare il **sonno**.¹

(МК) Да се олесни **заспивањето**.

едукација – istruzione

(МК) Тоа беше само **сон**.

(ИТ) Era solo un **sogno**.²

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

Двете значења ќе ги споредиме со помош на СЕМИЧКА

АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	stato fisiologico di sospensione delle attività ³	attività psichica che caratterizza prevalentemente il sonno ⁴
italiano	SONNO	+	-
macedone	СОН	-	+

А сега, детално да ги погледнеме значењата на лексемата *sonno*:

- *stato fisiologico di sospensione delle attività³ psichiche superiori e della iniziativa motoria, soprattutto in rapporto alla vita di relazione (заспивање, спиење, сон во таа смисла); prendere sonno, addormentarsi (заспивање);
- senso di torpore, bisogno di dormire (состојба кога ни се спие); [figurativo / фигуративно] essere causa di grande noia (досадно, за такво нешто);
- [figurativo / фигуративно] calma, silenzio (мир, тишина);
- [raro, gergo / ретко, жаргон] sospensione dell'attività di un adepto in una società massonica (суспензија); [per estensione / во проширено значење] in s., detto di spia o terrorista che per periodi anche lunghi conduce una vita apparentemente normale, in attesa di un segnale che lo induca a entrare in azione, dormiente („успан“, фаза на мирување).

Може да заклучиме дека, иако двете лексеми се слични, поради

³физиолошка состојба на прекин на активностите

⁴психичка активност што најчесто го засега спиењето

тоа што постојат два поима во италијанскиот, односно „*sonno*“ и „*sogno*“, ова претставува лажен пар. Имено, македонската лексема *сон* повеќе се поврзува со „*sogno*“, иако понекогаш во пренеосна смисла може да значи „спиене“, значење кое го поседува италијанската лексема „*sonno*“. Имено, *sonno* го преведуваме како „заспивање“, „спиене“ и желба за тоа, или преносно „мир“, „во мирување“, „тишина“ итн.

STIPENDIO / СТИПЕНДИЈА

Во соновното значење овие два поима се разликуваат во голема мера. Имено, италијанската лексема *stipendio* на македонски се преведува како **џлаџа**, додека пак македонскиот поим *сџиџнеџија* соодветствува со италијанскиот поим **borsa di studio**. Овој лажен пар се поврзува преку архаичното поимување од латинско потекло за парична награда во римската војска.

Во овој дел се претставени споредбените ПРИМЕРИ преку кои ќе ги илустрираме значењата на двете лексеми:

stipendio – плата

(ИТ) Lo **stipendio** medio italiano a 1.327 euro.¹

(МК) Просечната италијанска плата изнесува 1327 евра.

стипендија – borsa di studio

(МК) Тука се прикажани сите **стипендии** во Република Македонија финансирани од Министерството за Образование и наука.²

(ИТ) Qui sono presentate tutte le **borse di studio** nella Repubblica di Macedonia finanziate dal Ministero dell'Istruzione e della Scienza.

Следува СЕМИЧКА АНАЛИЗА на горенаведените значења:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		retribuzione del lavoro subordinato degli impiegati ³	sussidio finanziario dato a studenti, laureati, ricercatori scientifici e sim. ⁴
italiano	STIPENDIO	+	-
macedone	СТИПЕНДИЈА	-	+

Инаку, италијанскиот поим *stipendio* ги покрива следните значења во современиот јазик:

- retribuzione del lavoro subordinato degli impiegati³: stipendio magro, lauto (ниска или висока плата); ritirare lo stipendio (подигне плата); avere un aumento di stipendio (покачување на плата); essere sospeso dello stipendio (запирање на плата);
- *anticamente, paga, soldo, per servizio militare accezione che si collega con il termine macedone “надомест за воена служба“, retribuzione corrisposta ai mercenari (надоместок на трговците), [uso letterario / книжевна употреба] essere, stare, allo stipendio, agli stipendi, di qualcuno, al servizio di qualcuno (да се биде на надомест, на услуга на некој).

И во овој случај, увидовме како двете лексеми од лажниот пар во

¹http://www.repubblica.it/economia/2014/09/13/news/stipendio_medio_italiani-95640424/

²<http://www.stipendii.mon.gov.mk/web/guest/vorm;jsessionid=88AA1FBE83C40A558C643ECo43BE1ED1>

³надоместок за подредената работа на вработените

⁴финансиска поддршка доделена на студенти, дипломирани, научни истражувачи и слично

современиот италијански и македонски јазик имаат целосно различни значења, иако имаат целосно идентична форма и токму затоа треба посебно да се внимава при нивното користење. Па така, тоа што на италијански се нарекува *stipendio* на македонски се нарекува „плата“, додека пак истоимената македонска лексема *стипендија* на италијански се преведува како „borsa di studio“. На крај, сепак да го истакнеме заедничкото значење на поимот „стипендија“ кое го поврзува лажниот пар. Имено, всушност тој означувал надомест за воена служба на професионалните војници во античкиот римски период.

STUDIO / СТУДИО

Овие навидум исти лексеми поседуваат различни значења, посебно италијанската лексема која е многузначна. Имено, *studio* најопшто можеме да кажеме дека значи „учење“, *студија* или „истражување“, „студирање“ или „студии“, понатаму *работна соба* за таа активност, со придавката „legale“ адвокатска „канцеларија“ на пример, „ординација“, „уметничка школа“ или „студио“ или „ателје“ и *студио*, во смисла на телевизиско на пример, последни две значења кои ги покрива и македонската лексема *студио*.

А сега, ќе погледнеме неколку ПРИМЕРИ со овие значења:

studio – студија

(ИТ) Quest'opera è frutto di un lungo **studio**.¹

(МК) Ова дело е плод на долга **студија**.

studio – работна соба

(ИТ) Lavorare nella quiete del proprio **studio**.²

(МК) Да се работи на мир во сопствената **работна соба**.

studio – студио

(ИТ) Trasmettiamo dagli **studi** di Milano.³

(МК) Емитуваме од **студијата** во Милано.

Следи СЕМИЧКА АНАЛИЗА на значењата:

		accezioni di significato		
lingua	lessema	Lavoro, ricerca, indagine approfondita ⁴	Stanza da studio ⁵	ambienti appositamente attrezzati per riprese ⁶
italiano	STUDIO	+	+	+
macedone	СТУДИО	-	-	+

Сега да ги разгледаме значењата на многузначната лексема *studio*:

- attività dello studiare, applicazione intesa a sapere, imparare, conoscere (учење);
- ciò che costituisce oggetto di studio (предмет, студија);
- [al plurale / во множина] attività di chi segue regolarmente i corsi di una scuola o di un maestro (студии);
- lavoro, ricerca, indagine approfondita su determinati argomenti (студија, истражување, труд);
- [musica / музика] pezzo nel quale domina un dato passaggio (tema) inteso a vincere una difficoltà tecnica, vocale o strumentale (тема);
- progetto, disegno, preparazione (проект, нацрт);
- disegno, soggetto, preso dal vero, a scopo di approfondimento di particolari, preparazione di un'opera, e sim. (уметничка студија);

^{1,2,3}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

⁴продлабочена работа, истражување

⁵работна соба, за учење

⁶посебно опремени простори за снимање

- stanza da studio (работна соба); mobili che costituiscono l'arredamento di uno studio (мебелот во неа);
- stanza, insieme di stanze, adeguatamente attrezzate in cui un professionista o un artista svolgono la loro attività (канцеларија, ординација, *студио во смисла на ателје или школа и студио на пр. фотографско);
- *insieme di ambienti appositamente attrezzati per riprese cinematografiche, televisive o per registrazioni musicali (тв, радио, филмско, студио).

Во овој случај, видовме дека посебно треба да се внимава бидејќи навистина италијанската лексема има многу значења развиени од универзалниот поим „учење“, додека пак македонската има неколку нејзини постручни значења. Па така, *studio* најчесто се преведува како „учење“, „студија“, „истражување“, „труд“, „проект“, „работна соба“, но и „студио“, „школа“, „ателје“ од различни области, значења кои ги поседува и македонската лексема *студио*.

ТЕМА / ТЕМА

Овие две формално идентични лексеми во главно имаат исти значења, едно одвоено значење на италијанската лексема. Имено, *tema* ја толкуваме како **тема** во смисла на „наслов“, „предмет“ на некоја дебата на пример или школска „писмена работа“, односно „есеј“, но има и одвоено книжевно значење оваа лексема кое би го толкувале како **страв**.

Затоа сега, преку ПРИМЕРИ, ќе ги споредиме овие значења:

tema – тема

(ИТ) Qual è il **tema** della conversazione?¹

(МК) Која е **темата** на разговор?

тема – страв

(ИТ) Senza **tema** di essere contraddetto.²

(МК) Без **страв** да се биде противречен.

Преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА графички ќе ги претставиме значењата:

lingua	lessema	accezioni di significato	
		argomento, soggetto di uno scritto, un ragionamento, una discussione ³	timore, paura ⁴
italiano	ТЕМА	+	+
macedone	ТЕМА	+	-

А сега да ги разгледаме детално значењата на лексемата *tema*:

(sostantivo / именка)

- argomento, soggetto di uno scritto, un ragionamento, una discussione³ (тема, наслов, предмет);
- argomento di un componimento scolastico (тема, писмена работа, есеј);
- [музика / musica] idea musicale fondamentale suscettibile di sviluppo e variazioni (тема);

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

³наслов, предмет на текст, размислување, дискусија

⁴страв

- [linguistica / лингвистика] parte di una parola che rimane dopo aver tolto la desinenza (тема, корен);
- [astrologia / астрологија] t. di nascita, disposizione astrale al momento della nascita di una persona o del verificarsi di un evento (распоред);
(sostantivo / именка)
- [letteratura / книжевност] timore, paura (страв);
(sostantivo / именка)
- [storia / историја] circoscrizione amministrativa e militare nell'impero bizantino (тема, византиско-административно именување за област или регион).

Во овој случај, имавме две слични лексеми каде што покрај заедничките значења на *tema* и заемката *џема*, односно „предмет“, „наслов“, „писмена работа“ или „есеј“ и византиското именување за „регион“, италијанската лексема има и свое книжевно значење за „страв“.

TITOLO / ТИТУЛА

Италијанската лексема во однос на македонската заемка има поголем број на значења. Па така, *titolo* го толкуваме најчесто како **наслов** и поретко како **титула** во смисла на почесно звање или научно звање или квалификација, „правна причина“, значења кои ги поседува и македонската лексема. Инаку, поседува и друго стручно значење, односно „обврзница“ или „хартија од вредност“.

Да посочиме ПРИМЕРИ со кои ќе ги споредиме двете значења:

titolo – наслов

(ИТ) Il **titolo** di un racconto.¹

(МК) **Насловот** на еден расказ.

titolo – титула

(ИТ) Avere il **titolo** di professore.²

(МК) Да се има **титула** професор.

А сега, значењата ќе ги споредиме преку СЕМИЧКА АНАЛИЗА:

		accezioni di significato	
lingua	lessema	nome, breve indicazione posta in cima a uno scritto ³	qualificazione particolare che attesta la carica ⁴
italiano	TITOLO	+	+
macedone	ТИТУЛА	-	+

Во овој дел ќе ги погледнеме значењата на лексемата *titolo*:

- nome, breve indicazione posta in cima a uno scritto, nel frontespizio di un libro, o in calce a un'opera d'arte per farne conoscere il soggetto o il contenuto (наслов); in un testo legislativo, ripartizione caratterizzata da un numero romano (правно поглавје);
- [diritto / право] giustificazione del diritto soggettivo (правна причина); [burocrazia / бирократски жаргон] t. di viaggio, biglietto, tessera di abbonamento o sim., valido per un mezzo di trasporto pubblico (билет за превоз);
- qualificazione particolare che attesta la carica, la dignità, il grado di nobiltà di qualcuno (титула, звање);
- [figurativo / фигуративно] diritto acquisito in base a un merito

^{1,2}Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011*, Bologna, Zanichelli

зиме, кратко насочување поставено на почеток на текстот

⁴стручна квалификација што потврдува некое звање, функција

(имање право);

- [economia / економија] certificato azionario o di una obbligazione (обврзница, хартија од вредност);
- [chimica / хемија] rapporto tra la massa di un componente e la quantità complessiva del composto o della miscela di cui fa parte (количество).

Како што видовме во овој лажен пар, за италијанската лексема е почесто другото значење, а не она посецифично кое е заедничко со македонската лексема. Имено, *titolo* прво го преведуваме општо како „наслов“, а дури потоа како *џиџула*, во смисла на научно „звање“. Инаку, италијанската лексема има и стручни значења во економијата како „обврзница“ и во хемијата како „количество“.

ЗАКЛУЧОК

Со овој магистерски труд се обидовме да ги проучиме лажните парови како причина за интерференција во конференциското толкување од италијански на македонски јазик и обратно, посветувајќи посебно внимание на италијанските лексеми кои најчесто го имаат поголемиот број значења во однос на македонските заемки.

Се обидовме да направиме еден спој помеѓу две клучни научни области, а тоа се лингвистиката и конференциското толкување. Имено, пред сè, со посредство на контрастивната анализа и семантиката успеавме да ја опишеме сериозноста, како и проблемите кои може да ги предизвика оваа јазична појава, додека пак, преку синхронскиот и споредбен начин успеавме прецизно и опсежно да проучиме некои од најважните лажни парови меѓу предметните јазици на кои повеќе бевме квалитативно, отколку квантитативно фокусирани. Од друга страна пак, на еден општ, но и центриран начин на клучните елементи го претставивме конференциското толкување и преку неговите тешкотии го поврзавме со лажните парови кои се токму едни од причините за појава на интерференција во оваа јазична активност.

Во теоретскиот дел најпрво ја посочивме научната и стручната оправданост на ова, донекаде, и лексикографско истражување. Па така, уште во почетокот ја објаснивме важноста на оваа интерферентна појава и посочивме дека треба да се воочи и отстрани уште во почетните стадиуми на изучување на некој странски јазик. Објаснивме како во јазици од иста јазична група се јавуваат лажни парови во најголем број, но докажавме дека и во оние јазици од различна група како што се македонскиот и италијанскиот, имаме исто така значаен број на лексеми од ваков вид. Посочивме и вистинит пример за тоа колку погрешното користење на овие лексеми може да создаде некогаш помалку сериозни,

но некогаш и многу сериозни проблеми во разбирањето меѓу двете страни. Потоа, објаснивме како овој вид на истражување и посебно неговиот практичен дел, пред сè на толкувачите ќе им помогне во расчистувањето на одредени термилошки нејасноти. Исто така, начинот на нивно анализирање ќе им биде од полза бидејќи ќе може да им помогне во проучувањето на нови поими. Објаснивме и дека ја истражуваме оваа област поради фактот што е малку проучена, посебно во нашиот јазик. Можеме да кажеме и дека контрастивната анализа ни овозможи да проучиме вакви појави кои во спротивно би останале занемарени и дополнително ни помогна подлабински да го проучиме покрај странскиот, и сопствениот мајчин јазик. Понатаму, во теоретскиот дел, како впрочем и тука, ги посочивме пристапот и методологијата кои ги користевме, за потоа да ја претставиме и содржината на овој труд. Следно, започнавме да го дефинираме конференциското толкување и го објаснивме комплексниот ментален процес кој се одвива при вршењето на оваа интелектуално-исцрпувачка активност. Објаснивме што претставуваат активни и пасивни работни јазици и ги објаснивме различните начини на толкување што постојат, притоа ставајќи го акцентот на двете најчести форми, а тоа се консекутивното и симултаното толкување. Потоа, систематски и концизно ги посочивме тешкотиите коишто се јавуваат во толкувањето, каде што припаѓаат и лажните парови. Имено, како што видовме, тие главно се поделени како предизвици кои може да се јават во содржинскиот дел на пораката при толкување, квалитативно во нејзиниот јазичен дел, понатаму се јавуваат и во самите техники на толкување, како и во комуникациските вештини кои ги поседува толкувачот. Во следниот дел, постапно ги претставивме лажните парови започнувајќи од јазичните грешки во кои токму и припаѓаат. Имено, покрај фонолошките, морфолошките, синтаксичките и стилистичките грешки, постојат и оние од лексичка природа што токму и претставуваат лажните парови. Нив, понатаму ги дефиниравме наједноставно како зборови кои се слични или исти по форма, но не и по значење. Токму затоа добро е да се учат јазиците по нивните разлики за да се избегнуваат грешки од овој вид. Тие се јавуваат поради хомонимијата, но и поради повеќезначноста на лексемите. Важно е и да

повториме дека, единствено заемките може да ги сметаме како фактори на лажен пар, а не сите хомоними во еден јазик. Токму поради овие причини и поради формалната хинридизација преку калкирањето во толкувањето може да се јават овие парови. Понатаму, опишавме неколку италијански примери во кои има лажни парови, како со други странски јазици, така и со македонскиот јазик. На крај на теоретскиот дел сублимирано со најсовремена контрастивна терминологија ја опишавме оваа интерферентна појава.

Во практичниот дел на овој труд, прво дадовме модел според кој понатаму практично се разгледани лажните парови. Имено, објаснивме дека секој лажен пар прво го воведуваме истакнувајќи го веднаш точниот превод на секоја лексема. Понатаму, карактеристичните значења ги контекстуализираме со примери од секојдневниот, но и стручен јазик за потоа да направиме шематски контрастивна семичка анализа во која споредбено ги согледуваме различните значења на составните лексеми на лажниот пар. Понатаму, исцрпно ги разгледувавме сите значења на италијанскиот поим, за на крај да дадеме заклучни согледувања и препораки за избегнување на конкретниот лажен пар. Затоа, секој пример на лажен пар може засебно да се анализира како целина и овој начин може да се применува и во понатамошни разгледувања на нови термини. Инаку, бидејќи се решивме за темелно анализирање на лексемите, избравме некои лажни парови коишто се меѓу најчестите во секојдневната комуникација, но има во нив и поими кои се помалку познати, тоа се случува на пример кога во едниот јазик поимот е чест во употреба, додека во другиот не е случај или пак, станува збор за некој стручен термин.

Според претходно истакнатото и според анализираните лажни парови можеме да заклучиме дека оваа јазична појава навистина претставува проблем кој не смее да се занемари, бидејќи во основа семантичките грешки се оние најсуштинските во изрзувањето. Имено, овие парови како што може да предизвикаат недоразбирања меѓу соговорници на значајни конференции каде што комуницираат со посредство на толкувачите, така може и да создадат проблеми во секојдневната комуникација. Исто така, со практична анализа на

лажните парови како онаа што ја извршивме, можеме добро да ги воочиме сличностите и разликите на секој засебен поим, иако мора да напоменеме дека тој процес бара макотрпна бавна анализа во која истовремено, со посредство на примери од живиот јазик, речници, поимници и сопствено знење, мора да споредиме голем број на значења во двата јазика кои многу пати меѓусебно си навлегуваат.

Токму затоа, оваа научно-истражувачка работа може да продолжи како во теоретска смисла, така и во практична. Имено, лажните парови и воопшто интерференцијата, контрастивно гледано, секогаш оставаат простор за осознавање на нови причини кои доведуваат до нејзина појава. Поради тоа што лажните парови не се доволно проучени во општи рамки, се решивме за нивна разработка. Исто така, практично може да се доистражуваат нови и нови поими кои се причина за лажни парови помеѓу италијанскиот и македонскиот јазик, на пример конкретно преку лексикографско издание.

Тоа што можеме да им го препорачаме на толкувачите, но и на преведувачите, студентите и оние што изучуваат некој странски јазик е дека треба постојано да го прошируваат својот речник со нови значења на зборовите. Како што видовме преку примерите, треба секогаш да се согледуваат и помалку честите значења на некоја лексема, треба да се избегнува големата употреба на интернационализми бидејќи тие најчесто развиле различни значења во секој јазик и затоа претставуваат причинител за создавање на лажни парови. Ова посебно важи во толкувањето, каде што, иако првично сакаме да ги калкираме познатите заемки во јазикот цел во кои мислиме дека го имаат истото значење, тоа не смееме да го направиме, затоа што, како што видовме, ризикуваме да создадеме хибриди кои нема да бидат јасни за примателот на пораката. Значи, во основа треба да избегнуваме да користиме формално слични поими за кои не сме сигурни за нивното значење бидејќи често поради различни причини, како што се заемувања само за одредени значења, нивна измена и поради јазици посредници, лексемите постојано ги менуваат своите значења, токму поради постојаната еволуција и меѓусебниот контакт на живите јазици.

Индекс на лажните парови со нивни преводи

Во овој регистар, претставени се претходно анализираниите позначајни италијанско-македонски лажни парови. До нив дојдовме по исцрпна анализа на корисетењто на лексеми во секојдневниот јазик, пишаните и електронски медиуми, стручните области итн. За проверка на нивните значења консултираме повеќе лексикографски изданија, меѓу кои се италијанскиот и македонскиот толковен речник (Zingarelli 2010 и Конески 1994), како и двојазичниот и двонасочен речник (Китановски 2005). Останатите изданија се посочени во библиографијата.

италијанска лексема	превод	македонска лексема	превод
AFFERMARE	изјавува, тврди, потврдува, истакнува, афирмира	АФИРМИРА	affermarsi
ALIMENTAZIONE	исхрана, погон	АЛИМЕНТАЦИЈА	alimenti (assegno a.)
BATTERIA	акумулатор, комплет пр. тапани, воена батерија	БАТЕРИЈА	pila, torcia, batteria (militare)
CAMERA	соба	КАМЕРА	videocamera
CAMPIONE	шампион, примерок	ШАМПИОН	campione

CANTINA	подрум, винарница	КАНТИНА	spaccio, mensa
CAPITALE	главно, главен град, капитал, смртно	КАПИТАЛ	capitale (finanza)
COLLEGIO	комора, совет, колегиум, собор	КОЛЕГИУМ	collegio
COLLOQUIO	разговор, преговори, приемен испит	КОЛОКВИУМ	prova scritta
COMPASSO	шестар	КОМПАС	bussola, senso di orientamento
COMPOSIZIONE	композиција, есеј, состав	КОМПОЗИЦИЈА	composizione, convoglio, componimento
CONDUTTORE	водилка, водител, спроводник	КОНДУКТЕР	bigliettaio
CORNETTO	кроасан, рокче, амајлија	КОРНЕТ	cono gelato, corno (strumento musicale)
CORSO	тек, во тек, се одвива, во оптек, студии, курс	КОРЗО	fare una passeggiata
COSTUME	наменски костим, обичај	КОСТУМ	abito maschile da sera
DECANO	главен кардинал, старешина	ДЕКАН	preside (facoltà)

DENARO	пари, римски денар	ДЕНАР	denaro macedone
DIPLOMARSÌ	матурира	ДИПЛОМИРА	laurearsi
DIRIGENTE	управител, раководно лице	ДИРИГЕНТ	direttore d'orchestra
DOTTORE	дипломиран, лекар, доктор	ДОКТОР	medico, dottore, dottore di ricerca, esperto
EDUCAZIONE	воспитување	ЕДУКАЦИЈА	istruzione
ELABORATO	сложено, писмена работа	ЕЛАБОРАТ	resoconto
EMISSIONE	испуштање, издавање, емисија	ЕМИСИЈА	trasmissione, emissione
FACOLTÀ	право, факултет, способност	ФАКУЛТЕТ	facoltà
FIRMA	потпис, позната личност, марка	ФИРМА	ditta, impresa, azienda
GABINETTO	кабинет, лабораторија, вц школка	КАБИНЕТ	gabinetto
MAGISTRATURA	правосудство	МАГИСТРАТУРА	laurea magistrale
MATURARE	созрее, донесе	МАТУРИРА	diplomarsi
MORBIDO	меко, мазно	МОРБИДЕН	morbo
OGGETTO	предмет или објект	ОБЈЕКТ	struttura, fabbricato, oggetto
OPERA	труд, стремез, дело, работа, опера	ОПЕРА	opera lirica

PAROLA	збор, говор	ПАРОЛА	motto, slogan
PATENTE	возачка (дозвола)	ПАТЕНТ	cerniera lampo o zip, brevetto
RAPPRESENTAZIONE	претстава, претставување, опис	РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА	squadra nazionale, rappresentativa
RESERVAZIONE	резерва, залиха	РЕЗЕРВАЦИЈА	prenotazione, riservazione
SONNO	заспивање, спиенење	СОН	sogno, dormire
STIPENDIO	плата, надоместок	СТИПЕНДИЈА	borsa di studio
STUDIO	студија, работна соба, студио, учење	СТУДИО	studio
TEMA	тема, предмет, писмена работа, страв	ТЕМА	tema
TITOLO	наслов, титула, обврзница	ТИТУЛА	titolo

Користена литература

Al-Zahran A. 2007, *The Consecutive Conference Interpreter as Intercultural Mediator: a Cognitive-Pragmatic Approach to the Interpreter's Role*, University of Salford

Арсова-Николиќ Л. 1988, Лажни парови, во *Македонски јазик: Билтен на Катедраа за јужнословенски јазици при Филозофскиот факултет во Скопје (1987-1988)*

Алекоска-Чкатроска М. 2005, *Романизмиите во македонскиот јазик*, докторска дисертација, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Brasca B., Fiorini A. 2000, *Il paese della lingua*, vol. A e D, Brescia, Editrice La Scuola

Broz V. 2008, *Diachronic Investigations of False Friends*, University of Zagreb

Bloomfield L. 1933, *Language*, New York, Henry Holt and Co

Corder P. S. 1967, The significance of learner's errors in *International Review of Applied Linguistics* 5

Cattana A., Nesci M. T. 2000, *Analisi e correzioni degli errori*, Torino, Paravia Scriptorium

Carassiti A. 1998, *Dizionario degli errori*, Genova, Gulliver

Carrera Díaz M. 1979-1980, "Italiano para hispanohablantes: la engañosa facilidad" in *Rassegna Italiana di Linguistica Applicata*, 3, 1979/1-1980, 23-40

De Marco A. 2000, *Manuale di glottodidattica - Insegnare una lingua straniera*, Roma, Carocci

Di Pietro R.J. 1971, *Language Structures in Contrast*, Newbury House

Ellis, R. 1994, *The Study of Second Language Acquisition*, Oxford University Press

Gillies A. 2005, *Note-Taking for Consecutive Interpreting - A Short Course*, Manchester, St. Jerome Publishing

Гуидо-Шремпф, Лучана 2003, *Морфосинџаксички и лексички јазични џрешки во изучувањеџо на иџалијанскиоџ јазик од македонски џовориџели*, магистерски труд, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Giacalone Ramat, A. 2003, *Verso l'italiano. Percorsi e strategie di acquisizione* (a cura di), Roma, Carocci

Greenberg J. H. 1979, *Introduzione alla linguistica*, Torino, Boringhieri

Gile D. 2005, *Teaching Conference Interpreting – A Contribution*, in *Training for the New Millenium*, Amsterdam, John Benjamin's Publishing

Gile, D. 2009, *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*, Amsterdam, John Benjamin's Publishing

Hartmann R.R.K. 1991, *Contrastive linguistics and bilingual lexicography in Woerterbuecher/Dictionaries/Dictionnaires. International Encyclopedia of Lexicography 3*, De Gruyter

Koessler M., Derocquigny J. 1964, *Les faux amis ou les pièges du vocabulaire anglais*, Paris, Vuibert

Krashen S. 1981, *Second Language Acquisition and Second Language Learning*, Oxford, Pergamon Press

Конески К. 1999, *Правоиџсен речник на македоснџкојо џиџератиџурен џазик*, Скопје, Просветно дело

Конески Б. 1994, *Речник на македонсџкојо џазик*, Скопје, Детска Радост

Китановски Н. 2005, *Dizionario italiano-macedone macedone-italiano*, Скопје, Еуроклиент

Lado R. 1957, *Linguistics across cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*, University of Michigan Press

Lederer M. 1981, *La traduction simultanée*, Paris, Lettres modernes

Marello C. 1996, *Le parole dell'italiano - Lessico e dizionari*, Bologna, Zanichelli

Matera V. 2007, *Dizionario italiano*, Novara, De Agostini

Мургоски З. 2005, *Речник на македонсџкојо џазик*, Скопје

Nielsen, U. G. 2008, *An Error Analysis of Danish Students Target Texts from a Simultaneous Interpreting Session*, Institut for Sprog og Erhvervskommunikation, Undervisningsgruppe Engelsk

Никодиновска Р. 2006, *Дигакџика и евалуација на џреведувањеџо од иџалијански јазик на македонски и обраџно*, докторска дисертација, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Pöchhacker F. 2004, *Introducing Interpreting Studies*, Psychology Press

Попоски А. 1977, *Analyse lexicale contrastive : inventaire des fautes interferentielles lexicales [...]*, докторска дисертација, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Pallotti G. 1998, *La seconda lingua*, Milano, Bompiani

Rozaп J. F. 1956, *La prise de notes en interprétation consécutive*, Geneve, Georg

Саржоска А. 1996, *Заемкиџе од иџалијанско џоџекло во македонскиоџ јазик*, магистерски труд, Скопје, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“

Seleskovitch D. 1962. *L'Interprétation de Confèrence*” in Babel 8:1

Selinker L. 1972, Interlanguage, in *IRAL-International Review of Applied Linguistics 10*

Treccani 2010, Europeismi (di Harro Stammerjohann) in *Enciclopedia dell'Italiano*, Roma

Van Roey J., Granger S., Swallow H. 1998, *Dictionnaire des faux amis français anglais vice-versa*, Paris, Bruxelles, Duculot

Бујаклија М. 1970, *Сџраних речи и израза*, Београд, Просвета

Weinreich U. 1953, *Languages in Contact: Findings and Problems*, New York, Linguistic Circle

Zingarelli N. 2010, *Lo Zingarelli 2011 – Vocabolario della lingua italiana*, Bologna, Zanichelli

2013, *Marking Criteria - Consecutive & Simultaneous Test*, Inter-institutional Test Office, DG Interpretation, European Commission

БЕБ СТРАНИ:

<http://www.makedonski.info/>

<http://recnik.off.net.mk/>

<https://mk.glosbe.com/it/mk>

<https://translate.google.com/#it/mk/>

<http://dizionari.corriere.it/cgi-bin/sincontr/trovasin>

http://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/

http://www.grandidizionari.it/Dizionario_Italiano/cerca.aspx

<http://dizionario.internazionale.it/>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Interpretariato>

(цитирани)

<http://www.collinsdictionary.com/dictionary/italian-english/si-%C3%A8-affermato-come-avvocato>

http://www.salute.gov.it/portale/salute/p1_5.jsp?id=108&area=Vivi_sano

http://www.ilrestodelcarlino.it/bologna/cronaca/2011/07/22/548711-arrestato_rossoblu_elias.shtml

<http://www.tescomaonline.com/Catalog/Product/3/Pentolame/28/Batterie-di-pentole3>

<http://telefoni.mk/news-9301-Revolucija-vo-najava-so-baterija-koja-se-polni-za-edna-minuta.html>

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=766EEE68783EB8479AAA94BA1E3C33AE>

<http://www.sony.it/electronics/video-camera>

<http://www.liberoquotidiano.it/news/sport/11778416/Phelps-torna-in-vasca-il.html>

<http://www.ipsos.it/node/213#.VTEhmNKqpBd>

<http://www.survivemilano.it/2010/mercati/lo-spaccio-dei-piccoli-produttori-bio/>

<http://www.turismoroma.it/cosa-fare/villa-borghese>

<http://it.reuters.com/article/topNews/idITKBN0L00RH20150127>

<http://www.makedonski.info/show/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B2%D0%B8%D1%83%D0%BC>

http://it.wikipedia.org/wiki/Composizione_musicale

<http://www.ibs.it/code/9788842093930/pecere-oronzo/roma-antica-testo.html>

http://www.repubblica.it/cronaca/2015/04/16/news/treni_caos_alleporte_di_roma_convogli_fermi_per_ore_guasto_elettrico-112063874/

<http://www.tvblog.it/post/740086/sanremo-2016-carlo-conti-conduttore>

<http://www.grazia.it/moda/tendenze-moda/costumi-da-bagno-2015>

<http://www.themen.mk/8-pravila-koi-mora-da-gi-pochituvate-koga-nosite-kostum/>

http://www.esercito.difesa.it/comunicazione/Pagine/bernardini_140807.asp

x

<http://www.lastampa.it/2014/03/17/italia/i-tuoi-diritti/cittadino-e-istituzioni/focus/la-circolazione-del-denaro-corrente-e-la-tracciabilit-XVR8nAsr7toTjXyBvp55EK/pagina.html>

<http://dnevnik.mk/?ItemID=ACE580399884CB4787F72DB3B90E599C>

<http://www.flf.ukim.edu.mk/LinkClick.aspx?fileticket=7VIL2TZsy00%3D&tabid=97&mid=423>

http://www.repubblica.it/economia/2015/03/16/news/madia_lo_stato_licenziera_i_dirigenti_inadeguati_-109602925/

<http://www.24vesti.mk/italijanskiot-dirigent-alesandro-d%E2%80%98agostini-kje-nastapi-so-bitolskiot-kameren-orkestar>

<http://www.utrinski.mk/default.asp?ItemID=860DD79A61D03B4183DE6DF7CC87F4E6>

<http://www.alice.tv/ricerca/torta+opera/>

<http://www.roads.org.mk/UserFiles/files/ZivotnaSredina/OpaeStanic.pdf>

http://www.rainews.it/dl/rainews/articoli/Per-il-Mondiale-emessi-1-4-milioni-di-tonnellate-di-gas-serra-bfof7cc1-727a-405b-87bb-o82f1be16a4e.html?refresh_ce

<http://www.ilfattoquotidiano.it/2013/05/03/banca-centrale-europea-ha-emesso-nuova-banconota-da-5-euro-e-dovra-bastare-per-tutti/582197/>

<http://www.expo2015.org/it/news/tutte-le-news-/firmato-in-expo-gate-il-protocollo-d-intesa--il-caffe-a-expo-milano-2015->

<http://www.telegraf.mk/aktuelno/ekonomija/176837-osnovanje-firma-koise-trosocite-sto-nikoj-ne-vi-gi-kazuva>

http://it.wikipedia.org/wiki/Civilt%C3%A0_in_bagno

<http://www.esteri.it/mae/it/ministero/ministro/funzioni>

<http://www.focus.it/cultura/curiosita/10-motivi-per-celebrare-la-giornata-del-gabinetto-non-solo-oggi>

http://it.wikipedia.org/wiki/Magistratura_italiana

<http://www.mn.mk/makedonski-legendi/1221-Aleksandar-Lekovski>

http://it.wikipedia.org/wiki/Cerniera_lampo

<https://www.ige.ch/it/brevetti/brevetti-informazioni-general.html>

http://it.wikipedia.org/wiki/Nazionale_di_calcio_dell%27Italia

https://wizzair.com/mk-MK/useful_information/delay_information

http://www.repubblica.it/economia/2014/09/13/news/stipendio_medio_italiani-95640424/

<http://www.stipendii.mon.gov.mk/web/guest/vorm;jsessionid=88AA1FBE83C40A558C643EC043BE1ED1>

Лектура: Нада Манасиева